

NEMESIS.

* * *

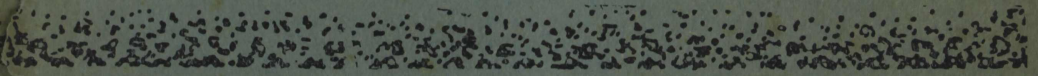
Román.

* * *

NAPSAL

Bedřich Moravec.

Cena 35 centů.

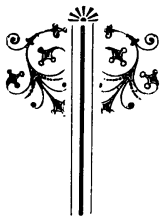
The University of Chicago Library

NEMESIS.

ROMÁN.

NAPSAL

Bedřich Moravec.

Tiskem a nákladem Aug. Geringer a Synové, Inc.,
2520 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

I. — Co viděla luna.

Večer v podletí po teplém dni. Úplněk měsíce zvolna šinul se nad zalesněný chlum a postupně rozléval své bledé světlo po krajině. Táhlý úval kolkolem obklopený kopci, na nich tmavé lesy dřímající v bezvětrí. V úvalu leželo městečko, do něhož skoro přímočárně vedla silnice z krajiny položené výše za lesy, a skoro rovnoběžně s touto silnicí běžela trať železná dráha, jejíž koleje leskly se v paprscích měsíce. Dole v městečku nápadně rýsovala se vysoká budova s dvěma vysokými komíny, chrlicími oblaka černého dýmu. To na kamenouhelném důlu v městečku Záborčí stroje dnem i nocí čerpaly vodu z důlu. Důl byl dosti mělký, několik potoků proradalo si cestu do jeho štol, voda musela se tedy stále čerpati, aby horníci mohli ve štolách pracovati. Vyčerpávaná voda tvořila v umělém korytě veliký potok, který napájel rybník níže pod městečkem.

Po silnici k městečku kráčel vojín. Šel odměřeným vojenským krokem, ale volně. Bylo patrno, že nespěchá. Blůzu měl rozepjatou, nákrčník nesl v pravé ruce a levou rukou držel do předu zakřivenou šavli v kožené pochvě, jakou byli za Rakouska vyzbrojeni vojíni, kteří u pěchoty nesloužili s puškou, tedy účetní poddůstojníci a členové plukovní hudby. Večer byl jasný, ale dusný.

Po trati podél silnice sunul se nákladní vlak. "Osm hodin," řekl si vojín v duchu a zahleděl se na vlak. "Veze uhlí ku dráze. Mám času dost!"

Za této samomluvy zmizel mu vlak z dohledu a vojín zahleděl se k městečku. Někde daleko za městečkem bylo slyšeti nárazy kovových předmětů. Sestavovaly tam garnituru nového nákladního vlaku, který měl býti na důl vypraven pro uhlí.

“Osobní vlak projíždí zdejší stanicí přesně o půlnoci. Musím zajít do některého hostince. Žízeň mám beztoho. Na nádraží bych se načekal.”

Po této samomluvě zrychlil vojín trochu krok. Docházejí k prvnímu stavení v městečku, které bylo zájezdní hospodou a sídlem nečetných místních spolků, zaslechl zvuky hudby, a řekl si usmáv se: “Hled’me! V Záborech mají dnes zábavu. To se mi hodí.”

Zastaviv se před hostincem, připjal si na krk vojenský nákrčník, zapjal blůzu na všechny knoflíky a oprášiv rukou dolejšek spodků, vešel do hostince. U dveří do taneční síně seděli za malým stolkem dva páni; kouřili a povídali si. Na stole měli dva talíře.

Vojín stanul nerozhodně. Má zaplatiti vstupné do sálu? V tom jeden z pánů ohlédl se po vojínu a zvolal s líčeným překvapením: “Hled’me! Pan učitel Radiměřský! Chcete tančiti?”

“Ani ne,” odpověděl oslovený trochu rozpačitě. “Jdu z domova k půlnočnímu vlaku a dostal jsem žízeň. Vypiji nějakou sklenici piva a půjdu potom na nádraží. Jaká je tu dnes zábava?”

Pán, který vojína oslovil jménem, vstal teď a podav mu ruku, hovořil s nevšední ochotou: “Je tu ples čtenářsko-hospodářské besedy. Věřím vám, že po té hodině cesty není vám do tance. Sedněte si tedy do pokojíčku mezi sálem a kuchyní! Můžete tam klidně pít své pivo a uvidíte do sálu, jak se tam točí.”

Ujal ho za ruku a dovedl ho k postranním dveřím, které mu otevřel. Poděkovav zasalutováním, vstoupil vojín do malého pokoje, osvětlovaného petrolejovou lampou visící u stropu, a rozhlédl se po místnosti. V pokojíku byly jen dva stoly, ale nikdo za nimi neseděl.

Při světle bylo teď viděti, že vojín má na blůze červené výložky, na nich žlutý prýmek a tři plátěné hvězdičky. Podle této distinkce a podle šavle účetní šikovatel třicátého pátého pěšího pluku, který v letech sedmdesátých minulého století ležel posádkou v Praze. Usednuv za stůl, zase se vojín rozhlédl. V levo byly otevřené dvěře do síně a bylo jimi viděti do otevřené kuchyně přes síň;

hostinská se tam točila kolem sporáku. Vojín otočil hlavu k druhým dveřím vpravo. Bylo jimi viděti do taneční síně, kde právě hudba umlkla a tanečníci odcházeli dvěma dveřmi do dvou pokojů na opačné straně taneční síně. Zdálo se, že některé osoby z přítomných poznává, neboť obličej jeho přes tu chvíli jevil jiný výraz.

Šikovatel byl mladý muž, věku málo přes dvacet roků, měl hezký, oduševnělý obličej, jehož největší ozdobou bylo veliké modré oko, které mělo barvu tak tmavou, že zdálo se skoro tmným. Pod rovným nosem měl mladý muž tmavý knírek, jak se zdálo pečlivě pěstěný a hlava jeho byla pokryta tmavohnědým vlasem, sčesaným nazad a mnohem delším, než tehdy vojenský předpis dovoľoval — ale u účetních poddůstojníků, zaměstnaných v kancelářích pluků, nedbalo se příliš přísně na dodržování předpisů.

Šikovatel byl ze svého pozorování vytržen jasným hláskem: “Jejej! Pane učiteli, kde jste se tu vzal?”

Ohlédl se rychle. Stálo před ním statné venkovské děvče, plných tvarů, obličej hezkého, hlavu obtočenou korunkou ze dvou silných pletenců zlatově plavých vlasů. Dívka usmívala se na něho jako na starého známého.

Poznal dceru hostinského, která v obou rukou nesla řadu sklenic naplněných pivem.

“Mám žízeň, Aničko, a zastavil jsem se tu na cestě k půlnočnímu vlaku,” řekl a oplatil jí její úsměv. Zase se usmála, stavíc před něho sklenici piva. “Proti žízni je snadná pomoc. Počkejte, až roznesu pivo, povíte mi potom, kde jste se najednou vzal v Zátorčí.”

“Povím, povím, Aničko. Není to tajemství,” zase se usmál a pak učinil ze sklenice notný doušek, zatím co dívka s plnými sklenicemi zmizela ve dveřích vedoucích do taneční síně. Po delší době vracela se odtud s plnou náručí prázdných sklenic a oslovila pozdního hosta: “Tatí s bratrem načínají ve sklepě dva nové sudy, musela jsem tedy nositi na stůl. Ale ted’ už s tím budou hotovi a na stůl bude nositi bratr. Donesu jim dolů prázdné sklenice a potom přijdu sem k vám, aby se vám tu samotnému nestýskalo. Tančit nechcete?”

“Ne, Aničko,” odpověděl. “Na to nemám nálady ani chuti. Ale chcete-li se mnou poseděti, ve vaší společnosti se mi jistě stýskati nebude.”

Mluvil klidně, usmívaje se při tom, ale dívka pohlédla mu do obličeje trochu zaraženě, potom zakývala prudce hlavinkou, jako by přisvědčovala nějaké své myšlence, a odběhla s prázdnými sklenicemi do sklepa. Za chvíli se vrátila a usedla za stůl naproti vojínovi. Za ní přišel její bratr, mladý venkovský hoch, věděl patrně už o pozdním hostu, neboť jda pokojíkem, pozdravil ho úsměvem jako dávného známého. “Pěkně vítám, pane učiteli!” A spěchal s pivem do pokojů za taneční síň.

Je třeba vysvětliti, proč byl účetní šikovatel Radiměřský známou osobou v zájezdním hostinci městečka Záborečí. Radiměřský byl syn rolníka z vesnice hodinu cesty od Záborečí vzdáleného. Po absolvování učitelského ústavu dostal podučitelské místo ve vsi vzdálené od Záborečí sotva půl hodiny cesty. Podle tehdejších školských zákonů, měl každý zkušný učitel hned definitivu na místě, kam byl dosazen. Působíště Radiměřského byla malá vesnice s dvojtřídní školou, přifařená do Záborečí, mladý podučitel neměl tu jiných styků než se starým řídícím učitelem, nebylo tedy s podivem, že docházel často do městečka, kde byla společnost učitelů a důlních úředníků. Přicházel sem každé neděle, účastňoval se všech zde pořádaných zábav a záhy stal se tu v zdejší společnosti známou a také pro svou povahu vítanou osobností. Druhým rokem začal Radiměřský docházeti do Záborečí i všedního dne; ve čtvrtek, když se nevyučovalo a v létě někdy i po třetí hodině po odpoledním vyučování. V té době začaly proskakovati pověsti, že pana učitele Radiměřského vábí do Záborečí ještě něco jiného než společnost, která se večer scházela v hostinci. Přicházel tedy do městečka záhy odpoledne, ale v hostinci objevil se až večer a dlouho se tam nezdržel.

Osoba Radiměřského zajímala nejvíce místní dívky, jimž všechněm se hezký, mladý pan učitel líbil. Stávalo se pak, že ho některá dívka potkala se slečnou Elou, dcerou správce dvora zdejšího velkostatku, někdy tento pá-

rek potkal také některý občan. Každý takový si pomyslí, že ten mladý učitel si dělá známost se slečnou Elou z panského dvora, ale jinoch se o to nezajímal. Snad se o to zajímaly jen dívky, kterým se Radiměřský líbil, nebo které si na něho samy myslyly.

A pojednou druhým rokem přestal Radiměřský docházeti do Zátorčí, jako když utne. Čekalo se nějaký čas, že se tu opět objeví, ale po několika týdnech řídící učitel z jeho působiště přišel do Zátorčí se školními dětmi do kostela a při té příležitosti pověděl zdejším učitelům, že Radiměřský opustil své místo bez výpovědi a na jeho místo že je už dosazen podučitel jiný. To zavdalo příčinu k různým dohadům, ale proč to Radiměřský učinil, nedohádal se nikdo. Krátký čas potom řezník, který koupil od otce Radiměřského krávu, přinesl do Zátorčí zprávu, že se Radiměřský dal dobrovolně na vojnu a byl odveden na tři roky. Nové dohady. Za rakouské vlády pokládal se každý za nešťastného, kdo byl k vojsku odveden na základě zákona, a dobrovolně dávali se odvésti jen lidé, kteří se v občanském životě nevěděli čeho uchytili nebo lenoši, kteří nechtěli pracovati.

Toho u Radiměřského vůbec nebylo. Měl své místo, a kdyby se mu stav učitelský nelíbil, mohl se se svými vědomostmi věnovati něčemu jinému. Měl také zámožného otce, který by ho byl mohl živiti, jestliže odešel od školství k vůli nějaké mrzutosti s nadřízenými úřady. Ale takové příčiny nebylo. To povídal také řídící učitel, že Radiměřský odešel z místa bez příčiny. Ale proč se dal na vojnu? Zase se nikdo příčiny nedohádal. Snad jen některá dívka si pomyslíla, že to snad udělal k vůli Ele správcovic, jestli mu snad odřekla. Ale takové domněnce se každý jen usmál. Kdepak k vůli holce! Za jednu deset.

A pojednou po dvou letech objevil se Radiměřský z čista jasna v zájezdním hostinci v Zátorčí. Lidé, kteří tam v sále tančili, sotva už se na něho pamatovali. V přestávkách mezi tancem procházeli pokojíkem na síň, aby odešli na dvůr, ale všimli si jen, že v předním pokojíku

sedí dcera hostinského s nějakým vojákem a víc pozornosti jim nevěnovali.

Anička, dcera hostinského Lindy a také její bratr, poznali Radiměřského hned. Hlavně Anička. Když sem Radiměřský docházel před třemi roky, byla Anička výrostek vyšlý právě ze školy, ale už tenkrát se jí pan učitel líbil. Taková patnáctiletá děvčátka mívajíc už srdíčka roztepaná nepoznanou touhou a srdéčko vykukuje jim z oček. Snad ze všeho obyvatelstva v Záborčí jediná Anička si pamatovala, že měl pan učitel známost s Elou správčovic, které ho nepřála, a k vůli níž snad se dal na vojnu.

Sedíc teď naproti němu, opřela si bradičku o dlaně pravé ruky a zeptala se: “Povíte mi teď, kde jste se po jednu vzal v Záborčí?”

“Není to nic zvláštního. Telegrafovali mi naši, že maminka stůně, vzal jsem si tedy krátkou dovolenou a jel jsem domů. A teď jdu na půlnoční vlak, abych zítra byl v Praze u pluku.”

“Vaše maminka už nestůně?” tázala se s jistou starostlivostí.

“Nebylo to nic nebezpečného,” odvětil. “Zapotila se na poli a nastydla, dostala kašel a rýmu a trochu horečku, ale už je jí zas dobře.”

“To máte radost, vidíte?”

“Ovšem, Aničko, vždyť mám maminku hodně rád.”

“A jak se vám vede na vojně? Myslím, že hůře než na škole.”

Radiměřský odvětil vážně: “Ani ne. Udělám si své povinnosti, aby mi už nikdo nemusil nic poroučeti a potom jsem volný.”

“Ale ve škole vám nikdo neporoučel.”

“Máte pravdu, ale přece jsem neměl tolik volnosti jako na vojně, přes tu přísnou kázeň, která je tu zavedena.”

“Tomu nerozumím.”

“Vysvětlím vám to. Na vojně jsou všechny povinnosti vytknuty přesnými předpisy, řídíte-li se jimi, nemůže vám představený nic vytknouti. U učitelského stavu je tomu trochu jinak. Učitel pracuje třeba celý rok dle svého nejlepšího svědomí, přijde jeho představený z města

a tu nejlepší věc vytkne učiteli jako chybu, protože tu není přesných předpisů.”

“Ale to je nespravedlivé!”

“Je, ale děje se to.”

“Tedy se vám na vojně nestýská?”

“Ani dost málo, Aničko.”

“A na nikoho nevzpomínáte?”

“Na nikoho.”

Anička se šibalsky usmála: “Ani na Elinku?”

Na čele Radiměřského objevil se mráček, jako výraz mrzutosti: “Aničko, mluvmе o něčem jiném!”

Dívka se zarazila, poznavši, že se její otázka dotkla mladého vojína nepříjemně. Aby ten nepříjemný dojem napravila, ukázala k otevřeným dveřím tanečírny, a řekla: “Pohled'te, s kým tančí pan správce z důlu! Znáte tu slečnu?”

Pohlédnuv směrem kam Anička ukazovala, odvětil lhostejně. “Je mi povědoma. Ale už se nepamatují. To víte za dva roky zapomene se na bývalé známosti.”

Anička se nějak potměšile usmála: “Ale jistě se na ni upamatujete. Je to slečna Pavelcová. Vzpomeňte si! Je už několik roků zaměstnána v důlní kanceláři. A pan správce tančí už od večera jen s ní, kdežto jeho paní sedí na lavici tamhle v koutě s paničkami. Na paní správcovou se také nepamatujete?”

Pohlédnuv do naznačeného místa, řekl Radiměřský klidně: “Na paní správcovou se skutečně pamatují.” A dodal, jako ze své paměti vybavenou vzpomínku: “Ve společnosti bývala to taková tichá panička.”

“Tichá. To jste řekl dobře.” Anička živě kývla hlavou. “Vidíte! On vytáčí tu slečnu a jeho paní sedí v koutě jako oukropeček a on si jí ani nevšimne.”

Radiměřský pohlédl na dívku s výrazem překvapení a potom pronesl: “Snad paní správcová neumí tančiti a pan správce tančí rád. Se slečnou ze své kanceláře tančí tedy ze zdvořilosti.”

Anička nahnula se teď přes stůl k Radiměřskému a s neobyčejně vážnou tváří šeptala: “Kdepak ze zdvořilosti! Vždyť on s ní drží!”

Radiměřský, dobře věda, co venkovský lid rozumí výrazem “drží s ní”, trhl sebou a pohlédl dívce přísně do obličeje.

“Aničko! Nějaký klep!”

Tvář dívčina byla zardělá, patrně studem. “Věřte mně, že je to pravda,” řekla Anička tvrdivě. “Nehne se bez ní, i na procházku spolu chodí daleko za město a vždycky do takových míst, kam lidé nepřicházejí.”

“Ale Aničko, to přece není nic zlého, ani nečestného.” Radiměřský pohlížel na dívku stále přísně, a jeho pohled vháněl jí stále více krve do obličeje.

“Kdyby bylo jen to,” řekla. “Celé město ví, že si pan správce slečnu Pavelcovou namlouvá. Ale abyste nemyslil, že já také pomlouvám, povím vám, co o tom vím zcela bezpečně.”

“Ale napřed mi, prosím vás, přineste ještě sklenici piva,” vyzval ji Radiměřský. Odskočila do sklepa, ve chvíli vrátila se s naplněnou sklenicí a postavivši ji před Radiměřského, usedla naproti němu, opřela si bradičku do obou dlaní a jala se vypravovati:

“Už dávno bylo nápadným, že pan správce chodí se slečnou Pavelcovou na procházku. To si snad někdo myslil, že to není nic zlého, ale byli také lidé, kteří soudili, že se to nesluší, když je ženat a místo své paní provádí svobodnou holku. Ale kdyby lidé věděli, co já vím! — Letos na jaře oral náš čeledín Vincek k setbě na našem poli u lesa. Pan správce se slečnou Pavelcovou chodili každý den odpoledne, když horníci o třetí hodině vyfárali zdůli, po naší mezi k lesu. Tři nebo čtyři dni tam Vincek oral a potom jednoho dne tam sil oves s naší služkou Bětou. Zavláčel potom zrní a Běta mu branami odhrabovala pýr. Máme na polní práce volský potah, a to víte, voli nechodí tak pěkně jako koně. Vincek je trochu prchlý a přerazil o vola bičíště. Nechal Bětku u potahu a šel do lesa, že si tam uřízne mladý smrček. Ale neuřízl nic. Vrátil se hned, kuckal se smíchy a uchopiv Bětku za ruku, táhl jí do lesa, že prý jí něco ukáže, co musí holka znáti, jestli se chce vdáti. A hloupá holka zvědavá s ním šla.

Večer doma mi pověděla, co viděla, a Vincek to zas pověděl našemu tatímu a tatí to zas řekl naší mami.”

“Co tam, prosím vás, viděli zvláštního?” tázal se Radiměřský, směje se. Kochal se při tom rozpaky dívčiny, která byla v obličejí, jakoby jí krví polil.

Anička chvíli tonula v rozpacích, potom hledíc stranou, řekla tichounce: “Viděli pana správce se slečnou v houštině, ale co tam spolu dělali, nemohu vám říci. Stydím se.”

“Tak mi to tedy nepovídejte, Aničko; domyslím se toho sám,” řekl Radiměřský, stále se směje. “Ale je to darebáctví!”

“To je!” zvolala Anička vzrušeně a podívala se teď upřímně na mladého šikovatele. “Ted’ porozumíte, proč pan správce dnes tančí stále s tou slečnou a nechá svou paní seděti v koutě.”

“Nevěra se to jmenuje, Aničko,” řekl Radiměřský pojednou vážně a chopil dívku za ruku. “Je to věc ohavná, ať se jí dopouští žena nebo muž. Ale u muže je to zločinem.”

“Vid’te?” řekla Anička a stiskla podanou pravici. — Bezděky pohlédli oba do taneční síně k místu, kde seděla dosud paní správcová. Správce Drazký točil se opět v kole se slečnou Pavelcovou.

Zraky mladých lidí setkaly se tázavým pohledem. A jakoby té němé otázce byli oba porozuměli, řekla Anička: “Paní správcová asi odešla už domů, nemohouc se déle dívati na počínání svého manžela.” Radiměřský mlčky přisvědčil, kývnuv hlavou.

“Aničko, zaplatím. Je jedenáct hodin, půjdu na viak. Raději tam chvíli počkám.”

Položil odpočítané peníze na stůl, připjal si šavli k boku, nasadil si čapku na hlavu a podáváje ruku dívce, která vstala a přistoupila k němu, řekl: “S bohem, Aničko! Mějte se dobře a někdy si na mne vzpomeňte!”

“Vzpomínám na vás často, pane učiteli,” řekla chopivši rychle podávanou ruku. “A je mi líto, že jste tak náhle od nás odešel.”

“Muselo to býti, Aničko,” řekl a na čele objevila se mu vráska.

“Ale vrátíte se sem, až vysloužíte na vojně?” Tvářinka mladé dívky jevila zvědavost.

Radiměřský se usmál takovým truchlivým úsměvem. “Sem? To nevím. Až vysloužím jistě se vrátím k učitelství. Kam budu dosazen, nemohu teď ovšem věděti, ale na zdejší okres vrátím se jistě. A kdyby to bylo i hodně daleko od Zátorčí, podívám se sem někdy nebo se tu zastavím na své cestě k rodičům. Po jistou dobu byl jsem v Zátorčí šťasten. Na šťastné chvíle se nezapomíná. Později ovšem rozplynulo se mé štěstí jako dým nad dohasínajícím plamenem.”

“Já vím!” zvolala Anička a usmála se významně.

V tom se jí zdálo, že zaslechla tichý vzdech svého společníka, postřehla jeho vyčítavý pohled, napadlo ji, že se svými slovy dotkla jeho rozešlé známosti se správcovou Elou a rychle snažila se to zamluviti.

“Kdy už budete míti doslouženo, pane učiteli?” tázala se.

“Ode dneška za rok, Aničko,” odpověděl už klidně.

“Tedy za rok se zase uvidíme?”

“Doufám, Aničko. A teď už musím jíti. S bohem! A někdy si na mne vzpomeňte!”

“Ale jistě, pane učiteli! Na vás budu vzpomínat ten celý rok a budu se těšiti, až vás zase uvidím!”

Kdyby se byl Radiměřský v té chvíli podíval Aniče do obličeje, bylo by se mu stalo nápadným, že její obličej je celý jakoby krví zalit a očka se jí lesknou zvláštním ohněm. Ale nestalo se tak. Upravoval něco na svém opasku se šavlí. Potom vyšel odměřeným krokem do osvětlené chodby. Výběřích vstupného už tu nebylo, vykročil tedy na silnici. Anička dívala se chodbou do noci, až dozněly kroky na silnici.

Nesa v obou rukou naplněné sklenice, spěchal její bratr kolem ní.

“Radiměřský už odešel? — Můžeš mi tedy pomoci. Sotva stačím nositi.”

V zadním pokoji dostoupila veselá nálada vrcholu.

U některých stolů se zpívalo. Hudebníci dělali delší přestávky. Anička seběhla k otci do sklepa a za chvíli vracela se s plnými sklenicemi a nesla je do zadního pokoje za tančírnou. Všimla si, že Žofka Pavelcová sedí za stolem vedle správce.

“No bodejť!” pomyslila si. “Paní správcová šla domů, jsou teď volní.”

Vracejíc se s prázdnými sklenicemi do sklepa, zastavila se Anička v pokoji, kde byla s Radiměřským seděla a zadívala se do chodby. Tudy odešel za svou těžkou službou vojenskou a zde je dnes tak veselo! A proč na vojnu vůbec chodil? Jestli ho Ela opravdu odmítla? Což tu neměl jiných děvčat dost? Každá by ho měla ráda. — Kdyby byl řekl Aničce, že jí má rád, jakou radost by jí tím byl způsobil, protože by bylo vyplněno její dávné, tajné přání. Aničce se při té myšlence nějak nepokojně roztepalo srdéčko. Zavrtěla prudce hlavinkou a v duchu si řekla: “Ne, k vůli holce jistě na vojnu nešel.”

V tom spěchal kolem ní bratr.

“Pospěš! Je tam mnoho prázdných sklenic!” vyzval ji. Vzpamatovala se a spěchala za bratrem do sklepa.

* * *

Radiměřský kráčel silnicí k nádraží. Několikrát se ještě ohlédl, dokud slyšel hudbu z Lindova hostince, potom už jen hleděl na silnici, která se před ním běhala v světle měsíce, jehož stříbrný kotouč dosud visel nad zalesněnými chlupy. Noc byla vlahá, ani studená, ani teplá, jaké bývají na počátku podzimu po teplém dni. Asi sto kroků za městečkem odbočoval od silnice úvoz do luk. Silnice byla stavěna dalekým obloukem, aby se dotkla kamenouhelného dolu a od toho vedla dále k nádraží. Úvoz táhnoucí se do luk sloužil hospodářům k odvážení sena z jejich luk. Končil u samého nádraží a bylo možno po něm značně si nadejít. Radiměřský to znal a protože bylo dosti světla na cestu, pustil se po úvoze, aby si cestu zkrátil. V jednom místě táhl se úvoz při samém břehu řeky a když Radiměřský k tomuto místu došel, zvláštní zjev upoutal jeho pozornost.

Řeka byla lemována nízkými olšemi a vrbami, zkřovinatělými a hustými, ale na jednom místě v délce asi dvaceti kroků byly tyto křoviny odstraněny a břeh tu byl svažítý. Toto místo bylo známým koupalištěm Záborečí. Radiměřský je znal dobře; před lety se tu také několikrát koupal. Právě na tomto místě spatřil teď ženu, oděnou světlým šatem. Seděla na břehu a nohy měla viseti nad vodou.

Docházeje k ní, pomyslně si Radiměřský: “Snad se ta ženská nechce teď v noci koupati? To je nápad! — Vždyť v této době musí býti voda už hodně chladná. Nebo, aby snad . . .?”

Nedomyslně ozval se tlumený výkřik, potom žblunknutí a žena s břehu zmizela.

Mozkem mladého muže probleskla myšlenka: “Chce se utopit!” Několika skoky dostihl místa, kde se žena vrhla do vody. Jen opasek se šavlí odhodil do trávy a nahnul se nad vodu. V prvním okamžiku ženy nespatriil. Věděl, že tu není větší hloubky, než pod paže, ale žena se patrně ponořila, protože se vrhla do vody celou délkou těla. Kdyby se postavila na nohy, nehrozilo jí nebezpečí, ale voda proudila celou šířkou řečiště, kdyby nešťastníci uchvátil proud a zanesl jí doprostřed řečiště, bylo jisto, že neznámá utone, neboť zde byla hloubka nad hlavu.

Dvěma dlouhými kroky vstoupil Radiměřský do vody a rozhlédl se pátravě po hladině řeky jasně ozářené světlem měsíce. V dosahu jeho ruky objevil se na hladině bílý šat a Radiměřský uchopil ho oběma rukama. V nejbližším okamžiku držel v náručí tělo ženy a vystoupil s ním na břeh.

Když ženu položil na louku — poznal paní Drazkou, manželku důlního správce. Oči měla zavřené, ale dýchala zrychleně. Překvapený Radiměřský stanul nerozhodně nad správcovou. Jeho myšlenkou teď bylo, že nemohla se nalokati mnoho vody, vždyť byla v řece jen několik okamžiků. Patrně pozbyla vědomí jen následkem leknutí. Radiměřský byl bezradný. Za svého života ještě nikdy neoctl se v takovém případě. Rozhlížel se nerozhodně kolem sebe, nevěda, co počíti. Aby snad doběhl do důlu

a přivolal pomoc? Nebo by snad bylo lépe doběhnouti zpět do hostince a oznámiti správci, co jeho paní provedla? Pohlédl na ženu ležící na louce a spatřil, že žena otevřela oči a hledí na něho.

Rychle k ní přiskočil a nahnuv se nad ni, řekl soucitně: “Milostivá paní, vzpamatujte se!”

Vsunul při tom pravici pod její záda a pomohl jí tak, aby se mohla posaditi. Správcová patrně ho už poznala, neboť vzdychla z hluboka a zašeptala: “Pane učiteli, proč jste mi to učinil?”

Zakryla si oči dlaněmi a vypukla v křečovitý pláč.

“Milostivá paní, vzpamatujte se! Rozumný člověk nikdy nesáhá k takovému hroznému prostředku, chce-li ujíti nějakému soužení.”

Nechala ruce klesnouti do klína a pohlédnuvši na něho stranou, pravila: “Vždyť vy nevíte, co mne dohnalo v zoufalství. Kdybyste mne byl nechal, mohlo býti už všechno odbyto a mně mohlo býti lépe.”

“Vím všechno, milostivá paní,” pravil Radiměřský s vřelým zvukem. “Dozvěděl jsem se všechno dnes v hostinci, když se mi stala nápadnou okolnost, že pan správce tančí jen se slečnou Pavelcovou a vás nechá seděti osamělou v koutě.”

“Víte tedy, že jsem ztratila lásku svého muže a že mne o ni oloupila záletná žena.”

“To všechno vím, milostivá paní, ale kdyby si měl sáhnouti na život každý, kdo ztratí lásku milované osoby, musela by se naše planeta přímo vylidniti. Ovšem, ztráta lásky je neštěstím, ale žádné neštěstí není tak veliké, aby je člověk nemohl přetrpěti. A když se mu to podaří, cítí se pak šťastným z poznání, kolik měl duševní síly.”

“Ach, pane učiteli, vaše slova jsou krásná a prozrazují, že se mnou upřímně cítíte. Ale jsou to jen slova, nezakládající se na zkušenosti. Nikdy jste neprožil zklamání lásky a nedovedete proto posouditi, že hrozný duševní bol uvede člověka v zoufalství a zhnusí mu život . . .”

“Mýlíte se, milostivá paní,” řekl Radiměřský přesvědčivě. “Tento bol znám tak jako vy, ale vím také, že je proti němu prostředek a to je zapomenutí.”

“To není možné!” zvolala paní odmítavě.

“Je to možné,” tvrdil Radiměřský. “Zkusil jsem to na sobě. Povím vám svůj případ. Ale, milostivá paní, nemůžete v promočeném oděvu setrvati zde. Noc je dosti chladná. Dovedu vás domů. Cestou můžeme ještě povídati.”

Pomohl jí vstáti, našel svou odhozenou šavli, a podporuje správcovou, odváděl ji k důlu.

II. — Účinek srdečných slov.

Z řeky a z rybníku u městečka vystupovaly páry a srážely se v mlhu, jíž světlo měsíce pronikalo teď značně stlumené. Nějakou chvíli šli Radiměřský se správcovou mlčky. Mlha byla studená a Radiměřský veda svou chráněnku pod paždí, cítil, že se chvěje chladem.

“Milostivá paní, pospěšte,” řekl. “Je vám zima v promočených šatech a ta mlha je také studená.”

Ohlédla se na něho, namítajíc: “Vždyť vy jste se také umácel.”

“To nestojí ani za řeč,” usmál se. “Než dojedu do Prahy, uschne to na mne v železničním voze.”

“Vy jedete do Prahy, pane učiteli?” otázala se.

“Ano,” odpověděl. “Byl jsem doma navštívit nemocnou matku, ale není to nic nebezpečného, jdu tedy k půlnočnímu vlaku.”

Mlhou, kterou šli, zazářila pojednou tlumená světla a bylo slyšeti hukot jedoucího vlaku.

“Hled'te, pane učiteli, zmeškal jste k vůli mně vlak!” zvolala paní správcová.

“To nic nedělá,” usmál se. “Pojedu ráno v šest a dopoledne budu v Praze. Moje dovolená končí zítra v poledne.”

“Ale tolik nepříjemností jsem vám způsobila — já, osoba vám neznámá,” vzdychla a už zase vzlykala: “A všhecko to není nic platné!”

“Osoba neznámá?” opakoval po ní. “A proč by to nebylo nic platné?” pokračoval. “Čas hojí každou ránu, i duševní. Milostivá paní, pan správce konečně nabaží se lásky nepoctivé a vrátí se opět k vám.”

Pohlédla na něho zpytavě a řekla: “A myslíte, že by tím bylo všechno spraveno a zapomenuto? Víte vy, co je zhrzená láska? Nacházel jste se někdy v postavení podobném jako já?”

Chvilí otálel s odpovědí, ale potom vypravoval pevným a přesvědčivým hlasem: “Milostivá paní, zabránil jsem vašemu zoufalému úmyslu, musím vás tedy přesvědčiti, že zoufalství je vlastně veliký nesmysl a že rozumný člověk najde vždycky dosti prostředků k zahojení své duševní bolesti. S duševním bolem je třeba zápasiti až do jeho přemožení, ale zbaviti se ho dobrovolnou smrtí je nejen velkou slabostí, nýbrž i velkou zbabělostí. Znáte přece dceru pana správce ze dvora, Elu?”

Přisvědčila mlčky.

“Miloval jsem ji, milostivá paní,” pokračoval Radiměřský. “Miloval jsem ji z hloubi svého poctivého srdce, neboť byla první dívka, kterou jsem si zamiloval. Ela ubezpečovala mne také, že mne upřímně miluje. Měl jsem poctivý úmysl, pojmouti ji za manželku, až dosáhnu učitelského místa, což by se do dvou let jistě stalo. Osnovali jsme spolu plány do budoucnosti, kterou jsme si malovali krásně růžovou. Docházel jsem do Záborky, jak mi jen trochu času zbylo, jen abych mohl s milovanou Elou alespoň půl hodinky si popovídati, držeti její ručku ve své a dostati od ní při rozchodu políbení. No zkrátka, láska moje byla veliká. A jednou, kdy Ela mne nečekala, přišel jsem do dvora, paní správcová mi řekla, že je Ela v zahradě za dvorem. Věděl jsem, že Ela sedává v besídce, čtouc. Šel jsem tedy do zahrady a chtěje Elu překvapiti, blížil jsem se tiše besídce. Když jsem do besídky nahlédl, přestalo mi srdce tlouci. Spatřil jsem Elu s mladým hospodářským praktikantem v takové situaci, kterou líčiti nemohu.

První mojí myšlenkou bylo, vrhnouti se na toho klacka a zardousiti ho. Ale v nejbližším okamžiku jsem se vzpamatoval. Čeho bych tím byl docílil? Nápravy? To nebylo možné. Ela byla pro mne ztracena. Praktikant se ztratil jako rtuť, Ela si zakryla obličej dlaněmi — a teď po svém pádu se pojednou styděla. Odešel jsem, jak

jsem byl přišel. Nemohli jsme se už stýkati, domlouváním nedalo se nic napravit. Ale já nevěrnici záletnou dosud miloval. Navrátiv se domů, vyndal jsem revolver ze zásuvky stolu a chtěl jsem se zastřeliti. Ale vzpamatoval jsem se, že bych tím nikomu nic nevyvzdoroval. — Bylo třeba zapomenouti. Ale jak a kde? Rozhodně nesměl jsem Elu již spatřiti. Zbývaly mi dvě cesty. Jedna do kláštera a druhá na vojnu. Protože nejsem přítelem bezúčelného modlení, šel jsem na vojnu. Čas a přísné povinnosti zahojily moji srdeční ránu, zůstala po ní jen jizva, a jizva už nebolí. A i ona časem zmizí. Hled'te, milostivá paní, to je můj příběh, jak jsem překonal bolest nad ztrátou milované osoby. Následujte mého příkladu a nepodlehňte okamžité bolesti!"

Stanuli u vrat ohrady, obklopující budovy důlu.

"Jste doma, milostivá paní," — oslovil Radiměřská správcovou. "Mějte rozum a zapuzujte od sebe myšlenky takové, s jakou jste dnes odešla ze zábavy. Snášejte trpělivě soužení, které na vás uvalil nepříznivý osud. Přejde doba, kdy pan správce nahlédne své poblouzení a vrátí se kajícím k vám."

Správcová chopila Radiměřského za obě ruce a přiblížila svůj obličej až k jeho, jako by mu chtěla pohleděti do očí.

"Jste dobrý a srdečný člověk, pane učiteli," řekla dojatým hlasem. "Ale nejednal jste dobře. Vrátil jste mne znovu do toho očištěnce. Kdyby vás nebyla dnešní noci přivedla náhoda k osudnému místu, mohl býti všemu konec. Budu se nadále museti dívat, jak se můj muž miliskuje s jinou."

"Všemu konec?" hovořil Radiměřský vážně. "Jak si to představujete, milostivá paní? Zapomínáte, jaké následky by váš nepředložený čin byl měl. Ráno byli by vylovili vaší mrtvolu z řeky. Poměr pana správce k slečně Pavelcové je v Záborčí veřejným tajemstvím. Ale přes to těší se pan správce všeobecné vážnosti. O úctě ovšem tu mluvit nelze. Zdejší lid pohlíží na ten poměr dosti shovívavě — ovšem dokud se nestane něco, co by vzrušilo veřejnost. Ale kdyby byla nalezena vaše mrtvo-

la v řece, kde kdo by křičel: “Paní správcová se utopila pro nevěru svého manžela.” Pan správce stal by se v Záborech nemožným, lidé by po něm prstem ukazovali a těžařství by ho naposledy i propustilo ze svých služeb. A povídala jste mi přece, že svého manžela milujete? Chtěla byste ho tedy zničit?”

Nepouštějíc rukou Radiměřského, sklonila paní hlavu: — “Ne, to jsem nechtěla,” zašeptala po chvíli. “Chtěla jsem se jen zbavit svého soužení.”

“Ale váš způsob byl volen bez zralého rozmyšlení,” domlouval jí laskavě. “Byl by způsobil nové neštěstí. Přemýšlejte o jiném způsobu.”

“Máte pravdu,” řekla a stiskla Radiměřskému ruce. “Budu o něm přemýšlet a snad najdu rozuzlení, jímž bude mně pomoheno a tomu nevěrníkovi nebude ublíženo, aby on nemohl mi vyčítati nedostatek lásky, jako já ho mohu vyčítati jemu.”

“Ale jistě, milostivá paní, takový prostředek se najde, a musí se najít,” zvolal Radiměřský radostně.

“A děkuji vám, pane učiteli. Teď vám opravdu děkuji srdečně. Jste dobrý člověk.”

Nové stisknutí rukou a paní Drazká vešla rychle vraty do ohrady.

Stoje před vraty na silnici, oddechl si Radiměřský z hluboka a řekl si v duchu: “Zachránil jsem bludnou duši.” V tom roztrásla ho zima.

“To je hloupé,” zase si řekl. “Co teď?”

Chvíli přemýšlel nerozhodně. Na kostelní věži ozvaly se dva údery hodin.

“To je půl jedné,” přemýšlel. “Čekati do rána v promočeném oděvu v nevytopené čekárně, z toho by byla rýma nebo kašel. A toho vyptávání, kde jsem se umácel. Nezbyvá než vrátiti se do hostince, a počkati tam do rána. Rozhodně nemohu mokrý choditi venku. Chladna teď už přibývá čím dále k jitru. Cestou mi jistě napadne nějaká výmluva, proč jsem se musel vrátiti.”

A náhle rozhodnut, pustil se Radiměřský zpět k městečku, kráčeje po silnici ostrým krokem, aby zapudil nepříjemný chlad, který mu vnikal do těla z mokrého oděvu.

Když došel k hostinci, ve velké síni se právě tančilo, šel tedy chodbou do pokojíku, v němž byl před tím meškal ve společnosti dcery hostinského. Nebylo zde nikoho, jako až do půlnoci. Radiměřský nahlédl otevřenými dveřmi do taneční síně. Kolo tanečníků bylo už značně prořídle, ale správce Drazký tančil dosud se slečnou Pavelcovou. — Radiměřský se zamračil.

“Špatný chlap,” řekl si v duchu. “Baví se se svou milostnicí, netuše, že kdyby mne sem dnes nebyla náhoda zavedla, byl by ráno po prohýřené noci měl ve svém bytě mrtvolu.”

Z těchto smutných myšlenek vytrhlo ho zvolání, jevící zpola překvapení, zpola radost: “Pane učiteli, vy jste se vrátil?”

Anička, nesouc na dřevěném podnosu několik sklenic vřelého čaje, spěchala z kuchyně do taneční síně a zastavila se u Radiměřského.

“Zmeškal jsem vlak, Aničko,” zalhal Radiměřský.

Stavěla se udivenou, ale usmívala se spokojeně. — “Jak je to možné? Vždyť bylo ještě dost času.”

“Spadl jsem do řeky,” vysvětloval s úsměvem. — “Hled’te, jak jsem se smáčel!”

Ted’ Anička vykřikla zděšeně a rychle postavila podnos se sklenicemi na stůl: “Ježíšku! Jak jste se dostal k řece?”

“Inu, šel jsem na nádraží úvozem, už si dobře té cesty nepamatuji a na jednou místě učinil jsem chybný krok, a už jsem byl ve vodě.”

“A nebylo tam hluboko?”

“Na štěstí ne, ale namočil jsem se důkladně až po ramena.”

Pokojem šel právě Aniččin bratr s náručí sklenic s pivem. Zastavil se udiveně, spatřiv Radiměřského: — “Pan učitel!”

“Spadl do vody a musel se vrátiti,” vysvětlovala mu sestra. “Prosím tebe, rozneseš také ten čaj! Tady by se pan učitel neosušil. Dovedu ho do kuchyně.”

“Bodejť,” souhlasil jinoch. “Mami vaří čaj, v kuchyni je teplo.” A k své sestře obrátiv se, řekl: “Ať

mami půjčí panu učitelovi kalhoty a blůzu hod'te na tyč nad sporákem. Do rána to uschne. Pojedete šestkou, vid'te?" zeptal se Radiměřského.

"Nezbývá mi, než jeti šestkou," přisvědčil učitel.

"Pojd'te, pojd'te!" Anička chopila Radiměřského za ruku. "Ať už jste v teple. Zde byste se mohl nastuditi."

A se zřejmou starostlivostí odváděla ho přes chodbu, do kuchyně, zatím co její bratr odkvapil s pivem a vrátil se po chvíli pro čaj, aby ho roznesl.

Když Anička s Radiměřským vstoupili do kuchyně, hostinská Lindová nejprve se divila jeho přítomnosti, ale když Anička vysvětlila, proč se vrátil, a Radiměřský byl nucen opakovati svou vylhanou příhodu, Lindová spínala úžasem ruce, jaké se mohlo státi neštěstí. Po chvíli přiběhl i hostinský Linda ze sklepa, byv synem poučen o nehodě Radiměřského. Stiskl mu ruku a projevil potěšení, že pan učitel odbyl nehodu pouhým umáčením. Ochetně přinesl kalhoty a kabát, aby se Radiměřský mohl převléci z mokrého oděvu.

"A což spodky a košile?" tázala se Lindová starostlivě, otvírajíc dvěře přístěnku, kam Radiměřského, nesoucího vypůjčené části oděvu, odkázala, aby se tam převlékl.

"Prádlo mi uschlo na těle," odvětil rozmarně. "Vojenské, komisní sukno nepropustí tak snadno vodu dovnitř."

Co se Radiměřský v přístěnku převlékal, Anička s matkou hovořily o jeho nehodě. Jaká to nešťastná náhoda. Syn přijel, aby navštívil nemocnou matku a na zpáteční cestě málem by se byl utopil! Ještě že to neštěstí nebylo úplné! Jen nebude-li ta noční lázeň míti pro pana učitele zlých následků. Obě ženy ovšem netušily, jaké následky dnešní příhody budou míti.

Radiměřský vyšel z přístěnku, nesa přes ruku své vojenské kalhoty a blůzu. Anička mu to hned vzala z rukou.

"Hodíme to na bidlo nad plotnu," řekla.

Ale když to vzala do rukou, řekla vážně: "Safra, je to hodně vodou nasáklé a těžké. Musím to napřed vyždímati, takhle by vám to do rána neuschlo. Kdybyste to

oblékl vlhké, jistě byste nastydl. Ráno teď už bývá vždycky chladno.”

“Chcete-li býti tak laskavá, Aničko,” svoloval. “Ale napřed, prosím vás, vyndejte všechno z kapes!” Ze spodků vyndala Anička z jedné kapsy kapesník a z druhé peněženku. Radiměřský vyndal z blůzy hodinky a větší tobolek. Bylo to všechno nasáklé vodou, položili to na stůl a Anička odcházejíc na dvůr, aby tu kalhoty a blůzu vyždímala, obrátila se k Lindové: “Mami, dejte panu učitelovi sklenici čaje s rumem, aby se zahrál.”

Slova svoje provázela vřelým pohledem na Radiměřského. Když se po delší chvíli vrátila do kuchyně, zastihla Radiměřského už sedícího za stolem a upíjejícího ze sklenice horkého čaje.

Pověsila vyždímaný oděv na bidlo nad plotnu a usednuvši naproti Radiměřskému, jala se hovořiti: “Polslyšte, pane učiteli, musel jste býti ve vodě dosti dlouho, vaše šaty byly notně vodou nasáklé. Ždímal jsem to vši silou a stále z toho teklo jako z cedníku. I vaše ponožky byly mokré a střevíce plné vody.”

“To je správné, Aničko,” vysvětloval s humorem, “střevíce a ponožky octly se ve vodě nejdříve a nasáklý tedy nejvíce. Potom přišla řada na ostatní části obalu mé nepatrné osoby a každá mohla si vzíti z řeky co na ni patřilo. Motal jsem se v řece dosti dlouho, než jsem se zase vyškrabal na břeh.”

“Ale vždyť svítil měsíc!” řekla.

“Aničko, kdo spadne do řeky, nemá pokdy, aby se díval na měsíc, a dívá se jen na tu mokrou vodu,” povídal usmívaje se.

Teď se velké modré oko Aniččino upřelo káravě na Radiměřského: “Divím se vám, že můžete žertovati o takové příhodě, která vás mohla státi život.”

Zase se usmál: “To máte tak, Aničko: Když člověk šťastně přestojí nebezpečí, dělá si potom blázna z osudu, který mu to nebezpečí nastrojil.”

Teď se i Anička usmála: “Máte pravdu. Já se také raději směji, než když se musím tvářiti vážně.”

“Toho vám přeji ze srdce,” řekl Radiměřský teď váž-

ně. “Kdo se dovede smáti, je šťastný člověk s čistým svědomím; jenom zlí lidé úsměvu nemají.”

Anička pohlédla na něho trochu nechápavě, ale vidouc, že dopil čaj, vzala jeho sklenici a přistoupila k plotně, aby ji matka znovu naplnila. Když se s plnou sklenicí vrátila ke stolu, Radiměřský otevřel velkou tobolku a vyndával z ní nějaké papíry.

“Neztratil jste snad něco ve vodě?” tázala se ho starostlivě.

“Ne, Aničko,” odpověděl klidně. “Dívám se jen, jestli se mi nerozmočila listina, která je vystavena pro moji dovolenou.”

“Ježíšku! To byste pak měl ke všemu ještě nepříjemnosti na vojně?” tázala se zase tak starostlivě.

“Nepříjemnosti ani ne,” usmál se. “Ale musel bych starému setníkovi, který je přednostou kanceláře, kde jsem zaměstnán, vypravovati celý příběh dnešní noci a on by se mi ještě jistě vysmál, že jsem se na dovolené vykoupal v šatech.”

Za tohoto rozmarného vypravování vyndával Radiměřský papíry z tobolky a rozkládal je po stole. Bylo to všechno promočené a vodou slepené.

“Sláva!” zvolal pojednou. “Dovolenka je zachráněna. Je to jen trochu mokré, ale čisti se to dá.” — Vzal teď do rukou balíček zabalený v papíru a prohlížel ho zkoumavě: — “Tohle bude horší. Jsou to fotografie a vodou se asi slepily. Fotografie jsou nalepeny klovatinou na kartonovém papíru a voda mi to asi všecko slepila. To je mrzuté. Je tam podobizna mé matky, mého otce a některých příbuzných.”

“Ukažte to!” řekla Anička. “Dám to osušiti na krovce. Potom to snad dostaneme snadněji od sebe. Hlavní věcí je, aby se obrázky nepoškodily.”

Vzala mu balíček z ruky a odnesla ho k plotně. Přinesla mu odtud novou sklenici čaje a opět se vrátila k balíčku na krovci plotny.

“Už to oschlo,” — oznamovala přinášeje balíček na stůl. “Počkejte, rozeberu to sama. Vy byste třeba neměl potřebné k tomu trpělivosti.”

Ponechal jí balíček, kývnuv souhlasně: “Chcete-li býti tak laskava . . .”

Anička sňala obalový papír a položila před sebe několik fotografií visitkového formátu, těsně k sobě lípnoucích.

“Počkejte ještě, Aničko,” položil jí pravici na ruku. “Mohla byste mi napřed přinésti doutník.”

Vyskočila hned. “Jaký si přejete?”

“Viržinku, smím-li prositi.”

Přistoupila ku skříni, přinesla mu žádaný doutník a zatím co si ho zapaloval, věnovala se opět balíčku.

Odloupla první fotografii.

“Tahle je netknutá. Kdo to je?”

Podržela mu fotografii, aby si ji mohl prohlédnouti. Hostinská Lindová přistoupila teď také ke stolu a dívala se na fotografii. Mezi Aničkou a Radiměřským rozpředla se teď srdečná rozmluva:

“To je můj tatínek.”

“Máte ještě mladého tatínka.”

“Inu, vždyť jsem sám mladý!”

Anička osvobodila ze zajetí druhou fotografii.

“Tahle je také nepoškozená. Kdo to je?”

“Moje maminka.”

“Máte velmi hezkou maminku, pane učiteli.”

“Je vám nápadně podobná, Aničko.”

Dívka se trochu začervenala.

“Kde pak, tak hezká já nejsem. Vaše maminka je mnohem hezčí.”

“Samozřejmě musí býti moje maminka hezčí, protože je to moje maminka.”

Anička se ještě více začervenala, její matka pohlédla na Radiměřského, zakývala živě hlavou a v očích objevila se jí zvláštní mlha. Následujících několik fotografií bylo nepoškozených a Anička je rozkládala po stole, aby ještě doschly a s matkou je prohlížela. Radiměřský vysvětloval: bratr, švagrová, jejich děti, sestra, její muž. Zbyla konečně poslední fotografie z balíčku.

“Ta je v tom špatně,” řekla Anička. “Hled’te!”

Položila na stůl karton a v ruce držela fotografii zkroucenou ve svitek.

Radiměřský vzpomínal: “Nevím, kdo by to mohl být. Ukažte mi to!”

Rozbalila svitek mezi prsty a růžičky zmizely jí s tváříček — držela v rukou podobiznu Ely správcevic. — Když mu ji ukázala, zamračil se a řekl drsně: “Hod’te to do kamen!”

“Pane učiteli!”

“Jen to tam hod’te, Aničko! Ta věc je už dávno rozlepená jako ta fotografie. Zapomněl jsem, že ji mám ve své služební tobolce, které vůbec neužívám a vzal jsem ji jen na dovolenou, protože tak žádá předpis.”

Anička vzala tedy fotografii i karton a šla k plotně. Karton hodila do truhlíku na uhlí a fotografii hodila do plotny. Hostinská Lindová šla za dcerou k plotně. Přišel sem právě Aniččin bratr, povídal, že už se hosté rozcházejí, piva už se pije málo a chtěl zas několik čajů. V chodbě bylo slyšeti kroky odcházejících ze zábavy.

Anička vrátila se od plotny, usedla opět proti Radiměřskému, ale byla jaksi zaražená a přes tu chvíli stihla mladého učitele zkoumavým pohledem. Hovor vedl se teď všeobecně mezi přítomnými čtyřmi osobami. Radiměřský si spokojeně pokuřoval, Anička po většině jen naslouchala, když bratr vypravoval některé zajímavější epizody z tanečního sálu. Jako by si na něco vzpomněla, zeptala se bratra: “Pan správce je tu ještě?”

“Ne,” odpověděl jinoch lhostejně, “odešel již se slečnou Pavelcovou.”

Anička pohlédla významně na Radiměřského. Porozuměv jejímu pohledu, kývl mlčky a zamyslel se. Vzpomínal na zoufalou paní, představoval si, jak je jí asi u srdce a v duši, když se jí manžel vrátí domů po protančené noci s ženou, která zničila její manželské štěstí.

Anička pohlížela starostlivě na zamyšleného Radiměřského, a když bratr odešel s plným podnosem sklenic čaje a matka usedla na lavici u sporáku a jala se klímat, domnívala se Anička, že uhodla příčinu zamlklosti Radiměřského, a řekla upřímně:

“Pane učiteli, kdybyste se chtěl trochu prospati, lehnete si v přístěnku na moji postel. Budete tam sám. — **Mami s tatím spí v pokoji** tuhle za kuchyní a bratr spí v podkrovním pokojíku. Prospíte se a zatím váš vojenský mundúr uschne. Musím zůstatí vzhůru tak jako tak do rána, protože mami je už ospalá: vzbudím vás tedy v pět hodin, a když budete prospalý, nebude vám jízda ranním vlakem tolik nepříjemnou.”

Anička provázela svou výzvu takovým milounkým úsměvem a Radiměřský jí úsměv hned oplatil: “Děkuji, Aničko. Ale když s vámi mohu tak pěkně v teple povídati, nemám na spaní ani pomyšlení.”

Anička se začervenala, ale musela se teď ohlédnouti ke sporáku, odkud ji oslovila matka: “Anna, jdu si lehnout. Tady je hrnec čaje, kdyby ještě někdo chtěl. Tak dobrou noc, pane učiteli, a šťastnou cestu!”

“Dobrou noc, paní Lindová!”

Anička otočila se zase k Radiměřskému:

“Budete ráno nevyspalý. Já tu noc dospím zítra dopoledne, ale vy ztrávíte dopoledne ve vlaku.”

“Ale mohu v něm také spáti,” usmál se Radiměřský “A věřte mi, Aničko, je mi mnohem milejší hovořiti s vámi, než spáti.”

Toto jeho tvrzení bylo pravdou. Už dnes několikrát měl tutéž myšlenku, která ho napadala opětovně: Bylo mu tak příjemno meškati ve společnosti Aniččině, pěkně v teple vytopené kuchyni; zapomínal při tom na své dobrodružství u řeky, ale vzpomínal na něco jiného.

“Proč mi nebylo souzeno poznati toto nevinné dítě, než jsem se zamiloval do té frivolní Ely? Anička je nevinné děvče, které nekoketuje, nesnaží se mne upoutati svůdnými pohledy, ale jak je příjemno nechati o sebe starati takovou bytost s čistou duší,” povídal si v duchu. — Ale pojednou se usmál. “Vždyť Anička v době, kdy jsem se zamiloval do Ely, byla ještě dítě. Kolik jí tenkrát mohlo býti? Asi patnáct roků. Pamatuji se, jak mi přinášela pivo, usmívajíc se na mne a červenajíc se, když jsem někdy zavítal do hostince jejích rodičů. Kolik je jí teď?”

Osmnáct jí ještě nebude. Ale rozvilo se to poupě v nádherný květ!”

Z dumání byl vyrušen Aniččinou otázkou: “Proč jste se tak zamyslíl, pane učiteli?”

“Napadlo mi, že uplynuly víc než dva roky, co jsme se neviděli, a divím se, že jste mne dnes večer hned poznala i ve vojenském oděvu.”

Usmála se významně: “To není nic divného. Býval jste u nás dosti často a já se vždycky těšila, až k nám přijdete. Zdá se mi však, že je vám líto té spálené fotografie,” Anička se trochu zajíkala.

“Ne, Aničko,” řekl Radiměřský vážně. “Jen toho je mi líto, že jsem se propůjčil ve své lehkověrnosti za hříčku prohnáné fifleně.”

Anička trhla sebou ulekaně a vytřeštila oči na Radiměřského.: “Fifleně? Proto jste se s ní rozešel?”

“Ano.”

“Ale rád jste ji měl? Vaše známost se slečnou správcovic byla po celém městě známou.”

“To je pravda. Ale musel jsem tu známost přerušit. Ela nebyla mé lásky hodna.”

“Měla mimo vás ještě jiného?”

Radiměřský se zamračil: “Snad jich měla ještě víc než jednoho.”

Ted' se Anička zadívala na Radiměřského s výrazem udivení a nedůvěřivosti.

“Ale to snad ani není možné? Přesvědčil jste se o její nevěře?”

“Na vlastní oči, Aničko.”

“A to bylo příčinou, že jste se rozhodl jít na vojnu?”

“Ano. Abych zapomněl.”

“A zapomněl jste?” Při této otázce se Anička nápadně začervenala.

“Úplně. Proto mi můžete věřit, že podobizna té dívky neměla pro mne už ceny a vězela v mé služební tobolce pouze jako věc, na níž jsem zapomněl, poněvadž jsem tobolky nikdy podrobně neprohlížel, nepotřebuje jí ve službě.”

Nějakou chvíli Anička mlčela, přemýšlejíc o něčem. Potom se zase zeptala: “Až dosloužíte, vrátíte se zase k učitelství?”

“Samozřejmě. Co bych jiného dělal? Proto, že jsem vojákem, nepřestal jsem přece býti učitelem.”

“A vrátíte se na své bývalé místo?”

“To nevím. Ale na zdejší okres vrátím se jistě.”

“Myslela jsem, kdybyste byl zase na starém místě, že byste zase někdy zavítal k nám.”

“Ale, Aničko, k vám zavítám často, ať budu kdekoliv na okresu. Vždyť cesta k mým rodičům vede přes Záborčí . . .”

“Opravdu! Na to jsem nevzpomněla. Někdy vás přece uvidím; alespoň když pojedete na svátky.”

“A to vás bude těšit?”

Ted' se Anička zase začervenala.

“Už od nynějška budu se těšit, že vás za rok uvidím.”

Vešel do kuchyně Aniččin bratr a spokojeným hlasem oznamoval: “Odešel už poslední host. Je půl páté. Jdu do sklepa pro tatínka, aby si šel lehnout a půjdu také spat. Počkej tu s panem učitelem, až odejde na vlak, potom všecko zavři a shasni! Uklízeti budeme až zítra.”

Obrátiv se k Radiměřskému, řekl humorně: “Řekl bych vám dobrou noc, ale je už ráno. Tedy šťastnou cestu, pane učiteli.”

Chvíli po jeho odchodu přišel ze sklepa Linda, unavený a ospalý. Podal Radiměřskému ruku a řekl zertovně: “Tak hled'te, pane učiteli! Jste poslední, který dnes dodržel nejdéle a máte nejdál domů.”

“Ale doveze mne železnice,” usmál se Radiměřský přistupuje na žert. “Možná, že se dostanu domů snadněji, než ti, kteří celou noc tančili.”

Radiměřský zapravil Lindovi svou útratu a hostinský zmizel hned v pokoji, kde už spala jeho manželka.

“Mohl byste se už převléci,” řekla Anička osaměvši s Radiměřským. Odešla ke sporáku a ohmatala vojenský oděv. “Je to už suché. Převlechte se v přístěnku!”

Otevřela mu dvěře. — Po chvíli vyšel Radiměřský z přístěnku ve vojenské uniformě.

“Prve v civilu líbil jste se mi více,” oslovila ho Anička, usmívajíc se.

“Já jsem se vám líbil, Aničko?”

“No, už dávno, hned když jste k nám před lety chodíval — — —”

“Ale vždyť jste byla tenkrát jen taková roztomilá žabka!”

“To je jedno, ale líbil jste se mi.” Anička se červenala ještě víc.

“Až tedy za rok přijdu v civilu, budu se vám zase líbiti?”

“Rozhodně! Ještě více než dnes!”

“Tedy, Aničko, až vysloužím, promluvíme si o tom více,” řekl Radiměřský, podáváje dívce ruku.

“Opravdu, pane učiteli?” Chopivši se podávané pravice, měla Anička obličej, jako by ho krví polil.

“Na mou čest!” Radiměřský hleděl s vážným výrazem do obličeje dívčina. “Ale teď už půjdu. Musím jíti po silnici, abych zas nespádl do řeky.”

Vedouce se za ruce, vyšli spolu před dům a tu se ještě chvíli zastavili, jakoby překvapeni rozbřeskujícím se jitem. Na východě visel nad lesy světlý pruh oblohy, od hospody dolů k městečku bělala se silnice. V neurčitém světle probouzejícího se dne důlní budovy se svými komíny a těžními věžemi vypadaly jako obrovské předtopní obludy. Od řeky táhla se šedá mlha přes louky k silnici, jak tomu bývá na počátku podzimu, kdy dni jsou ještě teplé, ale noci už chladné. Na poli za hospodou probudil se v brambořišti kohoutek koroptví a budil svůj rod hlasitým “čirík”. Na střeše Lindovy stodoly ozval se rehek a v hnízdě přilepeném na štítě hospody zašveholila procitnuvší vlaštovka. Po průčelí stavení táhl se jemný, ale chladný větřík, jaký bývá vždycky před východem slunce.

Mladí lidé, držíce se dosud za ruce, zahleděli se mlčky do krajiny. Vzpamatovala se první Anička:

“Ozývají se ptáci,” pronesla tiše. “Ale je chladno, prostydnete, než dojdete na nádraží.”

“Bez starosti,” usmál se Radiměřský. “Přidám do kroku a zahřeji se chůzí.”

“Na něco bych se vás ráda zeptala,” zašeptala Anička v jistých rozpacích.

“Tak se jen ptejte,” řekl vřele.

Skoro jen vydechla: “Jestli si za ten rok někdy na mne vzpomenete?”

Obrátil se k ní tak, že jí mluvil přímo do obličeje a hovořil s vřelým přízvukem: “Budu na vás, Aničko, často vzpomínati. Velmi často. Ne jako na nedospělé děvčátko, které jsem poznal před lety, nýbrž jako na dospělou, sličnou dívku, v jejíž společnosti ztrávil jsem dnešní noc — nejkrásnější svého života.”

V ranním šeru nemohl Radiměřský viděti, jak se dívka radostí začervenala.

“Přijdete k nám zase jistě?” tázala se dychtivě.

“Jistě, Aničko,” řekl pevně. “Za rok, až vysloužím, přijdu a povím vám potom, jak jsem na vás vzpomínal a zeptám se, jestli jste také vy vzpomínala na mne.”

Stiskl dívčinu ruku, pustil ji a otočil se, aby vykročil na silnici.

“Pane učiteli, ještě něco!” zastavila ho. “Rok je dlouhý, měla bych ráda jistotu, že na mne vzpomínáte. Nemohl byste mi občas psáti, jak se vám na vojně vede?”

“To bych mohl,” odvětil ochotně, “jestli by vás to těšilo.”

“Velmi, pane učiteli. Napsala bych vám zase, co je zde nového.”

“Budu vám tedy psáti.”

“Jistě? Ruku na to!”

“Zde je! A mé čestné slovo!” Přistoupil k dívce a nastavil jí pravici. Tentokráte bylo upřímné stisknutí rukou vzájemné.

“S bohem, pane učiteli! Abyste nezmeškal. Budu se těšit na váš dopis.”

“S bohem, Aničko! A nezapomeňte!”

Radiměřský vykročil na silnici a Anička postála před stavením, dokud slyšela kroky odcházejícího.

III. — Jak klíčí láska.

Několik dní po svém nastoupení služby u pluku trpěl Radiměřský silnou rýmou a lehkým kašlem. Kdykoliv musel zakašlati, vždycky se zamyslí: ‘Následky té nedobrovolné chladné lázně.’

Snažil se, aby nekašlal před svým představeným. — Starý bručivý setník byl by jistě řekl: ‘To je vždycky takové, když člověk pustí někoho na dovolenou. Dovolence vrátí se k pluku vždycky s nějakou nemocí. To se jde na vesnici do tancovačky, v noci se doprovází holka domů, stojí se s ní hodinu venku, nastydne se, a když se přijde z dovolené, hlásí se vojín marod!’

Setník Radiměřského nebyl by se třeba oproti němu vyjádřil tímto u důstojníků obvyklým způsobem, ale Radiměřský přece jen před setníkem skrýval svůj kašel. Nemohl mu přece povídati o svém nočním dobrodružství v Záborbí. Ale při vzpomínce na toto dobrodružství musel bezděčně vzpomínati na Aničku Lindovou a na noc ztrávenou v její společnosti. Jak se to děvče o něho staralo! A jak toužebně pronášelo přání po shledání s ním! Proč si přálo, aby na ně často vzpomínal? Proč si chtělo s ním dopisovati? Aby snad . . . ?

Radiměřský zavrtěl prudce hlavou.

‘Mírku, nebud’ domýšlivým. V tom stavu, v jakém jsi se jí představil, nemohls vyvolati hlubšího dojmu. Nebo aby tě snad měla ráda od dřívějšíka? Nesmysl. Byla tehdy ještě skoro dítě. Ale psáti jí musím. Slíbil jsem.’

Ale odkládal to zatím den ode dne. Co měl psáti? O tom přemýšlel. Chtěla věděti, jak se mu vede na vojně. Kdyby jí o tom psal, nerozuměla by tomu. Co taková venkovská dívka ví, jak žije člověk spoutaný tuhými předpisy zákona. A potom jí přece řekl, že se na vojně cítí spokojenějším než při učitelství a vysvětlil jí to. Co by jí tedy ještě mohl psáti o svém nynějším způsobu života?

Po denním rozkazu chodil Radiměřský každého dne procházkou po Praze, večer šel buď do divadla nebo zašel do známého hostince na večeri a vracel se pak do své

kanceláře a hned ulehl. Jednoho dne ohlásil podzim svůj příchod deštěm se sněhovou přeháňkou, Radiměřský nebyl v náladě vyjít si na procházku a jal se tedy psát dopis Aničce. Toho odpoledne napsal dopisy dva. Jeden domů a druhý Aničce. Obsah obou dopisů byl až na nepatrné odchylky skoro stejný. Psal, že se bez nehody dostal do Prahy, několik dní že měl kašel a rýmu, ale že už to přešlo. Aničce připsal několik novinek z hlavního města, o kterých myslel, že by ji zajímaly a ráno s ostatními služebními dopisy poslal svoji ordonanc na poštu.

Trochu byl zvědav, jestli mu Anička odpoví. Říká se tak, "pište mi", ale potom se na to zapomene. Ale za několik dní dostal od Aničky dopis. Trochu rozechvěný otvíral obálku a pak s nemalou zvědavostí četl jeho obsah. Na jeho stručný dopis odpovídala Anička dosti dlouhým a vřelým dopisem. A podivil se, jak píše rozumně a takovým tonem, že bylo vidno, že na něho skutečně vzpomíná. A ku konci dopisu byla zpráva, nad níž se Radiměřský musel vážně zamyslet. Psala totiž Anička: "Pamatujte se na paní správcovou z důlu, že odešla předčasně ze zábavy u nás pořádané, když jste byl u nás? Soudili jsme tehdy oba, že odešla, nemohouc se dívat na to, jak její manžel stále tančí se slečnou Pavelcovou. Mýlili jsme se oba. Odešla domů, protože patrně nebylo jí dobře. Je od toho dne nemocná a pan doktor povídal u nás, že má zápal plic."

"Ubohá paní!" povzdychl si Radiměřský, když dopis dočetl. "Její sebevražedný pokus tedy přece jen nezůstal bez následků."

Složil dopis, vložil ho do obálky a uložil ho do zásuvky svého psacího stolu. Některý den potom Aničce na její dopis odpověděl. A tímto dopisem rozvinulo se pravidelné dopisování obou mladých lidí. Seznamovali se v dopisech, vyjadřovali v nich své tužby, odhalovali si v dopisech nejtajnější záhyby svých duší a každý dopis Aniččin měl trest' obsahu, že se těší, až se zase s panem učitelem sejde a Radiměřský skoro ve všech svých dopisech opakoval, že se už nemůže dočkat, až doslouží, aby se už mohl vrátit do školy a navštívit Aničku v Záborčí. Při-

znal se, že počítá už měsíce, které musí ještě na vojně ztráviti a tento třetí rok jeho služby, že se mu zdá nejdelší.

Čarovné símě lásky, které v srdci Aniččině dřímalo od těch dob, kdy poznala rozdíl mezi mužem a ženou a dozvěděla se, že pan učitel Radiměřský má známost se slečnou Elou a záviděla jí, nevědouc ani proč, a totéž símě zapadlo do srdce Radiměřského v osudné noci, kterou ztrávil ve společnosti Aničky, přesvědčiv se, že se z hezkého dítěte vyvinula hezká a rozumná dívka — toto čarovné símě vyklíčilo v krásnou a líbeznou květinu. Jejímu zdaru pomáhaly vřelé a upřímné dopisy. Zatím plynul čas, dni rostly v týdny, týdny v měsíce a Radiměřský je nedočkavě počítal. Podzim přešel v zimu a v jednom svém dopise zmínila se Anička, že by měla velkou radost, kdyby Radiměřský na vánoční svátky přijel domů a zastavil se u ní v Záborbí.

Na tento Aniččin dopis odpověděl: “Není možným, abych dostal na vánoce dovolenou. Není u pluku za mne náhrady. Tenkrát, když jsem byl u vás, měl jsem dovolenou jen dvoudenní. Na delší dobu nemůže kancelář zůstatí beze mne. Mimo to, protože dosluhuji, a oznámil jsem, že u pluku nezůstanu přes čas a vrátím se k učitelství, přidělili mi do kanceláře mladého poddůstojníka, kterého musím zapracovati do všech účetnických prací plukovních, aby mohl nastoupiti místo po mně, až odejdu od pluku.”

Po odeslání tohoto dopisu, Aniččina myšlenka nešla už Radiměřskému z hlavy. Zlobilo ho, že toto první Aniččino přání nemůže splniti. A pojednou mu služba na vojně připadala otrockou. Dosud myslel, že jako účetní šikovatel v hospodářské správě pluku má nesmírnou výhodu, a teď pojednou poznal, že tomu tak není, a každý prostý voják že je na tom lépe, poněvadž dostane dovolenou na svátky bez obtíží. A teď jen stále přemýšlel, jak by to zařídil, aby se dostal na svátky domů. Jednalo se jen o pravděpodobnou příčinu pro žádost o dovolenou. O té teď Radiměřský stále přemýšlel. Věděl, že si musí pomoci lží, protivilo se mu to, ale aby Aničce způsobil ra-

dost, odhodlal se i ke lži. Vždyť přelhal Aničku s tím spadnutím do vody, proč by se ostýchal přelhati starého setníka? Ostatně účel posvěcuje prostředky.

Několik dní před vánočními svátky oslovil Radiměřský svého představeného, setníka hospodářské správy: “Pane setníku, poslušně prosím o krátkou dovolenou na vánoční svátky.”

Setník vyhrnul šedivé kosmaté obočí s výrazem udivení: “Zbláznil jste se, Radiměřský? Před celoroční závěrkou chcete na dovolenou? To myslíte, že budu závěrku dělati sám?”

“Poslušně prosím, pane setníku,” vysvětloval Radiměřský klidně sice, ale přece jen nejistě, protože důvody jeho nebyly pravdou: “Dalo by se to všechno zařídit, pane setníku. Běžné věci by dovedl už vyřídit desátník, kterého zapracovávám, pro celoroční závěrku mám všechno připraveno, vrátil bych se hned po svátcích a do nového roku dám závěrku do pořádku.”

“Nebude z toho nic,” odmítl setník rozhodně. “K vůli svátkům podnikati teď v zimě cestu, je nesmysl. Vždyť půjdete v létě domů nadobro. Dočkáte se tedy domova.”

“O domov se mi nejedná, pane setníku,” odhodlal se Radiměřský ke lži, kterou měl připravenou pro nejkrajnější případ. “Můj otec je rolníkem a od nového roku odevzdá statek mladšímu bratrovi. Záleží mi na tom, a bych byl doma, až naši o svátcích budou u notáře uzavíratí smlouvu, jednak aby otec zajistil se pro stáří řádným výměnkem, a také aby pro mne byl na statku zajištěn nějaký podíl po rodičích.”

Setník pročísl si knír a přešel v myšlenkách po kanceláři. Když se opět před Radiměřským zastavil, hovořil vážně: “Máte pravdu. Při tom abyste byl. Kolikrát nejbližší příbuzní snaží se člověka ošiditi, když se jedná o peníze. Mně se tak stalo. Napište si tedy dovolenku, ale jenom na čtyři dni. Hned po svátcích musíte se vrátiti, abycho:n před novým rokem dali spolu všechno do pořádku. Zbudou nám na to beztoho jenom tři dni.”

Radiměřský se uklonil a spokojený usedl k svému psacímu stolu.

Na štědrý den, o jedenácté hodině dopolední vyšla Anička Lindová před dům na silnici a zahleděla se zvědavě k nádražní budově. O jedenácté hodině přijížděl do Záborky z okresního města vlak obchodní dráhy.

Na poslední její dopis jí sice Radiměřský odpověděl, že na svátky přijeti nemůže, ale Anička nevzdávala se přes to neurčité naděje, že by se přece jen mohlo státi, že by dovolenou dostal. Což se taková věc nestává dosti často? Mnohokrát ví člověk jistě, že se nemůže státi něco, več pevně doufal a nač se těšil, vzdá se veškeré naděje předčasně a mimo všecko očekávání věc se přece jen uskuteční. Anička řídila se docela rozumnou zásadou, doufati a nevzdávati se naděje do posledního okamžiku, až bude nade vši pochybnost jisto, že se věc vyplnití už nemůže.

Anička už včera vybíhala před každým vlakem na silnici, stále ovšem bezvýsledně. Dnes byl poslední ten vlak o jedenácté dopoledne, kterým mohl Radiměřský přijeti. Poslední fáze Aniččiny naděje.

Sněhu neleželo vysoko, byl ulehlý a leskl se v dopoledním slunci. Jasným vzduchem dobře bylo viděti po silnici před důl a k městečku k nádraží. O jedenácté vlak nepřišel, měl jako obyčejně zpoždění. Anička musela se několikrát vrátiti do domu, aby pomohla při obsluze hostí, kteří se u Lindy stravovali, a po chvíli zase vyběhla ven. Teprve po čtvrt na dvanáctou přibatolil se vláček na nádraží a z budovy nádražní vyhrnul se zástup lidí. Někteří zmizeli hned v ulicích městečka, po silnici směrem k Lindovu hostinci přicházel hlouček jinochů. Byli to studenti, kteří rychlým pochodem spěchali k svým domovům v okolních vesnicích. Po chvíli kráčel po silnici vojín s nějakým balíčkem v ruce. Aniče poskožilo srdéčko radostně. Ale když vojín přišel blíž, poznala, že to Radiměřský není. Se smutkem v srdci chtěla se už vrátiti domů. Nepřišel-li Radiměřský tímto vlakem, tedy už vůbec neprijede. Jen dva vlaky k vůli uhlí vypravovala obchodní dráha denně a odpolední vlak neměl spojení na vlak z Prahy. Než vešla do domu, Anička se ještě ohlédla na silnici — z ulice městečka vyšel vojín. Poznala ho

hned. S radostným výkřikem rozběhla se mu kus cesty v ústrety. Usmívaje se, nastavoval jí Radiměřský už zdaleka obě ruce.

“Vítám vás, pane učiteli!” Anička se zářícíma očima vložila své ruce do jeho nastavených.

Několik okamžiků, usmívajíce se na sebe, hleděli si mladí lidé mlčky do očí. Potom vzpamatoval se Radiměřský: “Snad jste mi nešla vstříc?”

“Šla. Komu jinému?”

“Ale vždyť jsem vám psal, že nebudu moci přijeti na dovolenou.”

Anička se začervenala: “No, pro jistotu vyšla jsem ještě podívat se, zdali jste nepřišel tímto posledním vlakem. Doufala jsem, že se přece jen o dovolenou pokusíte.”

“Skutečně jsem tak učinil. Ale podvodným způsobem, Aničko. Přelhal jsem svého starého setníka. A víte, pomáhati si lži, to činím nerad. Ale když jste mi psala, že by vás těšilo, kdybychom se shledali o vánocích, odhodlal jsem se tedy ke lži.”

Anička se srdečně rozesmála: “Tedy k vůli mně? Beřu tedy váš hřích na sebe. Nedělejte si z toho nic! Někdy je vtipná lež lepší než hloupá pravda. Jen když to mělo dobrý výsledek. A jdete domů?”

“Ano, domů, Aničko.”

“Ale zastavíte se u nás?”

“Zastavím. Musím k vám zajíti na oběd. Z Prahy jsem vyjel bez snídaně časně ráno, v okresním městě jsem nechtěl odejít z nádraží, aby mi naposledy ten zdejší kafemlejnek neujel před nosem, jsem tedy hladov jako vlk.”

Stále se smějíc, řekla Anička: “Pojd'te jen! Proti hladu je u nás snadná pomoc. Ovšem je dnes půst a naše mamí tedy dnes nestrojí nic od masa. Naši svobodní strážníci rozjeli se už včera do svých domovů, vaří tedy mamí jen tak něco pro nás, ale vám dá jistě od něčeho, co už má uchystáno pro večeri.”

Vedouce se za ruce, ušli těch několik kroků, které ještě scházely k hostinci a vešli do stavení. Anička zavědla Radiměřského do kuchyně, protože ostatní místno-

sti nebyly dnes vytopené, když se dnes s hosty vůbec nepočítalo. Na štědrý den zůstane každý v rodině, a je-li svobodný, je alespoň do sprátelené nebo známé rodiny pozván.

Vstupující Radiměřský byl srdečně přivítán členy rodiny Lindovy. Linda podav Radiměřskému ruku, řekl jen: “Tedy se vás přece dočkala?”

Když Radiměřský podával ruku Lindové, tato pohlédla na něho významně, řkouc: “Víte, že mi ta holka už týden opakovala, že jistě na svátky přijedete, abyste jí způsobil radost?”

“Ale mami!” zvolala Anička s tvářinkou náhle zardělou.

Radiměřský, povšimnuv si jejího pohnutí, usmál se spokojeně: “Aničko, je pravda, co vaše paní matka povídá. Přijel jsem skutečně jen proto, že jste psala, že by vás těšilo, kdybych přijel na svátky. Snažil jsem se tedy zdánlivě nemožnou věc učiniti možnou.”

“To je tak dobře,” vmísil se v hovor Linda. “Člověk si často myslí, že se něco nedá provésti, ale je-li chytrý, provede to potom přece.”

Zdálo se, že Aničce tento způsob rozmluvy není příjemným, protože ji uváděl do rozpaků, snažila se tedy zavésti rozmluvu do jiných kolejí.

“Mami, pan učitel by si přál něco k obědu,” obrátila se k matce.

“Mohu dnes posloužiti jen postní stravou,” vysvětlovala Lindová Radiměřskému. “Rybí polévka je už hotová, kousek smaženého kapra připravím hned, potom mohu posloužiti smaženými vdolečky s povidly, které máme k obědu my.”

“Ale to je všechno výborné,” souhlasil Radiměřský. “Co jsem na vojně, nejedl jsem nic z toho, co jste jmenovala.”

K obědu zasedl Radiměřský společně s rodinou Lindovou. Při jídle hovořilo se jen o Radiměřského cestě z Prahy, teprve po obědě, když Linda se synem odešli po práci v domácnosti a Lindová hleděla si přípravy k večeři, Radiměřský s Aničkou zůstali u stolu sami a mohli si po-

vídati důvěrněji. Nejdříve chtěla Anička vědět, jak to Radiměřský provedl, že přece jen dovolené dosáhl, a smála se srdečně, když jí vylíčil, jaké lživé výmluvy užil proti setníkovi. Pak se zabrali v následující rozmluvu:

“Jak daleko je k vám, pane učiteli?”

“Hodina cesty, Aničko.”

“Můžete tedy u nás ještě posedět?”

“Ovšem. Do tří hodin mohu zůstat. Dojdu domů ke čtvrté hodině, tedy zrovna, když se naši budou chystati k večeři.”

“Kolik dní máte dovolenou?”

“Jenom čtyři dni, s dneškem počínaje. Čtvrtého dne zase musím jeti. Musím býti v Praze poslední dni v prosinci, abych udělal celoroční účetní závěrku.”

“To je málo.” Anička sesmutněla. “Ale až půjdete z domova na dráhu, zastavíte se u nás, alespoň na chvíli?”

“Kdybych věděl, že by vás to těšilo?”

“Proč se ptáte? Vždyť jsem vám to přece psala!”

“Hled'te, Aničko! Mohl bych zítra na boží hod a také o druhém svátku přijít odpoledne do Zátorčí.” Radiměřský pohlédl zpytavě Aničce do očí. Zatleskala radostně ručkama.

“To je výborný nápad, pane učiteli! A z cesty nebudete si nic dělat?”

“Ani dost málo, Aničko. Jsem dobrým chodcem. — Vždyť víte, že jsem k vám chodíval před lety skoro každého dne.”

Trochu sesmutněla a sklonila hlavinku: “Ovšem. Ale tenkrát jste sem chodil k vůli děvčeti.”

“Když sem přijdu zítra a pozítří k vůli vám, nebude to také k vůli děvčeti?” Povídal to usmívaje se, ale zraky jeho hleděly na dívku vážně.

Zdvihla rychle hlavu a hledíc na něho vyjasněným pohledem, řekla živě: “Ano, budete vážiti cestu zase k vůli děvčeti, a mám radost, že tím děvčetem budu tentokráte já.”

Usmáli se na sebe a už si rozuměli. Anička hned jala se vysvětlovati, aby Radiměřského posílila v jeho předsevzetí: “Půjde se vám dobře. Sněhu neleží vyso-

ko a cesta je projetá i uchozená, protože před svátky přicházelo mnoho lidí z vesnic do města k vůli nákupu.”

“Ale i kdyby toho nebylo, přijdu jistě,” slíbil Radiměřský.

“Ruku na to!” řekla vážně.

Podali si ruce a zase se na sebe usmáli. Radiměřský si teď vzpomněl, nač se chtěl Aničky zeptati, nač myslil celou cestu a za rozmluvy na to zapomněl.

“Paní správcová Drazská se uzdravila?” tázal se.

“Ale už dávno,” odvětila Anička.

“A snáší se manželé dobře?”

“Jestli se snáší?” Anička udělala vážný obličej. — “Paní správcová už v Zátorčí není.” A spatřivši tázavý pohled Radiměřského, pokračovala: — “Povím vám, co jsem se dozvěděla od havířů, a ti to mají zase od rampaček, které nakládají uhlí do železničních vozů a rampačky se to dozvěděly od správcovic služby, která také kdysi nakládala na rampě, odkud ji správce vzal do služby, protože je hezká. Ale Marie je hodné děvče a má svého hochu, tak se v ní tedy správce zmýlil. No, slečna Pavelcová byla jiná a pochodil u ní lépe. Tak se tedy u nás v hostinci povídalo, že se pan správce své paní málo všímal, když stonala. Co pan doktor nařídil, musela nemocné opatřiti jen Marie. Ta nemoc trvala skoro měsíc a tuze prý paní správcovou sebrala. Když se paní uzdravila, byl u správců velký křik a paní potom muže opustila a odjela k svým rodičům.”

“A co on?” zeptal se Radiměřský s netajenou zvědavostí.

“Jako správce?” Anička se zatvářila opovržlivě. — “Povídají havíři, že žije teď se slečnou Pavelcovou jako muž se ženou. Je tedy jistě rád, že jeho paní odešla. Udělala mu volnou ruku.”

Ještě chvíli povídali si o správci a o nešťastné jeho paní a náhle zpozorovali, že se oknem do kuchyně táhnou dlouhé stíny.

“Zapadlo slunce a hned tu bude večer. Je čas, bych se vydal na cestu,” řekl Radiměřský a vyňal peněženku, aby zapravil svou útratu. Zavolán Linda a tato záleži-

tost byla ve chvíli vyřízena. Zatím co si Radiměřský oblékal plášť a připínal šavli, odběhla Anička do svého přístěnku a vrátila se ve chvíli majíc oblečený soukenný kabát a hlavu zahalenu vlněnou šálou. Radiměřský pochopil hned její úmysl, i kdyby mu nebyla řekla: "Vyprovodím vás kousek cesty a trochu se při tom projdu."

Když vyšli na silnici, schylovalo se k večeru a šerilo, jak bývá ku konci prosince ke čtvrté hodině. Šli vedle sebe po pěšině vychozené podél silničního příkopu a povrdali si o obyčejných věcech, ale oběma bylo tak milo u srdce, že si mohou vůbec o něčem povídati tak sami dva uprostřed pusté přírody. Šero rychle houstlo. Po desíti minutách zaslechli z kteréśi vesnice stranou od města troubení. Pastýř tam vytruboval vánoční koledu, jak je o štědrém večeru na vsi obyčejem. Zastavili se a naslouchali. Neumělá melodie nesla se tichým večerem přes zasněžená pole a měla poetický nádech propůjčovaný jí právě dnešním svatvečerem.

"Štědrý večer," řekl Radiměřský pohnut. "Po dvou letech zas ho budu slaviti s našimi doma. A vraťte se, Aničko! Než dojdete domů, bude úplná tma." A nastavil jí ruku.

Chopila se jí a stiskla ji upřímně. Bylo to pevné stisknutí zdravé ruky.

"A zítra se uvidíme?"

"Jistě, Aničko. Vždyť jsem to slíbil. Dobrou noc! A hodně štědrého Ježíška!"

"Na nadělování jsem už velká," usmála se. "Dobrou noc, pane učiteli!"

Rozešli se. Radiměřského v několika krocích pohltila tma, ale Anička postála na místě, až umlklo chrupání sněhu působené odměřenými kročejemi Radiměřského, který ted' přidal do kroku. Potom rozběhla se klusem k domovu.

Když Anička vešla do kuchyně, byla tu už celá její rodina shromážděna. Hostí dnes v hostinci nebylo. Rodina se sešla, aby zasedla v kuchyni, pěkně v teple, k večeři.

„Víš, holka, nesluší se ti vyprovázeti svobodného pána,” oslovila Lindová dceru.

„Proč, mami? Je to něco zlého?” zasmála se Anička.

„No, je a není. Přejde na to. Co ti na panu učiteli záleží? Když sem chodíval, byla jsi ještě žába, a teď se k němu chováš, jako byste se spolu znali léta.”

Lindová snažila se mluvit s mateřskou přísností, ale na jejím hlase bylo znáti, že jí ta přísnost nejde od srdce.

„Mami, je mi pana učitele líto, že se v Ele zmýlil a bral si to tak, že šel na vojnu. Je mi ho líto, co teď k vůli té holce zkusí,” pravila Anička upřímně.

Lindová se významně usmála: „A ty bys mu tu fi-flelu teď ráda nahradila?”

Anička se vztyčila a se zářícíma očima řekla jako slavnostně: „Mami, kdyby mne měl rád, já bych ho jistě měla ráda.”

Otec i bratr se usmívali, také matka se teď usmála, řkouc: „Tu to máme! Vždyť člověk pozná, co ve vás vězí, když vidí, jak se na sebe díváte. A k vůli domovu on jistě nevytaškařil dovolenou. No, uvidíme, jak to bude dál. Sedněte! Naliji vám polévku. Povedla se mi letos, tedy tento rok ještě neumru.”

* * *

Na boží hod odpoledne pociťovala Anička zvláštní neklid. Byla by ráda šla Radiměřskému vstříc, aby se přesvědčila, že Radiměřský dostál slovu a přichází do Záborčí, ale nemohla se z domova vzdáliti. Hned v prvních hodinách odpoledních přišlo několik hostů do hostince a přibývalo jich stále a Anička musela hosty obsluhovati. Bratr se zdržel přes poledne ve městě a otec točil pivo ve sklepu, a poněvadž ho v zimě vždycky trápily revmatické bolesti v nohou, nemohl sám vynášeti naplněné sklenice po schodech ze sklepa. Kolikrát už mu Lindová i Anička radily a přemlouvaly ho, aby si dal zaříditi čepování piva po trubkách dopravovaného přímo do hostinské místnosti, ale Linda nechtěl. Tvrdil, že pivo z trubek není tak dobré jako čepované přímo ze sudu a dokonce byl přesvědčen, že pivo v jeho hostinci je proto lepší než v ostatních hostincích, kde je táhnou po trubkách. A k vůli dobré po-

věsti svého hostince vytrval třeba celou noc v chladném a vlhkém sklepě.

Po druhé hodině vešel Radiměřský do hostinské místnosti. Hostí bylo zde plno, ale Anička shlédla ho hned a s tváří radostí zářící přiskočila k němu. “Vítám vás, pane učiteli. Držel jste slovo.”

“Splním vždycky, co slíbím,” řekl jí s jemnou výčitkou.

Kývla přisvědčivě hlavinkou a chopivši ho za ruku, odváděla ho z místnosti: “Pojd’te do kuchyně! Zde bychom si nemohli pohovořit. Bratr zůstal v pivovare ve městě a různé záležitosti zdržely ho ve městě přes poledne. Jsem teď k posluze hostí sama, ale nějakou chvilku budu moci zůstat u vás v kuchyni. Ale bratr vrátí se hnedle, potom obstará posluhu sám a budu moci zůstat u vás až do večera.”

Když vešli spolu do kuchyně, Lindová pohlédla na oba zkoumavě, usmála se spokojeně a podala Radiměřskému ruku na uvítanou. V té chvíli oživila jí v duši myšlenka, o kterou se dnes v noci sdělila s manželem:

“Anička se do Radiměřského zamilovala. Je to její první láska; dej bůh, aby nebyla v ní zklamána a všechno dospělo k šťastným koncům!”

Linda, když mu v noci řekla o této záležitosti, pravil klidně: “Jen je nech a nepleť se jim do toho! To mají zamilovaní lidé neradi. Jestli se Radiměřskému naše holka líbí, dopadne všechno dobře. Byl váženým učitelem, a na vojně musí býti také chlapíkem, když to hned druhým rokem dotáhl na šikovatele a vede účty pluku. Je řádný člověk, na tu správcovu jistě už nemyslí a stojí-li o naši holku vážně, byla by s ním jistě šťastná.”

Radiměřský zdržel se dnes u Lindů zase do večera a Anička ho vyprovodila jako včera kus cesty. Když se vrátila domů, ptala se jí matka, o čem si cestou povídali.

“Tak o ledačems,” odvětila Anička.

Lindová zavrtěla s podivením hlavou.

O druhém svátku přišel Radiměřský jako včera o druhé hodině odpolední do Lindova hostince. Poněvadž dnes byl bratr Aniččin doma, mohla s Radiměřským A-

nička poseděti celé odpoledne v kuchyni. Seděli proti sobě a povídali si. Radiměřský vypil odpolední kávu, potom vypil dvě sklenice piva, vykouřil několik doutníků a když se začalo stmívat, chystal se k odchodu. Zaplativ svou útratu Lindové, zeptal se Aničky: “Doprovodíte mne kousek cesty? Rád bych se vás zeptal na něco důležitého.” —

Lindová, obrácená obličejem ke sporáku, usmála se jaksi tajemně; Anička se trochu začervenala, přikývla souhlasně a jako včera odskočila do přístěnku, aby se oblékla na cestu.

Vyšli spolu na silnici a kráčeli těsně vedle sebe, neboť pěšina vychozená ve sněhu nebyla široká. Obloha byla celá zatažena sněhovými mraky, ani jediná hvězda nesvítila, pouze bělost sněhu umožňovala sledovati pěšinu. Nějakou chvíli šli vedle sebe mlčky. Zdálo se, že Radiměřský o něčem přemýšlí. Jeho mlčení stalo se konečně Aničce trapným a ozvala se nesměle: “Letos jsou tmavé vánoce, budou plné stodoly.”

A tu ji Radiměřský uchopil za ruku a řekl rozechvěně: “Letošní vánoce byly by světlem na dráze mého života, kdybych věděl, že se splní, co mám na srdci.”

Ruka Aničky zachvěla se v jeho pravici.

“Co byste chtěl vědět?” zeptala se tichounce.

“Aničko, jestli byste mne mohla mítí ráda?”

Zastavili se: “Proč říkáte mohla? Poznal jste jistě, že vás mám ráda. A už dávno, když jste k nám chodíval před lety.”

Stáli teď proti sobě, držíce se za ruce.

“Ale Aničko, musela byste mítí ráda jen mne, ne jako Ela, která měla ráda všechny hochy!”

“Pane učiteli!” zvolala vyčítavě. “Mám vás ráda a budu vás mítí ráda do smrti.”

Domlouvali se o své lásce uprostřed pusté silnice, ale jiného se mezi nimi nestalo nic, neboť Radiměřský zakončil pojednou rozmluvu: “Vraťte se, Aničko! Teď, když mám vaší lásku, věřím zase ve své štěstí. Až dosloužím vojnu, přijdu k vám a domluvíme se o své budoucnosti.

Miluji vás a nebudete nikdy litovati, že se vaše srdéčko otevřelo pro mne.”

“Ale dopisovati si budeme jako dosud?”

“Samozřejmě! Naše láska vyklíčila dopisy a musí jimi také rozvíti se v plný květ.”

“A zítra vás doprovodím ke vlaku.”

“Nikoliv, Aničko. Půjdu k šestému vlaku ráno, nechci, abyste k vůli mně musela časně vstávati a vyběhnouti do mrazu.”

Když se Anička vrátila domů, matka se jí hned tázala: “Tak co? Domluvili jste se?”

Anička, celá červená v obličejí, odpověděla radostně: “Domluvili, mami. Až Mírek doslouží, přijde si pro mne.”

“To bude spojení z čisté lásky!” vzdychla Lindova.

“Bude, mami, jistě.”

A ráno před šestou hodinou stála Anička za záclonou okna vedoucího na silnici, aby spatřila toho, kterého milovala od dětství, a jenž si ji konečně přece jen zamiloval podivným řízením osudu.

IV. — Pokušení.

Dopisování mezi Radiměřským a Aničkou bylo po vánočních svátcích živější, než před tím. O těch poetických svátcích nabyl Radiměřský pevného pojmu o stavu svého srdce a byl teď šťasten, že jeho lásku Anička opětuje. V dopisech si teď nepokrytě pověděli, k čemu pro krátkost času, kdy byli pospolu, nedošlo. Anička teď v dopisech oslovovala Radiměřského jen “můj Mírku,” přiznávala se, že už jako výrostek měla ho ráda, jak žárčila na Elu správcevic, když vešlo ve všeobecnou známost, že s ní má vážnou známost a do Záborčí dochází jen k vůli ní. Jak byla plná strachu, jestli si Radiměřský Elu vezme a jak byla ráda, když se v otcově hostinci vypravovaly podivné zprávy, že pan učitel Radiměřský dobrovolně dal se na vojnu. Teď už bylo jisto, že si Elu nevezme, že svou známost přerušil nadobro poznala, když se po městě povídalo, že správcevic slečna ze dvora chodí s mladým železničním úředníkem ze zdejšího nádraží. A jak

se potom stále utěšovala, že se s Mírkem přece někdy sejde, až se z té vojny vrátí. Jeden takový dopis končila vřelou poznámkou: “Mírku, letos mi Ježíšek nadělil nejkrásnější dar, po němž jsem léta toužila a v jehož vyplnění jsem měla jen slabou naději — vaši lásku.”

Dopisy Aniččiny pročetl Radiměřský s blaženým úsměvem. Každý dopis milované dívky pročetl několikrát, a když ho konečně vkládal do zásuvky svého psacího stolu k ostatním, začasté vzdychl: “Jen o tři roky dříve, kdyby se byla Anička narodila, nebyl bych se octl v tomto dobrovolném otroctví. Byl bych si jistě zamiloval už tenkrát Aničku a záletné Ely nebyl bych ani poznal. Konečně dopadlo všecko dobře. A tato vojna je mi dobrou školou. Nabyl jsem širších životních rozhledů a četných zkušeností, k nimž bych na zapadlé vesnici za celý svůj život nebyl dospěl. Při učitelství nemůže mi to býti na škodu. A v této své lásce k Aničce dojdu jistě štěstí. Je děvče poctivé a nezkažené, jsem první muž, kterého miluje — moje štěstí bude úplné a trvalé!”

A když den po novém roce poslal sluhu na poštu s celoroční závěrkou, odesílaje ji na intendanci, vstal a ruce vztáhnuv do výše, zvolal jako vězeň zbavený pout: — “Poslední! Tohoto roku bude ji už dělati můj nástupce a já budu zase svobodný!”

A několik dní po novém roce oslovil ho setník, přednosta kanceláře hospodářské správy: “Poslyšte, Radiměřský! Kdybyste zůstal sloužiti přes čas, viděl bych to rád. Jste zapracovaný tak, že vás nikdo u pluku tak snadno nenahradí.”

“Nezůstanu, pane setníku,” odpověděl Radiměřský pevným hlasem. “Až vysloužím, vrátím se opět k učitelství.”

Setník se pohrdlivě usmál: — “K učitelství! To začnete jako podučitel zase tam, kde jste přestal před třemi roky. Kdybyste tu zůstal, měl byste přece větší příjmy, než jaké budete míti jako podučitel. A mimo to měl byste jistotu, že za dva nebo tři roky stanete se účetním poručíkem, s další jistotou na zaručený postup.”

“Nezůstanu, pane setníku,” řekl Radiměřský. “Vrátím se k učitelství. Půjdu za ideálem svého života, totiž vychovávatí národ.”

Ted' se setník skoro rozkřikl: — “Dejte pokoj! Ideály jsou nesmysl. A národ? Myslím náš český národ. Ten ví o svých učitelích velmi málo a také málo je jim za jejich práci vděčen. Rozumný člověk nemá vůbec ideálů a snaží se jen, aby měl zajištěnu budoucnost. No, nutit vás nemohu.”

Setník odešel od Radiměřského do svého pokoje a bouchl za sebou zlostně dveřmi. O této záležitosti se setník již nezmínil. Byla nadobro odbyta. Radiměřský zapracovával desátníka, který se měl státi jeho nástupcem, a činil to svědomitě. Dny ubíhaly Radiměřskému pomalu, poněvadž je stále netrpělivě a nedočkavě počítal. Jedinou útěchou a radostí byly mu dopisy Aniččiny. Obsahovaly vždycky ujišťování o věrné lásce a vřelá slova útěchy a nabádání k trpělivosti.

“Anička je anděl,” říkal si v duchu Radiměřský. — “Jsem šťasten, že jsem její lásky získal. Anička nebude mi nikdy nevěrnou jako Ela, protože její láska ke mne vyklíčila v jejím srdéčku ještě v dětském skoro věku, v době nezkaženosti a nezkušenosti.”

Jednoho dne ku konci ledna octl se Radiměřský v rozpacích, což u něho bylo případem velmi řídkým. Oč se vlastně jednalo? Bylo přede dnem, kdy se vyplácel vojínům žold, a Radiměřský měl málo peněz. Z domova posílal mu otec pět zlatých měsíčně, ale tento příspěvek přijde až po prvním.

Radiměřský měl hned hotový plán pro zbytek dne, který vlastně patřil jemu. Po třetí hodině podnikne procházku až někam ke kamennému mostu, potom zase zpět, chvíli postojí před výklady větších obchodů, večer pěkně osvětlených, než se vrátí do Karlína, kde jeho pluk byl ubytován ve Ferdinandových kasárnách, bude večer, zajde si na večeri do hostince proti kasárnám, při večeri vy-pije sklenici piva a půjde spat. Dělal to tak vždycky, když měl peněz málo. Jinak chodíval občas také do divadla. —

Když tedy před třetí hodinou dokončil svou denní práci a přečetl si plukovní rozkaz, přesvědčiv se dříve, že v něm není nic, co by se týkalo jeho povinností, oblékl se a vyšel z kasáren. Šel pomalu po Florenci, potom Hybernskou ulicí a přešel přes Příkopy Prašncu branou do ulice Celetné. Zde je množství obchodů a člověk tu při večerním osvětlení vidí stále něco nového. Třeba že není peněz, aby si to mohl koupiti, už jen ta podívaná stojí za to, aby se člověk u takového osvětleného výkladu zastavil.

Počasi bylo toho dne velmi nepříjemné. — Ulicemi pražskými vál studený severní vítr a zvyšoval účinek mrazu, který dodržoval už několik dní. Sněhu neleželo v ulicích mnoho, neboť v noci napadnuvší odstranili hned ráno metaři, ale Radiměřský vzpomínal, jak je asi doma na venkově.

Kráčejce po umeteném chodníku, přemítal v duchu: “Praha je Praha. Ale u nás na venkově je asi boží dopuštění. Takový Pražák vlastně ani neví, jak opravdová zima vypadá. Já vím, že u nás jsou silnice zaváty, že ani s vozem není možno odvážit se do sousední vesnice. Vítr žene se s hor, skučí a shání do úpadů zmrzlý sníh. V duchu vidím mladšího bratra. Přidal teď na noc kravám a koním a vstupuje do velké světnice, kde otec sedí za stolem a pokuřuje si a matka u sporáku chystá večeři a Jeník jistě oznamuje otci: “Tati, dnes se zas venku čerti žení.” A což Anička? Nebude patrně v Záborbí zima horší než u nás v kopcích. Anička asi vymetá pěšinu od stavení k silnici, aby večerní hosté dostali se pohodlně do hostince jejího otce. Tam je teď jistě útulno. Sedí se ve vytopené světnici, pohodlně se pije a kouří, povídá se — a venku ať si mrazivý severák provádí co umí. A Anička přináší naplněné sklenice, odpovídá na vtipy hostů, usmívá se jim a já tu brouzdám bezúčelně pražskými ulicemi.”

Když Radiměřský dospěl ve vzpomínkách až sem, odlehčil si polohlasně: “Sakramentská vojna! Čert mi ji byl také dlužen!”

A leknutím se zarazil. Díval se právě do výkladu obchodu “U města Paříže”, když se vedle něho ozval tičný hlas: “Pane učiteli! Jste to vy?”

Radiměřský nebyl teď učitelem a byl zvyklý na oslovení "pane šikovateli", nebo ještě častěji na "pane feldvebl", ale titul "pane učiteli" byl mu tak vžilý, že se teď rychle ohlédl. Stála vedle něho dáma v kožešinovém dolmanu a v kožešinové čepici, jak to tehdy nosily ženy ve městech.

Hleděl na ni nechápavě a ona zpozorovavši jeho rozpaky, řekla s úsměvem: "Naposledy mne ani nepoznáváte . . .?"

"Promiňte . . .!" chtěl se omlouvat.

Přetrhla hned jeho řeč: "Vždyť jsem Drazká ze Záborkčí, choť tamního důlního správce."

Ted' ji poznal.

"Promiňte, milostivá paní! Kde bych se byl nadál, že se s vámi sejdu v Praze."

"Vid'te?" řekla tiše a sklonila hlavu. Poněvadž před osvětleným výkladem stálo několik lidí, poodešla několik kroků a Radiměřský šel vedle ní.

"Kam máte namířeno?" zeptala se ho, když hlavu opět zdvihla.

"Nikam, milostivá paní," odpověděl. "Jdu jen tak městem, aby mi ušel večer."

"Doprovodil byste mne domů? Bydlím v Štěpánské ulici."

"Prosím," uklonil se.

Šli vedle sebe k staroměstskému náměstí, potom po Můstku na Václavské náměstí a po něm vzhůru k ulici Štěpánské.

"Opustila jsem muže," začala rozmluvu správcová.

"Vím, milostivá, byl jsem o vánocích doma a zastavil jsem se v Záborkčí. Tam jsem se to dozvěděl."

"Abyste tomu rozuměl. Nechtěla jsem tím muži vzdorovati. Vím, že bych si nic nevyvzdorovala, ale nemohla jsem se dívat na jeho poměr k té Pavelcové. Pamatovala jsem si také vaše rady, které jste mi dal oné nešťastné noci. Nechci svému muži překážeti. Ztratila jsem jeho lásku, a je-li on šťasten ve své lásce, ať si je! Ustoupila jsem mu z cesty. Co bych ještě v Záborkčí dělala? Odešla jsem tedy k matce do Prahy."

Radiměřský nevěda, měl-li by toto rozhodnutí schváliti nebo odsouditi, řekl jen: “Ano, byla to nešťastná noc.”

Potom si vzpomněl, jak to bylo dále. Pro něho přece ta noc nebyla nešťastnou! Seznámil se blíže s Aničkou, byl účasten její něžné péče, s jakou se starala o usušení jeho mokrých šatů a celou noc ztrávila s ním, a té šťastné noci také umluvil si s Aničkou dopisování, které se stalo počátkem jeho lásky.

“Pro milostivou měla ta noc opravdu zlé následky,” pravil. “Řekli mi u Lindů, že milostivá vystonala zlý zápal plic.”

“To vám řekli?” usmála se smutně. “Lidé v Záborbci se tedy o můj smutný osud zajímají?”

“Velmi, milostivá paní. A mohu vás ubezpečiti, že vesměs s upřímným soucitem.”

“Je mi to velkou útěchou,” pravila se smutným přízvukem. “A přece nevědí všechno. Moje nerozmyslenost té noci měla pro mne ještě horších následků. Zde v Praze vystonala jsem v listopadu ještě zápal pohrudnice. Cítím následky té hrozné nemoci podnes.”

“Milostpaní, lituji vás srdečně, že ta studená lázeň měla pro vás takové hrozné následky.”

Radiměřský provázel svá slova soucitným pohledem na paní.

“Pro vás neměla ta lázeň nemilých následků?” tázala se se zjevnou zvědavostí.

“Ani v nejmenším,” zalhal si, nechťeje ubohou paní znepokojiti zmínkou o své tehdejší rýmě.

Kývla spokojeně hlavou. Cestou Štěpánskou ulicí vzhůru vypravovala mu o své nemoci a co při ní vytrpěla. O svém duševním utrpení se už nezmiňovala. Před jedním z domů po levé straně ulice se zastavila, řkouc: “Zde bydlíme s matkou v prvním patře. Nepůjdete nahoru?”

Byl jejím pozváním velmi překvapen.

“Milostivá paní, je dnes snad už pozdě na návštěvu. Jsem paní matce úplně neznám,” vymlouval se.

“A to ne,” přerušila ho živě. “Matka ví, jak jste zasáhl v můj osud a že vaše upřímná slova zachránila mne před zoufalstvím. Nepůjdete tedy nahoru?”

“Promiňte, milostivá paní!” odmítal pozvání rozhodným tonem. “Snad někdy jindy osmělím se složit poklonu. Dnes je k tomu skutečně už nevhodná doba.”

Pohlížela zkoumavě v jeho obličej. Padalo na něj plně světlo plynové svítilny, která byla na tomto domě. Chvilí mlčela a nezpozorovavši na jeho obličejí ničeho, co by svědčilo o něčem jiném, než co povídal, podala mu ruku a otázala se: “Přijdete někdy odpoledne?”

Neslíbil, pouze stisknův podávanou ruku, řekl: “Ano, odpoledne hodí se k návštěvě lépe.”

Opětovala jeho stisknutí a řekla s významným tonem: “Jen jistě přijďte! Chci se vás ptáti na mnoho věcí, o nichž mi můžete podati zprávy jedině vy, poněvadž nemám možnosti získati jich jiným způsobem.”

Radiměřský se uklonil, zasalutoval a otočiv se, kráčel dolů k Václavskému náměstí; paní vešla do domu. — Radiměřský neviděl, že se za ním ohlédla, než do domu vstoupila.

Kráčeje po Václavském náměstí a potom po Příkopěch a dále ke Karlínu, přemítal Radiměřský o svém dnešním nahodilém setkání. Ubohá paní, jak je nešťastná! Zmařená láska, rozrušené manželství. Kdo je vinen? On či ona? Rozpomínal se na správce Drazkého. Seznámil se s ním dokonale v dřívějších letech v hostinci Lindovu. Bývala tam večer vždycky četná společnost k vůli nejlepšímu pivu v městě. Na Drazkého pohlížel Radiměřský vždycky s nevšední úctou a obdivem. To bylo u mladého podučitele pochopitelným. — Drazký byl poměrně ještě mladý muž a bylo mu už svěřeno vedení takového velkého závodu, jako je kamenouhelný důl v Záborbí. Měl tedy Drazký jistě hluboké odborné vědomosti. Těžařstvo zajisté svěřilo svůj závod nejschopnějšímu ze svých úředníků. Radiměřský spatřoval tedy ve správci muže vynikajícího a charakterního.

Od své vánoční dovolené měl o tomto muži docela jinou představu. Nebyla už ani dost málo příznivou, ale když o této záležitosti přemýšlel, vynořovaly se mu v mysli otázky, na něž si nedovedl odpověděti. Obyčejně, po-

něvadž se ho to přímo nedotýkalo, zaplašil takové myšlenky klidným: “Co je mi to doho?”

Ale dnes po setkání s paní Drazkou vzpomínal na všechno, co mu povídala Anička a čeho byl sám svědkem, a jeho myšlenky nesly se jiným směrem. Jak je možno, aby muž přestal milovati hezkou a mladou ženu, kterou si přece vzal z lásky a zahořel láskou k jiné ženě, k vůli níž odpudí první ženu od sebe a je mu pak lhostejno, učiní-li ji velmi nešťastnou? Je to skutečně nová láska nebo snad jen nový, jména dosud nemající druh vášně? — Proč touží takový muž pojednou po jiné ženě? Proč mu první žena nedostačuje? A jaká bytost je žena, která odloudí muže vdané ženě?”

Nevšímaje si ruchu panujícího v ulicích, šel Radiměřský pohroužený v těchto myšlenkách. A zase nedovedl si zodpovídati otázky rojící se mu v mysli. Došel v myšlenkách k Ferdinandským kasárnám a zašel do hostince “U modrého hroznu” naproti kasárnám, kam denně zacházel na večeri a na sklenici piva. Ve společnosti denních hostů zapomněl na dnešní příhodu. Ale když po desáté hodině ulehl ve svém pokojíku za kanceláří, přišla mu zase na mysl dnešní setkání. Vzpomínal na onu noc, kdy paní správcovou vynesl z řeky a křísil ji k životu zpět, opakoval si v duchu celou rozmluvu s ní, ale pak si také vzpomněl co předcházelo a co následovalo. V duchu viděl osvětlenou taneční síň Lindova hostince a slyšel slova Aničkina, kterými ho upozorňovala, že správce tančí stále se Žofkou Pavelcovou a nechává svou paní seděti opuštěnou v koutě. Tenkrát nemyslíl o tom nic, než že je to poměr ošklivý a ještě k tomu podle maloměstského obyčeje notně zveličovaný a podmalovaný. Ale potom, když se vrátil od řeky, soudil o tom jinak. Zde však pásmo jeho myšlenek ukázalo mu jiný obraz. Před duševním zrakem zjevila se mu vlnadná postavička Aničky, vzpomínal, jak pečlivě se o něho starala a jak k vůli němu probděla celou noc až do svítání, potom vzpomínal, jak se o vánocích seznámili, jak jejich láska dopisováním nabyla pevné formy a při tom si vzdychl: “Už abych byl té vojny prost!”

V duchu si představoval, jaké bude jeho shledání s Aničkou, až se v Záborčí objeví opět svoboděn. A vzpomenuv si na to důlní městečko, vzpomněl zas na správce a tragedii jeho manželství. A tu v duchu hovořil sám k sobě: “Taková mladá a krásná paní a přece tolik nešťastná. Otrávený život! Což ta druhá nepomýšlí na následky? Nebo nemá vůbec svědomí? Paní správcová pozvala mne k návštěvě, ale nepůjdu tam. Proč? Snad jen proto, abych vyslechl díky staré paní za to, že jsem jí zachránil dceru před samovraždou? To by nemělo ani smyslu. A opravdu ani o díky nestojím. Neslíbil jsem jí nic určitě a nepůjdu tam. Není mi nic po jejích záležitostech, co bych jí tedy mohl o tom povídati? Neznali jsme se dříve, nemusíme se znáti i nadále. Pro mne má paní Drazká význam jen potud, že byla příčinou, že jsem poznal Aničku. Nepůjdu tam.”

A Radiměřský obrátiv se na bok usnul, jako člověk, který nabył duševního klidu, protože se vyrovnal se svými předsevzetími a je přesvědčen, že to učinil dobře.

* * *

Mezi dopisy, které jednoho dne došly do kanceláře, našel Radiměřský také dva dopisy svědčící jemu osobně. Jeden dopis poznal hned jako Aniččin. Ale nad druhým dopisem kroutil hlavou. Od koho? Z domova? Nikoliv. Otec posílal mu každého měsíce pětku v zapečetěném peněžním dopise a při tom napsal, co se doma přihodilo důležitějšího. Jinak nepsal nikdy nic, lituje pětikrejcarové známky na dopis. A v tom si Radiměřský všiml, že na dopise je nalepená tříkrejcarová známka — dopis tedy byl z Prahy.

Odloživ záhadný dopis stranou, otevřel napřed dopis Aniččin, aby si přečetl, co mu milovaná dívka píše. Dopis byl jako obyčejně hodně dlouhý a za jeho čtení zapomněl Radiměřský na druhý dopis. Teprve když Aniččin dopis přečetl po druhé, vzpomněl si na druhý dopis a přečetl ho. Trochu nepříjemně překvapený četl:

“Vážený pane učiteli! Uplynula už delší doba ode dne, kdy jsme se setkali a pozvala jsem Vás, abyste mne navštívil. Opakuji své pozvání, a prosím Vás, abyste k

nám přišel. Maminka by Vás tuze ráda poznala a já přímo hořím nedočkavostí, abyste mi něco pověděl ze Záborčí. Prosím Vás, přijďte jistě v neděli odpoledne.

Vám vděčná

Marie Drázká.”

Nad tímto dopisem se Radiměřský zamyslel. Potom pohodil mrzutě hlavou: “Musím tam v neděli jít. Je vlastně nezdvořilostí nevyhověti takovému pozvání. Považovaly by mne naposled za hrubce. Ale rád tam nejdu. Bude paní správce povídati zas jen o svém neštěstí, a co já jí v tom mohu pomoci? Vlastně mi po tom nic není. Alespoň jednou tam musím jít.”

V neděli odpoledne šel. Čím blíže přicházel k domu v Štěpánské ulici, před nímž se byl s paní Drázkou rozešel, tím pomalejším byl jeho krok. Radiměřský šel na tuto návštěvu skutečně nerad, jakoby jatý nějakou neblahou předtuchou.

Obě dámy uvítaly ho velmi přívětivě. Neušel vřelým díkům staré paní, která mu tiskla ruku a rozplývala se díkyčiněním, že jí zachránil dceru. Radiměřsky odmítal plný rozpaků, ale když po chvíli bylo uvítání šťastně odbyto, nabyl opět svého obvyklého klidu. Vyzvaly ho, aby se posadil, potom musel vyslechnouti celou historii rodiny. O sobě nemusil vypravovati nic, na nic se ho nedotazovaly — patrně paní správce už své matce všechno řekla, co o něm věděla.

Matka paní Drázké byla vdovou po radovi horního hejtmanství. Radiměřský se z jejího vypravování dozvěděl, že se Marie seznámila s Drázkým na plesu “Národní Besedy” v Praze na Žofíně, když Drázký sloužil pod jejím nebožtíkem manželem jako úředník. Jak se Marie do Drázkého zamilovala a nedala si otcem brániti, když tento poukazoval, že v státní službě nedočká se Drázký za mnoho let postupu a tím také zvýšení platu. Pan rada opatřil svou protekcí Drázkému místo správce důlu v Záborčí. Teď se paní radová rozplakala. Dokud byl její manžel živ, mladí manželé žili jako v ráji, milující se upřímně a nepoznávše všedních starostí života, neboť rada i jeho paní podporovali dceru víc, než bylo třeba. Pan rada

zemřel před třemi lety jako pensista, ani se nedočkal zklamání, že se mu nepodařilo zajistiti štěstí svého jediného dítěte trvale. Už předloni psala Marie matce, že se její muž nápadně všimá mladé úřednice na dlu. Potom přicházely stále dopisy, a stále hustěji, v nichž Marie své matce oznamovala důkazy o nevěře svého muže a naříkala, že pozbyla lásky svého muže. Matka vyzývala ji k trpělivosti, dávala jí různé rady, z nichž se však žádná neosvědčila jako úspěšná. Konec Radiměřský znal. — Správce nadobro propadl své vášni k frivolní Žofce a jeho manželka si zoufala.

Radiměřský naslouchal vypravování staré paní trpělivě, nebylo v něm nic, čeho by nebyl věděl, nebo čeho by se nebyl domyslíl, byl jen rád, že se stará paní ani slovem, ani nepatrnou narážkou nezmínila o jeho zklamání lásky. Byl by musel vypravovati velmi choulostivou a nechutnou věc o Ele, jak se o tom té osudné noci byl zmínil paní Drazké s poctivým úmyslem, aby ji přesvědčil, že rozumný člověk nezoufá si pro nevěru milované osoby, a odvrátil ji tak od zoufalých myšlenek. To by mu bývalo trapným. Patrně paní Drazká matce nic o tom nevypravovala, ctíc cizí tajemství. Za to byl jí Radiměřský vděčným a pohlédl teď na ni. Četla v jeho zraku ten jeho dík a usmála se jemně.

Asi po hodině odešla paní radová do kuchyně, aby pomohla služce uvařiti kávu k svačině a upraviti stůl v jídelně. Paní Drazká obrátila se teď na Radiměřského: "Teď mi, pane učiteli, povězte všechno, co víte ze Záborského. Před maminkou nechtěla jsem se vás ptáti. Ona totiž myslí, že se všechno zas urovná, že se můj muž té fífleny dříve nebo později nabaží, vrátí se kajícím ke mně a odprosí mne, abych se k němu vrátila. Já takové naděje ovšem nechovám. Ale každá zpráva, která by naděje mé maminky oslabila, dotkla by se jí bolestně. Tomu jsem chtěla zabrániti, proto jsem se vás dosud před ní na nic neptala. Trpím já, trpí maminka k vůli mně, proč brátí jí její naději? Ale mně můžete říci všecko!"

Paní Drazká vyslala k Radiměřskému prosebný pohled. —

“Ani nevím, co bych vám mohl oznámiti,” řekl v patrných rozpacích. “Byl jsem doma o vánocích jen tři dni. Je to tuze krátká doba k získání podrobných informací.”

Usmála se takovým smutným úsměvem: “To neříkejte! Na takovém malém hnízdě rozkřikne se všechno jako po telegrafu. Lidé zajímají se vždycky více o cizí záležitosti nežli o své. A z důlu vynese se všechno. To znám. Přece jste v těch třech dnech zavítal do Záborky? Co byste dělal na vsi?”

“V tom se nemýlíte,” odvětil. “Odpoledne zašel jsem vždy do hostince Lindova.”

“Tak vidíte! Tam se jistě povídalo, jak můj muž teď žije. Myslím s tou, která mne od muže vyšťvala.”

“Milostivá paní, chcete věděti pravdu?”

“Ano. Řekněte mi čistou pravdu! Byť by byla sebe trpčí, nemůže už na mém osudu změnit nic.”

Radiměřský sklonil smutně hlavu, když chvějícím se hlasem pronášel: “Je mi líto, milostivá paní, že vám musím říci, co vás ještě více zarmoutí. Vyneslo služebnictvo z důlu, že pan správce teď po vašem odchodu žije se slečnou Pavelcovou jako muž se ženou. O osobě, od níž jsem se to dozvěděl, mám pevné přesvědčení, že by mne nepřelhal, snad jen k vůli sensační novince, a že co mi řekla, také jistě od lidí slyšela a nevymyslila si to.”

Paní Drazké zamhly se oči.

“Tak vidíte! Budu muset dlouho čekati, kdyby se později měla vyplniti naděje mé maminky.”

“Milostivá paní, s touto možností vůbec nepočítejte!” řekl Radiměřský vážně. “Ani potom, kdyby snad později váš pan manžel poznal svou chybu a jeho rozum zvítězil nad jeho vášní.”

Udivený a tázavý pohled panin:

“Proč myslíte?”

“Žena, která se mu úplně poddala, vědouc, že je ženat, nepustí ho ze svých pout ani potom, když by on se pokoušel zbaviti se jich. Raději ho zničí.”

Paní zakývala smutně hlavou na znamení souhlasu a porozumění. Vstoupila v tom do pokoje paní radová,

zvouc je ku svačině do jídelny. Hovor musel utichnouti a paní Drazká kradmo osušila vlhké oči.

Při svačině se už o té trapné záležitosti nemluvalo. Paní radová se patrně domnívala, že už Radiměřskému řekla všechno, jak se její dcera dostala do Záborčí a paní Drazká nechtěla dalším rozebíráním nevěry svého manžela působiti své matce lítost. Snad také nechtěla svůj duševní bol rozdírat. Za to musel Radiměřský vypravovat o svém životě na vojně, činil to s humorem a tak zábava plynula k všeobecné spokojenosti. Venku strhla se taková únorová plískanice, déšť se sněhem a při úplně zatažené obloze záhy se v jídelně setmělo. Paní radová zavolala služku, aby rozsvítila lampu visící od stropu.

Radiměřský uznal, že je slušno, aby už svou návštěvu ukončil. Vstal a ukloniv se, řekl: “Dovolte, mé dámy, abych se směl poroučeti.”

Přemlouvaly ho, aby zůstal ještě u večeře, ale vymluvil se pravdivě, že večer bývá denně ve společnosti známých v karlínském hostinci a společnost, že by se hned domnívala, že má domácí vězení pro nějaký poklesek ve službě a to by mu bylo trapným. Nezdržovaly ho tedy už, vstaly také a doprovodily ho do předního pokoje, kde si oblékl plášť a připjal si šavli. Políbil oběma dámám ruce a paní radová ho zvala: “Navštivte nás zase, třeba mezi týdnem! Jsme stále doma a nikam nechodíme.”

“Mezi týdnem nemohu slíbiti,” odmítal. “Nevím nikdy, kdy skončí moje odpolední práce. Stává se někdy, že přijde něco, nad čím musím seděti do samého večera.”

To byla výmluva. Pravdou bylo jen to, že někdy dostal práci nutnou i odpoledne, ale když chtěl, mohl ji vždy odložit na druhý den. Paní Drazká vyprovodila ho ke schodům a zde mu znovu podala ruku: “Pane učiteli, mamince neslíbil jste určitě, ale slibte mi, že v neděli přijdete k nám zase.”

Krátký záchvat kašle přerval další její řeč. Drže její ručku ve své pravici, hleděl Radiměřský soucitně na krásnou paní.

“Věřte mi, že mi svou návštěvou způsobíte potěšení,”

pokračovala, když záchvat kašle jí přešel. “Přijďte! A nečekejte, až vás zas vyzvu k návštěvě dopisem!”

V náhlém pohnutí políbil Radiměřský opět paninu ručku a řekl určitým tonem: “Nebudu čekati, milostivá paní, a přijdu v neděli jistě.”

Jal se rychle sestupovati se schodů. Kráčeje potom osvětlenými už ulicemi směrem ke Karlínu, filosofoval v duchu: “Ubohá paní! Zasluguje upřímného soucitu. — Taková mladá a hezká, a osud ji pronásleduje tak krutě. Jestlipak je vůbec možné, aby muž přestal milovati ženu, kterou si vzal z lásky? Vždyť ta Pavelcová nemůže se ani zdaleka rovnati paní Drazké! Co toho správce k ní vábí, že může zapomenouti na svou první lásku? Jistě jen vášeň a žádost těla. Za to je špatný chlap. Ovšem, nevím, co se může přihoditi v manželství. Snad muž po čase shledá něco u své ženy, co se stane hrobem jeho lásky. — Ale snad později shledaná vada nemůže přece na pravou lásku míti vlivu? Miluje-li muž ženu, miluje ji takovou, jaká je, vždyť nemiluje jen její tělo, i duši. — Každý musí býti připraven, že tělo lety zchátrá, to je zákon přírody, ale duše nepodléhá změnám. Mám rád Aničku, takovou, jakou jsem ji poznal, a jistě vím, že ji budu míti rád do smrti, protože je jiná, než byla Ela. Ovšem, někteří muži jsou křehcí tvorové. Zevšední mu jedna žena, a žádá si míti jinou. Potom se řekne “silnější pohlaví”! U ženy je tomu jinak. Snad žena spíše podlehne své vášni — jako ta Ela. Kdyby byla u mně našla, po čem toužila, snad by dnes už byla mojí ženou a nebyla by ten chvilkový nesmysl hledala u jiného. Hnus! Ale muž musí míti rozum a přemáhati hloupé žádosti. Beze sporu je správce špatný chlap. A na té Pavelcové měl by se dočkati takového zklamání, jako já na Ele. Kdybych byl věděl, co vím dnes, nebyl bych šel na vojnu. Ale byl jsem tehdy mladým nezkušencem a myslil jsem, že už do smrti nebudu se moci na jiné děvče ani podívati. Anička mne z toho bláznovství vyhojila. Zlaté děvče! S jakou rozhořčeností odsuzovala správce i tu Pavelcovou! Moje Anička má smysl pro poctivost a pravdu. — Tyto ctnosti jsou zárukou, že s ní budu šťasten. Paní

Drazká zasluhuje mého soucitu. Jestliže jí moje návštěva působí potěšení, proč bych jí nevyhověl? Rozumím ji. Ztrávila první léta blažené lásky v Záborku a ráda naslouchá všemu, co se týče místa, kde začalo a skončilo její štěstí. Nevěra mužova má na ni zhoubný účinek. Ubohá! Je přepadlá a přes tu chvíli pokašlává. Patrně následek jejího skoku do studené vody řeky a pochodící z toho nemoci. Půjdu tam zas v neděli. Pěkně mi uběhlo nedělní odpoledne. Je rozumnějším proseděti je s oběma paními v zábavném hovoru, než procourati je v pražských ulicích za nynějšího vlhkého počasí.”

A když vcházel v Karlíně do své oblíbené hospody, ještě na jejím prahu si opakoval: “V neděti půjdu zase na návštěvu.”

* * *

V neděli tedy šel, a tenkrát už bez rozpaků. Když zazvonil u dveří uzavřené chodby, přišla mu otevřítí paní Drazká. Usmívajíc se, podávala mu ruku: “Držel jste slovo, pane učiteli.”

“Splním vždycky, co slíbím,” řekl a pozdravil se s paní radovou, která mu přišla vstříc do kuchyně. Jako předešlé neděle uvedly ho do velkého pokoje, bavili se všichni hovorem, potom musel Radiměřský s oběma ženami vypít kávu v jídelně, a když před večerem chystal se k odchodu, paní Drazká oblékla si kabát, vsadila si na hlavu kožešinovou čepici a řekla matce: “Vyprovodím pana učitele kousek cesty.”

“Jen jdi! Trochu se projdeš,” řekla paní radová.

Radiměřský pohlédl na mladou paní trochu překvapeně, nebylo však možno průvod odmítnouti, proto se jen uklonil a poroučel se staré paní.

Chodníky byly mokré a kluzké, uprostřed ulice ležel rozbředlý sníh. Paní Drazká šla nejistě a Radiměřský, pozoruje to, oslovil ji: “Milostivá paní, nepovažovala byste za smělost, kdybych vám nabídl rámě? Po chodníku je dnes chůze dosti nejistá.”

Jen se usmála a zavěsila se do jeho lokte. Po krátké cestě zakašlala. Radiměřský trhl sebou mrzutě: —

“Milostivá, měla byste se vrátiti. Počasí není teď příznivé pro toho, kdo vystonal takové dvě choroby, jako vy.”

“Dojdeme jen k Václavskému náměstí,” řekla. “Dovedete mne potom zpět k domovu. Jdu s vámi jen proto, abych vás přemluvila k častější návštěvě. Žijeme s matkou jako poustevnice a když k nám přijdete vy, je nám vždy veseleji. Nemohl byste k nám přijíti i mezi týdnem?”

“Milostivá paní, to je těžké,” namítal.

A tu paní jala se hovořiti rozčileně: “Jaký vy jste! Do řeky jste pro mne skočil bez rozmyšlení a znal jste mne tehdy jen zběžně, a byl mi tehdy váš zákrok velmi nevíтанý. A když jste mne vrátil životu, nechcete mi teď způsobiti potěšení svou návštěvou, při níž vám nehrozí nebezpečí, jako tehdy u řeky. Nepřijdete ani, když vás o to poprosím?”

“Neproste, milostivá paní!” řekl vzrušeně, “Přijdu i všedního dne, kdykoliv budu moci. Ale teď se vraťte domů. Studený a vlhký vzduch dráždí vás stále ke kašli.”

Dovedl paní zpět k domu a když mu zde podávala ruku na rozloučenou, připomenula mu: “Nezapomeňte na svůj slib!”

“Nezapomenu,” řekl tvrdivě. “Každého odpoledne, kdy budu moci odejít z kasáren, přijdu k vám.” S tím se rozešli. Zase to dalo Radoměřskému látku k hlubšímu přemýšlení.

“Jak ta mladá paní stojí o moji společnost! Do dnes nikdo o moji společnost nestál. Myslím, že i Ela byla ráda, když jsem k ní do Záborky nepřišel. A teď pojednou jsem milým společníkem paní Drázké. Pouze jí? — Ne, to bych lhal. Také Anička měla radost, když jsem k ní přišel. Ovšem, Anička mne má ráda, řekla mi to, a měla mne ráda už jako nedospělé děvčátko. Ale proč paní Drázká zajímá se o moji osobu? Samozřejmě jen proto, že znám Záborky, kde žila se svým mužem — a snad také proto, že jsem to byl já, který ji vytáhl z vody. Na chvíli, kdy se chtěl člověk dobrovolně zbaviti života, nelze nikdy zapomenouti. Proč bych tedy jejímu přání nevyhověl, když si tím nic nezadám a mohu nešťastné paní

svou přítomností způsobiti potěšení, jak povídala? Musím ji navštívit častěji i všedního dne.”

Radiměřský docházel teď k paní Drazké i všedního dne a byl tu vždy rád viděn a přívětivě vítán. Někdy se mu zdálo, že by přece jen bylo slušno, aby některý den vynechal, ale když tak učinil, byl toho dne mrzutý, při práci roztržitý a říkal si: “Je zvláštní, jak jsem těm lidem zvykl! No, zítra je zas uvidím.”

A těšil se na zítřek.

Dloužil se den v předjaří, Radiměřský odcházel domů už za světla a protože počasí bylo už nesitelnější, doprovázela paní Drazká Radiměřského denně až na Příkopy. Cestou chvílemi pokašlávala, ale Radiměřský na její pokašlávání už zvykl a nevěnoval mu jiné pozornosti, než si někdy pomyslí: “Trpí stále následky té studené lázně a z ní pochodících nemocí. V létě to slunce z ní vytáhne.”

Jednoho dne zastihl paní Drazkou samotnu. Stará paní odešla vykonat nějakou návštěvu. Chvíli rozmlouvali mladí lidé o ledačems, pojednou se mladá paní otázala: “Kdy dosloužíte, pane učiteli?”

“Koncem srpna, milostivá paní,” odpověděl, trochu radostně při vzpomínce na tuto skutečnost.

Paní sklonila smutně hlavu. Po chvíli, zdvihnuvši ji, zeptala se nejistě: “Nezůstal byste na vojně přes čas, abyste mohl zůstat v Praze?”

Pohlédl na paní udiveně a odpověděl trochu tvrdě: “Nemohu takového úmyslu míti ani zdaleka. Mám za ta tři léta vojny až po krk. Nemohu se už ani dočkat, až budu propuštěn, abych se vrátil k učitelství a stal se opět užitečným členem lidské společnosti.”

Teď pohled, který k němu vyslala, měl výraz bolestivé prosby:

“Nezůstal byste v Praze ani potom, když byste mi tím způsobil velkou radost — ani když se vám přiznám, že vás mám ráda?”

Radiměřský, pohlédnuv paní do obličeje, spatřil v jejích očích tutéž vřelou a jasnou záři, kterou o vánocích opětovaně postřehl v očích Aniččiných. Tehdáž roztepa-

lo se mu vždy radostně srdce, tentokráte zachvěl se leknutím.

“Milostivá paní, takovou důležitou věc je třeba rozmysliti si vážně,” odpověděl chvějícím se hlasem.

Radiměřský ovšem myslel záležitost služební doby na vojně přes zákonný čas — paní Drazká rozuměla jeho slovům jinak. Usmála se spokojeně a podavši mu ruku, nahnula se k jeho obličejí: “Rozumím vám a chápu, že vás moje přiznání překvapilo. Poznala jsem ve vás poctivého a čestného muže a proto jsem k vám přilnula celým srdcem. Jsem šťastna, že jsem vás našla. Při příští vaší návštěvě se domluvíme.”

A stiskla mu ruku neobyčejně vřele.

Radiměřský hořel v obličejí, ale u srdce měl pocit, jako by mu je byl někdo sevřel pěstí obrněnou studeným železem. Dnes ho paní Drazká nedoprovázela na cestě k domovu, když se její matka do jeho odchodu nevrátila. ale podávajíc mu při rozchodu ruku, pohlédla mu do obličejí, usmávši se významně, a řekla: “Zítřka bude máti doma. Budu vás tedy moci doprovoditi a cestou se domluvíme. Vidíte?”

Radiměřský neodpověděl, jen se uklonil a seběhl rychle se schodů. V duši jeho burácela směsice nejrozmanitějších pocitů. Do Karlína došel ještě za světla, ale do své oblíbené hospody dnes nezašel. Pohřížený ve své myšlenky, odebral se do svého pokojíku za kanceláří, odložil šavli a plášť, usedl za stůl a vloživ hlavu do dlaní, hovořil v duchu sám s sebou: “Proto mne stále zvala k sobě! Tedy takové je to? Mám jí nahraditi nevěrného muže. Ostatně nelze se jí diviti. Ztratila lásku a hledá jinou. Srdce ženy je patrně takového druhu, že musí stále někoho milovati. Je to směšné. Muž se jí stal nevěrným a ona chce se mu státi také nevěrnou. A co já? Hrome! Vždyť já bych jí měl také hnedle rád! Tak jsem jí zvykl za ten krátký čas. Potom se řekne: muži! Ženy i muži, všichni jsou stejní a podlehnou svým náhlým citům. Celkem všichni chasa ubohá. Ted’ vím, že zvyk může se změnit v lásku. A co by se bylo stalo, kdybych se byl opravdu do paní Drazké zamiloval? Byl

bych Aničku učinil nešťastnou, jako byla paní Drazká. Snad ještě nešťastnější. Byla by se octla v takovém stavu jako já, když jsem se přesvědčil o nevěře Elině. Anička mne miluje prvním záchvěvem svého srdéčka a musela by pak míti přesvědčení, že žádný muž není věrné lásky schopen. A mne by považovala za lháře. Ale já nepodlehnu okamžitému vzrušení citů. Tolik pevné vůle mám. A konečně je to snadné! K Drazkým již nepůjdu! Jistě tam nepůjdu a odvyknu!”

O deváté hodině vrátili se domů oba Radiměřského ordonanci a byli nemálo překvapeni spatřivše Radoměřského sedícího za stolem.

“Pan šikovatel už je doma?” projevili své překvapení jeden z nich.

“Je mi dnes nějak nevolno,” zalhal Radiměřský. — “Ustelte mi postel!”

Ulehl po chvíli, a když se jeho podřízení také uložili, usnul dosti záhy s pocitem, že vybojoval dnes velké vítězství sám nad sebou, potlačiv klíčící lásku k mladé a krásné paní. Usínal však s myšlenkou: “Nešťastná chvíle, kdy jsem ji v Praze potkal, nebo snad počátkem tohoto pokušení bylo už to setkání u řeky v Záborčí.”

* * *

Úmysl Radiměřského byl pevný. To souhlasilo s význačným rysem povahy mladého muže, že co si po zralém uvážení umínil, také provedl. Na návštěvu k paní Drazké už nešel a na svých odpoledních procházkách vyhýbal se Novému Městu. A paní Drazká ho k sobě nevolala. Uplynuly tři neděle. Někdy si Radiměřský pomyslil, procházejce bezúčelně ulicemi Starého Města a zacházejce až na Malou Stranu, že bývaly ty návštěvy v Štěpánské ulici takové příjemné a v duchu si říkal: “Připadám si teď v Praze jako opuštěný. V dřívějších letech jsem takové opuštěnosti nepociťoval. Zvykl jsem oběma paním, staré i mladé. To je to. Když člověk něčemu zvykne, nerad se s tím pak loučí. Hnedle bych byl zapomněl, co jsem slíbil Aničce. A paní Drazká patrně tuze velké lásky ke mně necítila, když se teď ani neptá, proč k ní nepřicházím. A já hlupák hnedle bych se byl do ní zamiloval. Je-

ště štěstí, že jsem v čas dostal rozum. Obraz mé milované, čisté Aničky zachránil mne před nečestným skutkem.”

Po třech nedělích dostal Radiměřský dopis z Prahy. S nemalým rozčilením obracel ho v ruce. Tušil od koho pochází. Ale když se lépe podíval na adresu, ihned nabyl klidu. Nebyl na obálce rukopis paní Drazké. S pochopitelnou zvědavostí rozevřel dopis a zmocnilo se ho nové rozčilení. Psala mu matka paní Drazké jen několik stručných řádek, že její dcera je těžce nemocná, lékař prý řekl, že je to poslední fáse vleklé tuberkulosity a dcera, že by ho ráda ještě jednou spatřila, proto že ho prosí, aby ji navštívil.

Dopis chvěl se v ruku Radiměřského. Ta žena ho tedy přece miluje! Jen malou chvíli byl na rozpacích, má-li prosbě vyhověti. “Poslední její přání!” řekl si. — “Bylo by ukrutným nevyhověti prosbě umírající. Na prahu smrti není už nebezpečnou. Odpoledne k ní půjdu.”

Ulicemi pražskými proudil už teplý vzduch a přihřívající slunce svítilo do nich jasně, když Radiměřský kráčel na Nové Město, aby vykonal smutnou návštěvu. V ulicích byl živý ruch, jaro slavilo svůj slavnostní vjezd do města, ale Radiměřský nebyl s to věnovati pozornost této radostné náladě lidí, vyvolané probudivší se přírodou, neboť mysl jeho byla naplněna truchlivými myšlenkami. V jakém stavu shledá ženu, jejíž krása stala se mu před nedávnem nebezpečnou?

Skoro nesměle zatáhl za zvonek u bytu paní Drazké. Přišla mu otevřít služka, byla uplakaná, uklonila se mu mlčky a když vstoupil, tiše za ním zavřela. V kuchyni přišla mu vstříc stará paní, patrně čekala dnes jeho příchod. Podávajíc mu ruku, rozplakala se a utírajíc si oči zástěrkou, tiše hovořila: “Je to neštěstí, pane učiteli! Jedno za druhým na nás pánbůh posílá. Štěstí, že se toho můj nebožtík nedožil, to by mu bylo způsobilo velkou bolest. Koukejte! Ten její kašel, to byly souchotiny. Kdo by si to byl pomyslíl? A ona si, chudinka do ničeho nestěžovala. Ale to je pravda, každého souchotináře dorazí listopad nebo duben. Tak naši Máry zahubí toto jaro. Máry je v ložnici, moc po vás touží. Ani jí,

chudinku, nepoznáte. Já nevím, jak tuhle ránu pře-trám?" A znovu vypukla v pláč.

Uváděla Radiměřského do předního pokoje, stále na-říkala. Odložil tu čapku a šavli a kráčeje jídelnou ke dve-řím ložnice, pomyslně si: "Ty, myslím, přestojíš to snad-no, ale tvoje ubohé dítě nachází se, jak se obávám, u kou-ce svého utrpení, jestli je to skutečně poslední stadium tuberkulosity. A ta žena ani nedala svou dceru prohléd-nouti lékařem, aby se přesvědčila, proč ubohá kašle."

S těmi myšlenkami vstoupil Radiměřský do ložnice, jejíž dveře mu stará paní otevřela a vpustivši ho dovnitř, vrátila se do kuchyně.

Stanuv za prahem, hledal očima nemocnou. Ležela na lůžku v bílých peřinách. Zhrozil se jejího zevnějšku. Už to nebyla krásná, mladá paní. Jak dovede zákeřná nemoc v několika nedělích přeměnit celý zevnějšek člo-věka! Ovšem, křehké tělo! Paní Drázká nebyla si ani po-dobná. Ostře vystupovaly z jejího drobného obličejě líc-ní kosti, nosík zdál se velmi špičatý, oči byly zapadlé a ce-lý obličej měl barvu skoro šedou. Kráčeje od dveří k lůžku, pomyslně si Radiměřský: "Snad tato změna zača-la už hned v zimě, ale ta žena upravovala ji umělými pro-středky. A teď ta žena ví z úst lékaře, že se k ní neod-vratně blíží smrt!"

Radiměřský zachvěl se hrůzou. Ale přemáhaje ná-silně své pohnutí, přistoupil k lůžku: "Milostivá paní, přišel jsem . . ."

"Věděla jsem, že přijdete," přerušila ho slabým hla-sem a podávala mu ruku.

Ruka byla pohublá a rozpálená horečkou. Stiskl ji jemně.

"Posad'te se ke mně! Nemohu mluvit nahlas a mu-síme si přece mnoho říci. Naposled, pane učiteli."

Usmívala se při tom takovým smutným úsměvem.

Vzal si židličku a usedl tak, aby jí viděl do obličejě.

Rozpředla se teď mezi nimi rozmluva, která oběma působila bolest.

"Jste, pane učiteli, překvapen mojí nemocí."

“Milostivá paní, lituji, že jste nemocná, ale každá nemoc přejde po zdárném léčení.”

“Na to není u mne naděje. Lékař řekl, tuberkulosa v nejvyšším stupni. Jinak to se mnou ani skončit nemohlo. Víte! Ta studená lázeň v řece, to snad byl počátek, ale snad také ne. Moje duševní utrpení, můj dlouho tajený bol byl asi vlastní příčinou. Ptala jsem se lékaře, který nade mnou vyřkl ortel smrti a přisvědčil mi, že duševní muka mohou také vyvolati tuto hroznou nemoc. Snad tu působilo jedno s druhým. Ty zápalý následkem lázně i moje duševní muka.”

Záchvat dusivého kaše přerušil její řeč. “Nerozčilujte se, milostivá paní,” zaprosil soucitně.

Kývla hlavou: — “Rekněte mi upřímně, co jste si myslil, když jsem vám řekla, že vás miluji a přestal jste k nám chodit! Nemohl jste milovati nemocnou ženu. Vid'te!”

Radiměřský uchoпил horkou ruku paninu.

“Milostivá paní, nesměl jsem k vám už přijít. Byl bych vás mohl milovati třeba chorobnou, jen proto, aby moje láska byla vám ve vašem utrpení útěchou, ale právě v této možnosti spočívalo pro mne nebezpečí, že přestanu býti poctivým mužem. Mám býti upřímným?”

“Prosím o to. Víím, jak jsem vás poznala, že upřímnost je krásnou vlastností vaší duše.”

Drže ruku nemocné ve své pravici, vypravoval Radiměřský, jak se seznámil s Aničkou Lindovou v noci, kdy zachránil paní Drazkou před sebevraždou, jak z jednání Aniččina poznal, že ho už dávno miluje, jak se potom v dopisech lépe seznamovali a o vánočních svátcích jak se domluvili a Radiměřský Aničce slíbil, že si pro ni přijde, až vyslouží vojnu. A zpověď svou zakončil vřelými slovy: “Rozumíte mi teď, milostivá paní, že jsem se hleďel vyhnouti styku s vámi z obavy, abych se nestal nevěrným dívce, které jsem slíbil věrnost?”

Pohublá ruka nemocné stiskla pravici Radiměřského. “Úplně vám rozumím,” řekla nemocná a oči její přitom zazářily zvláštním světlem. “Jste lepší než je můj

muž. Nebýti staršího slibu, byl byste mi řekl: — “Miluji vás také.”

“Ano, milostivá paní, to bych byl jistě řekl,” pravil upřímně. “A byl bych sobě řekl: “Tuto ženu vyrval jsem smrti pro sebe.”

“Díky. To mi stačí,” usmála se nemocná blaženě. “Ale teď přijdete ke mně každodenně.”

“Milostivá paní,” řekl skoro ustrašeně, “víte, že to moji duševní rovnováhu, ku které jsem se dopracoval, mojí duševní rovnováhu, ku které jsem se dopracoval, věřte mi, až po těžkém duševním boji, jen na základě své pevné vůle.”

“Ale vzpomínati na mne budete?”

“Milostivá paní, není možno, abych na vás kdy zapomněl.”

“Jsem spokojena. Rozlučme se tedy!”

Radiměřský políbil horkou ruku paninu vřele a položil ji pak na svrchní peřinu. V očích paniných objevily se slzy a stékaly zvolna po jejích bledých lících. Nebránila jim. Také oči Radiměřského se zamhlily.

“Mohli jsme býti šťastni,” vzdychla nemocná.

“Osud, milostivá paní,” řekl Radiměřský.

Vešla do ložnice stará paní a začala hned povídati o nemoci dceřině. Pohnutí obou mladých lidí ušlo její pozornosti. O hodinu později chystal se Radiměřský k odchodu. Podávajíc mu ruku, řekla nemocná: “Bud'te s bohem! Přeji vám štěstí pro celý život. Zasloužíte si je.”

Radiměřský pro velké pohnutí nemohl ze sebe vypravit slova, jen se shýbl k ruce, kterou držel ve své pravici a vyšel rychle z ložnice. Ještě na ulici cítil na svých rtech vřelost z polibku horké ruky nešťastné paní.

S truchlivými dojmy, jimiž plná byla dnes duše Radiměřského, nebyl s to odebrati se do své oblíbené hospůdky, ale ani do kasáren se nevrátil. Bez cíle chodil ulicemi pražskými, v nichž začala se objevovati světla plynových svítilen. Z počátku bouřily hlavou mladého muže spleť myšlenky. Před jeho duševním zrakem se vznášel stále obraz přepadlé ženy, kterou byl dříve znal jako krasavici.

“Kolik neštěstí dovede způsobiti neblahá vašeň!” ho-vořil v duchu sám s sebou, mysle na správce Drazkého. “Či je to u něho skutečně láska k té druhé? A je vůbec možno, aby láska zabíjela lásku? Vždyť ta ubohá paní umírá pro svoji lásku.”

Svěží jarní větřík provívající ulicemi ochlazoval zne-náhla horké čelo mladého muže a Radiměřský nabyl ko-nečně svého obvyklého klidu.

“Ale už víc k ní nebudu moci jíti. Styky s ní posi-lovaly by moji náklonnost a taková náklonnost je vlastně už hříchem na mé lásce k Aničce. Ostatně soudím, že by moje přítomnost zvyšovala jen utrpení nešťastné ženy, kdyby si vzpomněla, co mohlo býti . . . kdyby . . . Nepů-jdu tam už!” rozhodl se pevně.

O jedenácté vrátil se do svého pokoje v kasárnách. Jeden z přidělených mu ordonancí seskočil s lůžka, aby rozsvítil a odebral mu šavli a části oděvu, které měl ráno vyčistiti. Mezi rozespalou ordonancí a Radiměřským ne-bylo vyměněno ani jediné slovo. Byla to obvyklá hodina, v kterou se pan šikovatel každý den vracíval z vycházky.

Celý týden nacházel se Radiměřský ve velikém du-ševním neklidu. Klid, kterého se domohl chozením po uli-cích po poslední návštěvě paní Drazké, neměl povahy stá-lé. Často se při práci mladý muž zamyslíl a odloživ pero, vzpomínal na nešťastnou paní. Všechny okolnosti, za nichž přišel s ní do styku, táhly ted' před jeho duší jako řada obrazů. Ale svému úmyslu, že návštěvu už opako-vati nebude, zůstal věren.

Po týdnů obdržel dopis, jehož obálka měla černou obrubu. Věděl hned, co tato obálka obsahuje, a hledě na černou její obrubu, usmál se smutně: “I smrti zmocnila se již moda.”

Váhavě vyňal z otevřené obálky list zdobený černými ornamenty a květy a četl: “Všem přátelům a známým oznamujeme zdrcující zprávu, že se Všemohoucímu za-líbilo . . .” atd. jak to na úmrtních oznámeních obyčejně bývá na všech stejně nebo alespoň s nepatrnými odchyl-kami. Radiměřský si vzdychl: “Dotrpěla! Ubohá!”

V poledne nařizoval svým ordonancím: “Odpoledne vyčistěte mi parádní mundúr a čáku! Půjdu zítra na pohřeb.”

Jda po odpoledním rozkaze na procházku, přemýšlel: “Snad abych se teď podíval k staré paní a projevil jí svoji soustrast?” Ale hned rozhodl se jinak: “Nemělo by to smyslu. Kondolovati mohu jí o pohřbu. Pohled na zvěčnělou nešťastnou Marii utkvěl by mi hluboko v mysli a budil by ve mně po celý život jen bolestivé vzpomínky. Chci si v srdci zachovati jen její obraz, kdy svou krásou a milostností byla mi nebezpečnou a toto vzpomínka na ni nebude ani smutnou, ani veselou, ale bude mi výstrahou, že je muž málo obrněný proti svodům okamžitých dojmů.”

Následujícího dne šel po Václavském náměstí směrem k Olšanům jednoduchý pohřeb. Za pohřebním vozem šlo jen několik příbuzných a známých, mezi nimi účetní šikovatel v parádní uniformě s čákou na hlavě. Za pohřbem jely dva fiakry. Na rozhraní Prahy a Žižkova pohřební vůz rozjel se klusem. Do obou fiakrů usedli příbuzní, Radiměřskému pokynula Mariina matka, aby přisedl k ní do vozu, v němž už seděly dvě starší paní. Kdo se do fiakrů nevešl, vrátili se po Václavském náměstí k svým domovům. Vojáka si nikdo nevšiml. Patrně to nějaký vzdálený příbuzný nebožčín nebo jejího muže. Správce Drázký na pohřeb nepřišel. Snad jen jediný Radiměřský všiml si této okolnosti a při tom seznání pocítil v srdci novou lítost s ubohou Marií.

Když byla rakev s mrtvolou spuštěna do hrobu, Radiměřský rozloučil se se starou paní, pronesl několik slov, jimiž se snažil vyjádřiti upřímný svůj soucit, políbil paní ruku a vracel se do Karlína pěšky.

“Ubohá, ubohá! Musela umřít, abych já mohl zůstati poctivým mužem a neztratil vážnosti sám k sobě. Měl jsem ji rád, ale Aniče jsem se tím nezpronevěřil.”

Takovými myšlenkami se obíral kráčeje volným krokem ulicemi Žižkova. V následujících dnech nacházel se stále ještě pod truchlivým dojmem Mariiny smrti, ale dojem tento slábl postupem času. Byla to hlavně práce,

kteřá nepřipouštěla, aby se Radiměřský mohl obířati jen vřhradně svými osobními záležitostmi.

Setník, jeho představený činil opětované pokusy, přemluvíti Radiměřského, aby zůstal sloužiti přes čas, poukazuje na to, že by měl příjmy větší, než bude mítí, začne-li při školství zase poučitelským místem.

Radiměřský odmítl, jako už několikráte v tomto roce. Svědomitě pak zapracovával desátníka, který byl určen nastoupiti místo po něm. Jaro zatím přešlo v léto, Radiměřský podnikal denně delší procházky, ale Novému Městu se vyhýbal. Také na Olšanský hřbitov nešel se podívat, jak je upraven Mariin hrob. Objevil se tu v druhé polovině srpna a hledal hrob. Pamatoval si dobře od pohřbu, na kolikátém hřbitově a v kterém místě Marie byla pochována. Radiměřský byl už v občanském obleku.

Hrob našel záhy. Paní radová upravila dceřin hrob hezky. Byl ohražen železnou mřížkou, posázen květinami a v hlavách stál kamenný anděl s hořící pochodní obrácenou hořícím koncem dolů. Na náhrobku byl pouze nápis "Marie Drázká" a vedle toho data narození a úmrtí.

"Nenapsali ani, či byla ženou," pomyslíl si Radiměřský. "Také dobře. Do kamene nelze vytesati tragedii jejího života. Ale ten anděl je správným symbolem. — Světlo, které má svítiti, je zhasínáno předčasně a násilně, než pochodeň dohořela do konce. Mariin život. Její srdce prahlo po vřelé lásce, ale nikdo její lásky neopětoval. Jeden jí lásku lhal a já, který by jí byl jistě opětoval, nesměl jsem tak učiniti, poněvadž byl bych obelhal jiné děvče, a ono by pak bylo trpělo jako Marie."

Při sledování těchto svých myšlenek byl Radiměřský už úplně klidný. Životní episođa s Marií byla pro něho ukončenou kapitolou; nikdy v životě nesetká se již s osobami, které této episoďy byly příčinou — a pak, srdce jeho bylo dnes plně radostí, že zbaven je otrocké služby a je opět svoboden.

V. — První krok do nového života.

V krajině u Záboří byly žně v plném proudu. Byl parný den, ulice městečka byly jako vymřelé, neboť všichni lidé byli v polích. Nad celou krajinou leželo dusivé ticho rušené jen pravidelnými nárazy pístů parního stroje na důlu a hrkotem prádel, na nichž se třídilo uhlí.

Před Lindovým hostincem zastavil se Radiměřský a se spokojeným úsměvem pohlížel na budovu hostince. Po krátké prohlídce vešel dovnitř. Vstríc přišel mu starý Linda a trhl sebou překvapením, když ho poznal.

“A vítám vás, pane učiteli!” zvolal radostně, vzpamatovav se z překvapení. Podáváje mu obě ruce, hovořil: “Tak, tu vojnu už máte s krku? To jste asi rád. Já to vím, když jsem se zbavil bílého kabátu, které se za mých let na vojně nosily, že jsem byl jako znovu na svět narozený. Ovšem, my jsme sloužili osm roků, teď je to snazší. Copak tři roky? To je jako když se rukuje ke spolku.”

Radiměřský hoře nedočkavostí shledati se s milovanou dívkou, přerušil hovorného Lindu netrpělivě: “Anička není doma?”

“Není, není,” odvětil Linda. A hned zas široce vysvětloval: “Sečeme pšenici pod lesem, šli zjednaným lidem pomoci všichni, syn a Anička i moje stará. Víme, abychom dostali obilí za sucha pod střechu. dokud trvá tohle počasí. Přísušek trvá bez toho podezřele dlouho, až začne pršet, potrvá deštivé počasí tři neděle. Zůstal jsem doma sám, protože v dnešním vedru lidé hodně pijí, nemohl jsem tedy zavřít.”

“Půjdu tedy za Aničkou na pole,” řekl Radiměřský a vstal ze židle, na kterou byl usedl.

“To, to!” bránil Linda a vtiskl ho zpět do židle. “Jen sed'te! Pošlu na pole někoho a holka tu bude za chvíli jako na koni, až uslyší, že jste tu.”

V té chvíli přišel k nálevně chlapec pro džbánky piva a Linda po něm vzkázal svým lidem, kdo k nim zavítal. Přinesl potom Radiměřskému sklenici piva a usednuv proti němu, jal se vážně hovořiti: “A teď mi, pane učiteli,

řekněte pravdu! Máte naší holku tak rád, že si ji vezmete?" Linda zabodl zraky zkoumavě do obličeje mladého muže.

Beze všech rozpaků odpověděl Radiměřský: "Ano, pane Lindo, mám Aničku upřímně rád a slíbil jsem jí, že si ji vezmu. A slibu svému dostojím, jakmile se v občanském životě trochu okoukám. To víte, když člověk přijde z vojny, je potom jako na novém světě."

"Tomu rozumím," přisvědčil Linda. "Já přišel domů po osmileté službě, na statku hospodařil starší bratr a šel jsem tedy na hory jako poddůlní. Víte, tenkrát měl vysloužilý voják otevřený svět. Dnes to ovšem neznamená nic, když je vojákem každý. Bratr byl svobodný, do roka umřel a protože zemřel neženat, dědil jsem živnost já. No, to jsem trochu odbočil. Co jsem vám vlastně chtěl říci? Tak moje žena holku vyzpovídala. To víte, je to matka. Anna se přiznala, že vás ráda má, že si na vás myslila hned před lety, když jste k nám chodíval, a také se matce přiznala, že jste se už domluvili. Ale to víte, jak jsou ženské. Když slyší, že má někdo holku rád, myslí, že už z toho musí býti svatba, ale já jsem otec a chci míti jistotu. Vám věřím, protože vás dobře znám a vím, že byste se s holkou netahal jen k vůli nějakému tomu namlouvání. Anna nám vypravovala, proč jste hned svou známost přerušil s tou správcevic z dvora, když jste poznal, jaká je to ochechule. No, s tou vojnou jste se překvapil. Škoda ztracených tří let. Ale na škodu vám to konečně nebude. Vojna je dobrá škola!"

"Máte pravdu," usmál se Radiměřský trpce. "Je to trpká škola, ale dobrá. Nabyt jsem na vojně zkušeností, ku kterým bych doma nikdy nebyl dospěl, a které mi v životě dalším jistě budou prospěšné."

Linda podal Radiměřskému přes stůl ruku: "Po vašem ujištění, že máte s Annou poctivý úmysl, dáme vám ji rádi. Víte, jste její první láska už od dětských let a kdyby vás nedostala, trápila by se několik let, než by na vás zapomněla, a kdyby se později vdala za jiného, už by to nebylo šťastné manželství."

Radiměřský chtěl něco říci, ale vběhla v tom do šenkovny Anička s hlasitým výkřikem: “Mírku!”

Když Radiměřský postoupil jí vstříc, vztáhla k němu obě ruce, ale když rozevřel náruč, vrhla se do ní s radostným výkřikem: “Mírku! Můj Mírku!”

“Přijel jste včera, Mírku?” tázala se Anička, když v kuchyni usedla vedle Radiměřského.

“Jsem už týden doma, Aničko,” odpověděl.

“Týden?” zadivila se a vyčítavě dodala: “Proč jste tedy nepřišel hned k nám? Mohl jste přece vědět, jak se nedočkavě těším na váš návrat z vojny.”

“Ovšem, Aničko,” pravil vážně. “Také já toužil jsem po shledání s vámi, ale nechtěl jsem k vám přijít, dokud jsem neměl jistoty, že mohu splnit slib, který jsem vám dal.”

“Počkejte!” ozvala se Lindová. “Táto, skoč mi pro dříví na dvůr. Musím rozdělati oheň.” A obrácená k Radiměřskému, vysvětlovala: “Chtěli jsme dnes odbýti oběd jen něčím studeným, ale když máme hosta, musím k obědu něco uvařit.”

“K vůli mně,” odporoval Radiměřský. “Přišel jsem vám tedy ve žních nevhod.”

“I to, to,” usmál se Linda, kráčeje už ke dveřím do dvora. “Jen ji nechte! Naše máma vaří ráda.”

“Mírku, co jste myslel tím slibem?” zeptala se Anička zvědavě.

“No, slíbil jsem vám opětovaně, že si pro vás přijdu a požádám vaše pány rodiče, aby mi vás dali, ale napřed jsem se musel postarati o místo.”

Aniččina tvář se teď starostlivě zachmuřila: “Musíte opakovati zkoušky, vidíte?” tázala se smutně. “Povídá to jednou u nás pan řídící. Až prý přijdete z vojny, že vás čeká velká starost. Učitel, který tři roky neučí, musí prý opakovati obě zkoušky. Je prý to zákon.”

Radiměřský se tajemně usmál.

“Na mne se toto ustanovení zákona nevztahuje, Aničko,” řekl a vida tázavé pohledy všech přítomných, pokračoval: “Narukoval jsem k pluku prvního října před třemi roky a byl jsem od pluku propuštěn posledního čer-

vence, scházejí tedy do tří let dva měsíce. To také zemská školní rada uznala, že zkoušek opakovati nemusím.”

“Dostanete tedy místo hned?” tázala se Anička.

“Už je mám,” odvětil, stále se usmívaje.

“Ale to vám to nějak brzo vyřídili, když jste doma teprve pět dní,” zadivil se Linda.

“O místo zadal jsem hned v červnu a prvního srpna byl jsem už ustanoven,” vysvětloval Radiměřský Lindovi.

“A budete někde blízko, abyste k nám mohl často docházeti?” tázala se Anička nedočkavě.

“Velmi blízko, Aničko,” řekl uchopiv dívku za ruku.

“Jsem ustanoven podučitelem při zdejší pětitřídní škole.”

“Ježíšku! V Zátorčí?” Anička vyskočila radostně a přitulila se k Radiměřskému. “To se tedy uvidíme každého dne! Mírku, to mám radost, ani vám nemohu říci jak velkou.”

“Vždyť já také, má zlatá Aničko,” řekl hladě dívčinu ruku. “Štěstí se na mne usmálo při vstupu do občanského života. Dnes jsem dostal ustanovovací dekret a hned jsem se rozběhl sem, abych vaší matinku požádal, by mne vzala na stravu a bych si tu našel byt.”

“Ale to se ví, že se musíte stravovati u nás,” souhlasila Anička.

“Bodejť, kam byste jinam chodil, když máte Annu rád!” řekla Lindová. “My vás nepřetáhneme.”

“Jaképak starosti s jídlem,” zasáhl do hovoru Linda.

“Když je naše Anna vaší nevěstou, budete k nám choditi na stravu a platiti nám nebudete nic. Můžete si ty peníze schovávat, abyste měl něco nastrádáno, tak do toho začátku, až si Aničku vezmete.” Anička radostně přisvědčovala, ale Radiměřský se zarděl až po čelo.

“S tím nesouhlasím a nemohu tedy na váš návrh přistoupiti. To by vypadalo tak, jako bych si pak Aničku musel vzíti za to, co jsem u vás projedl. Je mi znám jeden takový případ, ale nebylo z toho šťastné manželství. Já chci, aby Anička byla přesvědčena, že si ji beřu z čisté lásky.”

Linda se ženou vyměnili významné pohledy. Potom

Linda řekl: “No jak chcete. Budete nám tedy stravu platiti, abyste nešel jinam, to by Annu rmoutilo. Kolik tu budete mítí platu?”

“Jako bych začínal znovu — třicettři zlaté,” odvětil Radiměřský.

“Dobrá,” řekl Linda. “Budete mi tedy platit patnáct zlatých měsíčně.”

“Souhlasím,” řekl Radiměřský. Muži podali si ruce.

Hovor zakončila Lindová rozkazem: “Anna, prostři na stůl. Oběd je hotový.”

Anička vyskočila, aby rozkaz vyplnila. Lindová uvařila jen nějakou polévku vodovou a usmažila několik telecích řízků. Sesedli se kolem stolu a chutnalo všem. I oběma milencům. Přes to, že si měli ještě mnoho co povídati a vyměňovali si šťastné úsměvy. Třebaže je srdce plno lásky a radosti ze šťastného shledání, přece jen žaludek hlásí se ku svému právu.

Mezi jídlem řekla Anička: “Ani se, Mírku, neptáte, co je v Zátorčí nového?”

“Nebude toho asi mnoho,” usmál se.

“Jen si nemyslete!” vážně odporovala Anička. “Je u nás dosti změn zajímavých. Pamatujte se na pani správcovou Drazkou?”

Radiměřský se trochu začervenal, když odpověděl: “Ano. Docela dobře se na ni pamatuji.”

“Umřela na jaře u své matky v Praze,” oznamovala Anička jako vítězoslavně, což mělo patrně býti zadostiučiněním za to, že nechtěl věřiti, že by v Zátorčí bylo něco nového. Po krátkém rozmýšlení řekl Radiměřský: “To vím, Aničko. Byl jsem na jejím pohřbu.”

Výraz zvědavého udivení u všech.

“Vy jste byl na jejím pohřbu?” vyjádřila Anička podivení ostatních.

“Byl jsem i takořka při její smrti,” řekl.

“To byla nešťastná paní, vidíte?”

“Velmi nešťastná, Aničko.”

“Její smrtí je vinna ta Pavelcová.”

“Jednak ona, jednak ještě velmi smutná okolnost. Jednou vám to povím.”

Anička byla by to nejraději slyšela hned, byla by ráda věděla, jak se Mírek v Praze s nebožkou paní správcovou seznámil, ale netroufala si na něho naléhati otázkami, aby si snad o ní neučinil pojmu, že je zvědavá venkovská holka. Vytasila se raději s druhou novinou: — “Pan správce na důlu se před měsícem oženil.”

Radiměřský se nepatrně usmál: “A vzal si slečnu Pavelcovou?”

“Vy jste o tom slyšel?” tázala se Anička udiveně.

“Neslyšel, ale dalo se to předpokládati,” odvětil Radiměřský. A pojednou ustydl jeho úsměv a jeho slova nabyla přísného přízvuku: “Nepopíratelně byla to jeho povinnost. Napravil alespoň částečně, čím se na své první paní provinil.”

Anička vytřeštila na něho udiveně oči: “Ale, Mírku, zde ho každý za to odsuzuje.”

“Neprávem, Aničko,” řekl vážně. “Nikdo nemá práva odsuzovati jednání člověka, protože nemůže nahlédnouti v jeho duši.”

“Tomu nerozumím,” zavrtěla hlavinkou.

“Jednou vám to vysvětlím,” řekl.

Byla by se ho ráda ještě tázala, ale vešel do kuchyně její bratr. Přivezl plný žebříňák snopů a vypřáhnuv koně od vozu, vešel do místnosti s hlasitým: “Mami! — Hlad, hlad!”

Zarazil se spatřiv Radiměřského v občanském oděvu. Děti Lindovy lnuly k sobě upřímnou láskou. Bratr věděl, že jeho hezká sestřička má vážnou známost s panem učitelem, tiskl tedy upřímně ruku Radiměřského, když slyšel, co mu všichni o překot oznamovali, že je Radiměřský dosazen na zdejší školu a že se bude stravovati v jejich hostinci. Rozmluva octla se v jiných kolejích a Radiměřský oddechl si volně, že nemusel se zmiňovati o okolnostech, které se trapně dotýkaly také jeho a působily mu neklid duše.

Linda nabídl Radiměřskému, že by nemusel hledati byt v městečku a mohl bydleti u nich. To Radiměřský rozhodně odmítl. To by vrhalo špatné světlo na něho a

lidé by roznášeli nepěkné věci o něm i o Aničce. Namítal Linda sice svým boдрým způsobem, aby nechal lidi mluvit a nestaral se o jejich řeči, ale Radiměřský nedal se přemluvíti.

S neoblomnou vážností odpovídal na všechny Lindovy návrhy: “Moje Anička nesmí se k vůli mně státi předmětem klepů maloměstských prostých lidí, kteří všechno posuzují jen povrchně. Čest dívky je jako zrcadlo. Jak se na ně dechne, hned se zakalí. Dokud si Aničku neodvedu od oltáře, musí zůstati úplně čistá před soudem zdejších lidí a žádný zlolajný jazyk nesmí míti příčiny, aby se o ni mohl otříti.”

To museli Lindovi konečně uznati a uznala to i Anička. Vždyť to zamítnutí značné výhody bylo jen důkazem lásky jejího Mírka. Odměnila ho miloučkým úsměvem a upřímným stisknutím ruky. Mírek si jí vážil, to bylo krásné. Ostatně, vždyť ho denně uvidí a bude jídati s ním.

Ještě téhož dne našel si Radiměřský byt u vdovy po poddůlním, která měla v městečku chaloupku a ochotně mu pronajala pokojík. Pokud trvaly školní prázdniny, přicházel Radiměřský každého odpoledne k Lindovům.

Několik dní před začátkem vyučování přivezl mu otec do Záborečí nábytek a všechny jeho věci a Radiměřský nastoupil službu. Ted' se milenci vídali každého dne. Pro snídani docházela Radiměřskému jeho bytná, ale v poledne obědval s Aničkou a přicházel k ní obyčejně hned po odpoledním vyučování a po večeři poseděl s ní několik hodin. Ted' milenci prožívali šťastné dni. Když po uplynutí prvního měsíce doručil Radiměřský Lindovi smluvných patnáct zlatých, Linda je vzal, poděkoval, ale vyměnil při tom se svou manželkou zvláštní pohled a Anička, postřehnuvši ho, spokojeně se usmála. Tak se to opakovalo každého měsíce.

Zatím dostavil se podzim s chladnými a deštivými dny. Lindův hostinec byl na samém kraji městečka a Radiměřský měl sem od svého bytu hezký kousek cesty. Někdy přiběhl k obědu zmoklý a Anička ho litovala. —

Přece si však nepřála, aby si vyjednal stravu ve městečku někde blízko školy.

Jednou, když večer jako obvykle seděl s Aničkou v kuchyni a ona na chvíli odběhla, aby v šenkovně někoho obsloužila, Linda oslovil Radiměřského vážně: “Poslyšte, pane učiteli, na čem jsme se s naší matkou domluvili! Zkusíte teď v tom špatném počasí mnoho, když jdete v noci od nás. A v zimě bude ještě hůře, až nastanou sněhové prášenice a nadělají závějí na silnici. Když si naši Annu opravdu chcete vzít, vezměte si ji hned. Holka bude celá šťastná, až bude vaší. Víím, co mi namítnete, že máte dosud malý plat. Ale na tom nezáleží, později budete míti větší. Mohli byste zůstávati nahoře, Josef by se přestěhoval do komory za kuchyní, kde teď přespává Anna a co mi teď platíte za stravu, mohli byste schovávat i a našetřili byste si nějakou stovku, než byste Annu mohl odvésti od nás.”

Radiměřský při řeči Lindově stále jen odmítavě vrtěl hlavou. A když Linda skončil, řekl vážně: “Věřte mi, pane Lindo, že považuji za vrchol štěstí svého života, až budu moci říci, že Anička je opravdu mojí, a že po tom už léta vroucně toužím. Ale návrhu vašeho přijmouti nemohu. Vezmu si Aničku, až dostanu místo učitelké, doufám, že to dlouho trvati nebude. Anička uzná, že jedním správně, když nechci, aby si mohla mysliti, že jsem si ji vzal, že tímto sňatkem bylo mi usnadněno živobytí. Jakmile dostanu v Zátorčí nebo jinde místo učitele, abych mohl svou ženu uživiti, vezmu si Aničku hned, ale aby mi žena přispívala na živobytí, k tomu se nikdy neodhodlám. Víím, že by mi to Anička nikdy nevyčetla, protože mne miluje, ale vyčítal bych si to sám.”

Linda hleděl na Radiměřského vážně, řekl: “Rozumím vám. Jste hrdý. Konečně musím vám dáti za pravdu. Neškodí. Anna je mladá, může čekati. Když na vás čekala dva roky, může počkati ještě nějaký rok.”

“Myslím, že nebude čekati ani rok,” řekl Radiměřský.

Vícekrát se o této záležitosti už nemluvilo. Anička opravdu nečekala ani celý rok. Po novém roce jeden ze zdejších učitelů stal se řídícím učitelem v sousední vesni-

ci a Radiměřský dostal místo po něm hlavně proto, že Linda svým vlivem prosadil, že místní školní rada dala Radiměřského na první místo do terna žadatelů, a pak že zemská školní rada započítala mu léta ztrávená na vojně do postupu. Na jaře vykonala se tichá svatba a Radiměřský odvedl si svou sličnou žínku do útulného domku, který byl najal a který mu oba otcové, jeho i Aniččin, pěkně zařídili. Teprve po svatbě dozvěděl se Radiměřský, že jeho ženuška dostala pět tisíc zlatých věna a ještě pět dostane, až Linda předá živnost synovi a tento se ožení. S blaženým úsměvem oznámila Anička manželé, že jí otec odevzdával měsíčně patnáct zlatých, které Mírek platil za stravu a ona, že to schovávala. Tak Linda provedl svou, nedotknuv se hrdosti svého zetě.

VI. — Filosofie manželství.

V zahrádce před malým domkem na předměstí seděl Radiměřský se svou Aničkou. Tento malý domek, stojící na předměstí, vzdálený hluku všedního života městečka, byl útulným hnízdečkem mladým manželům. Radiměřský dovedl své lásce upravití příjemný koutek. Dnes byl čtvrtek, kdy se na zdejší škole nevyučovalo — manželé svačili v zahrádce, v besídce obrostlé loubincem, jehož jednotlivé listy měly už červenou barvu podzimu.

Podzim snažil se zvolna vystřídati léto. Slunce sice ještě přihřívalo, ale jeho paprsky byly už mdlé. V celé krajině bylo lze pozorovati, že se příroda chystá k zimnímu spánku. Na sklizených polích poletovalo "babí léto" a jemná jeho vlákna vázla na strništích a na křovinách. V zahrádce kvetly astry, tyto květiny podzimu a keře pámelníků, rostoucích kolem plotu zahrádky, byly obaleny bílými bobulemi, visícími na nich v bohatých hroznech. Okolní lesy nabyly již tmavé barvy, z níž ostře vynikaly červené skvrny kde skupiny buků pyšnily se svým do ruda zbarveným listím.

O třetí hodině odpolední ozvala se na důlu siréna pronikavým houkáním.

“Je po denní střídě,” řekla Anička. “Za chvíli půjdou horníci z důlu a budou spěchati k domovům v okolních vesnicích.”

Radiměřský kývl přisvědčivě: “Kteří jsou zdejší, těm je snadno, hůře je těm, kteří chodí do práce z vesnic. Což ted’ to ještě ujde, ale až nastane zima se sněhovými metelicemi a vysokými závějemi, zkusí přespólní horníci mnoho. Ráno o třetí hodině za úplné tmy a v třesnutém mrazu vycházejí z domova, a když po střídě se dostanou domů, je už zase tma. Je to skutečně málo záviděníhodný život, nehledě ani k těžké a nebezpečné práci v podzemních štolách. Vzpomínám si, jak taková cesta vypadá z dob, kdy jsem se před lety vracel ze Záborčí do svého tehdejšího působiště.”

“Tenkrát jsi chodil za Elou ze dvora,” řekla Anička s příděchem žárlivosti.

“Ano,” přisvědčil klidně. “Miloval jsem tehdy nehodné děvče. Kdybys ty se byla narodila alespoň o tři roky dříve, byl bych jistě chodil za tebou, o Ele bych ani nebyl věděl a mohl jsem býti ušetřen mnohých duševních bojů a mnohého duševního utrpení.”

Trochu nechápavý pohled Aniččin. Potom nesmělá otázka: “Ale, vid’, Mírku, že je krásné, že jsme se na konec přece jen sešli v upřímné lásce, které potrvá až do hrobu?”

Radiměřský stihl svou ženu vážným pohledem. — “Ano, Aničko, je to krásné a činí mne to šťastným. Ale pamatuj si! Krásné věci přicházejí v životě jen jedenkrát. A nikdy více. Ale smutné přicházejí často a opěťovaně.”

“Věřím ti, Mírku,” hovořila Anička, tulíc se k milovanému muži. Ty jsi takový mudrc, který všemu rozumí a pro všechno má vysvětlující slova. Vzpomínám si ted’ na správce z důlu. Na něho se hodí, co jsi právě povídal. Krásné bylo, když si za živobytí své nebožky paní namlouval tu Pavelcovou a po smrti své paní si ji hned mohl vzít, ale ted’ přicházejí na něho ty nepřijemné a smutné věci, o kterých jsi se zmínil. Včera jsem byla doma a mamí mi povídala podivné noviny. To víš, k nám do hos-

pody donese se všechno. Nynější paní správcová není prý svému muži věrná! Znáš naddůlního Salabu?"

Radiměřský přisvědčil mlčky.

"Je to starý mládenec, který se neoženil dosud jen proto, aby si mohl namlouvati. Je to veselý a hezký muž. S tím prý se správcová slézá už dlouho."

"Nějaký maloměstský klep," — podotkl Radiměřský lhostejně.

"To jsi mi před lety také řekl, když jsem tě upozornila, jak správce zanedbává svou paní k vůli tehdejší písařce Pavelcové a potom jsi se přesvědčil, že je to pravda. Tenhle týden narodil se správcové chlapec. Ale byl prý to hrozný porod. Musel k ní pan doktor. Ale dítě prý je hrozné. Má prý obličej nějaký zkřivený. Hrůza se na ně podívat — povídaly ženské z důlu, které dítě viděly. Tak teď má správce ošklivé dítě, a ani neví, jestli je jeho."

Radiměřský pohlédl na svou mladou ženu neobyčejně vážným pohledem.

"Aničko, tvoje slova mají přízvuk škodolibosti. Jsme teď muž a žena, nemáme míti mezi sebou tajností, máme příležitost poznávati svoje duševní vlastnosti, k čemuž nebylo příležitosti, dokud jsme byli milenci, a ty teď mluvíš, jako bys Drazskému přála, že ho žena klame a že mu porodila nehezké dítě. Aničko, přáti někomu zlo, kdo nám osobně neublížil, to je škodolibost. Tuto vlastnost bych nerad u tebe zjistil, protože je to vlastnost u ženy obzvláště nehezká."

Anička se celá zaruměnila. Káravá slova mužova dotkla se jí skutečně bolestně. Lekla se, že by mohla míti nepříznivý vliv na jeho lásku. Proto hned se omlouvala: "No, nemyslím to zle. Říkám ti jen, co lidé povídají, že je to trest za správcovu nevěru."

"Rozumím ti," zakýval Radiměřský vážně hlavou. "Naši průměrní a podprůměrní lidé soudí podle svého rozumu, protože v nejčastějším případě nevědí, co je láska. Na případ Drazkého musíš ty se dívati jinak. Čeho se vlastně dopustil? Jako ženatý člověk zamiloval se znovu. To se stává dosti často. Někdo dovede sám sobě v takovém případě poručiti, slaboch toho nedovede. Láska k

ženě vzplane náhle, nikdo dosud nerozluštil, jak se to stává. A tohle si pamatuj, Aničko! Nikdy nesud' přeháleně! Vždycky člověk ví, proč někoho nenávidí, ale nikdy se nedozví, proč někoho miluje. Nenávist musí mít příčinu, ale láska vchází do srdce člověka bez příčiny. Člověk silné vůle, který svým citům dovede poroučeti, tedy člověk s charakterem, dovede se druhé lásce ubrániti alespoň na tolik, že po druhé milované osobě netouží. Správce Drazký takové silné vůle neměl a dopustil se ve své slabosti špatného skutku, že podlehl svým citům a učinil svoji první ženu nešťastnou. A ani jeho nynější ženě nemůžeš vyčítati, že se zamilovala do Salaby."

Anička se spokojeně usmála: "Už ti rozumím, Mírku. Když uhasne láska k jedné osobě, vzklíčí v srdci láska k jiné. Když jsi přestal mít rád Elu, zamiloval jsi si mne. Jsem tvoje druhá láska."

"Třetí, Aničko," řekl Radiměřský trochu stíněným hlasem.

Anička ho stihla udiveným pohledem: "Tys byl zamilován než jsi chodil za správcovou Elou do dvora?"

"Ne, Aničko. Když jsem už miloval tebe, miloval jsem vedle tebe ještě jinou ženu."

Ted' Anička vytřeštila oči: "Vedle mne? Což je možné milovati dvě dívky současně?"

"Je to možné," odvětil. "Vím to ze zkušenosti."

"Mírku, tomu nevěřím," zakroutila nedůvěřivě hlavou. "Já jsem měla ráda tebe už od svého patnáctého roku a kdyby nás osud nebyl svedl, byla bych po tobě snad do své smrti toužila, třeba nejasně, ale vím jistě, že bych už nikdy nebyla úplně šťastna, ať by se můj osud byl utvářil sebe příznivěji. Tohle mi, Mírku vysvětli!"

"Tedy poslouchej!" a uchopiv ji za ruku, zahleděl se na chvíli k protějším lesům, jakoby vybavoval ve své paměti vzpomínku. Potom jal se vypravovati:

"Aničko, pamatuješ se na ten pozdní večer, kdy jsem přišel k vám umáčený? Byla tenkrát u vás taneční zábava."

"Jak bych se nepamatovala?" zvolala Anička živě.

“Spadl jsi do řeky a zmeškal jsi vlak, proto jsi se vrátil k nám. Musím se ti přiznati, že jsem tomu byla ráda, ač mi tě bylo líto k vůli tomu zmáchání. Ale ráda jsem byla, že jsi musel v mé společnosti ztráviti celou noc až do ranního vlaku a já ti mohla ukázati, že tě mám ráda alespoň tím, že jsem osušila tvůj oblek a postarala se, abys se nenastudil.”

“Aničko, tenkrát jsem tě přelhal. Nespadl jsem do řeky, ale vynesl jsem z vody paní správcovou Drazkou, která uprchla ze zábavy a chtěla se utopit. Víš, proč.”

Mladá žena vytřeštila na manžela oči: “Mírku, proč jsi mi to tenkrát neřekl?”

Pokrčil rameny. “Nebylo to pouze mým tajemstvím a pak jsem ještě nevěděl, že mne máš ráda a staneš se později moji ženou. Bylo mojí čestnou povinností chrániti pověst té nešťastné paní.”

Radiměřský se na chvíli odmlčel a potom klidným hlasem pokračoval: “Vyslechni mne dál! Sdělím se s tebou o tajemství svého života, kterého teď už před tebou míti nemusím, když jsi mojí ženou, chci však, abys věděla všechno, co se stalo, než jsme se pro celý život sešli. Samovražděné myšlenky jsem té osudné noci paní správcové rozumnými důvody rozmluvil a ona odjela k své matce do Prahy. O tom jsem ovšem nevěděl a také nemyslel, že se s tou paní kdy za svého života sejdu. — Vzpomínal jsem jen na tebe, poznal jsem, že tě miluji, těšil se na tvé dopisy a snažil jsem se, abych o vánocích dostal alespoň krátkou dovolenou a mohl přijíti k tobě. — Chtěl jsem míti jistotu, zdali mne opravdu miluješ. Tato vánoční dovolená rozhodla o našem spojení.”

Radiměřský se zase odmlčel, neboť co teď Aniče chtěl oznámiti, mohlo jí způsobiti bolest. Tvář mladé ženy pokryla se náhlou bledostí. Postřehnuv to, pohladil Radiměřský ženu po tváři, usmál se svým klidným způsobem a řekl konejšivě: “Nelekej se! Nestalo se nic hrozného, hlavně nic, zač bych se před tebou musel styděti. Zkrátka nestalo se, co se mohlo státi. V Praze sešel jsem se náhodou s paní správcovou Drazkou. Poznala mne, docházel jsem často do jejího bytu, dozvěděl jsem

se, že po té studené lázni vystonala zápal pohrudnice, ale podle jejího stálého pokašlávání záhy jsem poznal, že tato nemoc zanechala u ní následky — zhoubnou tuberkulosu. Věda, že moje návštěvy jsou jí velmi milé, navštěvoval jsem ji stále a časem jsem si nešťastnou tu paní také zamiloval, proto jsem k ní chodil rád.”

“Mírku!” zvolala Anička zoufale.

“Nerozčiluj se!” řekl Radiměřský “a vyslechni mne klidně do konce! Už skoro umírajíc, přiznala se mi, že mne miluje od té chvíle, kdy jsem ji vynesl ze zdejší řeky. Po tomto jejím přiznání bylo mi přestáti těžký duševní zápas. Věděl jsem už, že ji miluji. Ovšem na naše spojení nebylo možno pomýšleti, když byla ženou jiného, ale mohl jsem zůstat v Praze jako déle sloužící účetní šikovatel — bylo mi to nabízeno — mohl jsem žít s ní v lásce, když jinak ne, než abych alespoň svojí láskou zpříjemnil poslední okamžiky jejího života, ale miloval jsem také tebe.”

S obličejem bledým a očima vytřeštěnýma tiskla Anička oběma rukama pravici svého muže. “Mírku, co jsi jí odpověděl, když ti řekla, že tě má ráda?”

Usmál se klidně: “Pravdu, Aničko. Řekl jsem jí, že mám rád tebe a že jsem ti slíbil, že si pro tebe přijdu, až budu svoboden. Moje poctivost zvítězila v tomto zápase dvou lásek. Věříš teď, že může muž milovati současně dvě ženy?”

Anička pustila pravici mužovu, ovinula paže kolem jeho krku a zatím, co se jí rosné perličky objevily v očích, položila si hlavu na jeho hrud' tak, aby mu viděla do obličeje, a řekla vzrušeně: “Tobě věřím všecko, protože vím, jak jsi poctivý. Tohle všecko mohl jsi mi zatajiti a nebyla bych se o tom nikdy dozvěděla, ale žes mi to řekl, posiluje jen moje přesvědčení, že mám nejlepšího muže na světě!”

Políbiv svoji ženu, řekl Radiměřský v mocném pohnutí: “Nemám jiného přání, má zlatá Aničko, než abys si toto přesvědčení zachovala po celou dobu našeho společného života, až k tomu okamžiku, kdy nás rozloučí smrt.”

* * *

Stávalo se dosti často, že Radiměřský se svou Aničkou šel večer navštívit její rodiče. Scházela se v Lindově hostinci za podzimních a zimních večerů četnější společnost měšťanů a důlních úředníků, protože Linda dovedl s pivem zacházeti tak, že mělo ze všech hostinců v městečku pověst nejlepší. Anička k takovým návštěvám vybízela Radiměřského dosti často, jakmile přešly teplé večery: “Což, Mírku, abychom se podívali k našim? Celý den se namáháš ve škole, pobavíš se večer trochu ve společnosti.”

Radiměřský se vždycky dobromyslně usmál a šel. Sám po společnosti netoužil, ale věděl, že jeho Anička se chce potěšiti s rodiči a že se z návštěvy jistě nevrátí s prázdnem. Vždycky Lindová dala své dceři při odchodu něco pro domácnost.

Jednoho zimního dne vydali se mladí manželé zase na obvyklou návštěvu. Slunce bylo před hodinou zapadlo na bezoblačné obloze a byl po jeho západu dosti ostrý mráz. Manželé vedouce se za ruce kráčeli tichým večerem a hovořili o počasí.

“Mrzne už kolik dní na holo,” řekla Anička. “Takové holomrazy škodí ozimům. Vím, že tatí i bratr čekají toužebně, až napadne sníh.”

“Není na to tak brzy naděje,” mínil Radiměřský. “Obloha je čistá, jako by ji vysmýčil. Není na ní mráčku.” — Za podobné rozmluvy došli k Lindově hospodě.

Jako obyčejně vešli napřed do kuchyně, kde Lindová po uvítání hned prostřela k večeři, při níž se sesedla celá rodina a rozpředla se rozmluva, co je v obou rodinách nového, za těch několik dní, co se neviděli. Ani dnes nebylo to nic důležitějšího, jen tak obyčejné věci, jak přicházely u Lindů v živnosti. Mladí manželé nemívali novin nikdy. O svých úředních záležitostech Radiměřský se nezmiňoval, to byl takový jeho zvyk z vojny, tedy jen Anička sdělila se s matkou o nějakou starost týkající se kuchaření. Ale to zas nezajímalo muže. Po večeři oslovil Linda Radiměřského:

“Pivo vám dám, zetíčku, do šenkovny. Společnost už je pohromadě.”

Nesl sklenici piva do šenkovny a Radiměřský šel za ním. Anička zůstala v kuchyni u matky. Tak se to dělo stejně při každé návštěvě mladých manželů.

Jako obyčejně seděli hosté u tří stolů kolem kamen, neboť jen zde bylo teplo, prostorná tato místnost nedala se dokonale vytopiti. Radiměřský usedl u stolu, za nímž seděl řídící učitel a dva učitelé, obecní starosta a místní farář. Sedával u tohoto stolu také obvodní lékař, ale dnes tu nebyl. U ostatních dvou stolů seděli důlní úředníci, několik měšťanů a místních obchodníků.

Když byli přítomní Radiměřského uvítali, rozhovor plynul dál u jednotlivých stolů, kde byl příchodem Radiměřského přerušen.

“Pan doktor dnes nepřišel,” pravil farář.

“Nejspíše ho na samý večer zavolali k náhlému případu do některé vesnice,” snažil se řídící učitel vysvětliti příčinu nepřítomnosti lékařovy.

Všichni přikývli na důkaz, že s tímto vysvětlením souhlasí. Hovor potom plynul dále o mnohých předmětech důležitých i nedůležitých.

Bylo k desáté hodině, kdy Radiměřský měl už v úmyslu odebrati se do kuchyně a vybídnouti Aničku k návratu domů. V tom vešel do šenkovny obvodní lékař.

“Co tak dlouho? Kde jste se zdržel, pane doctore? Byl jste někde přes pole?” takové a podobné otázky se hrnuly ode všech tří stolů.

Doktor zdál se býti rozrušen. Zvolna sňal klobouk, pověsil ho na věšák a jal se svlékati kožich; dva nebo tři přiskočili, aby mu pomohli a kožich pověsili. V tom už také Linda přinášel sklenici s pivem, chtěje ji postaviti na stůl, na místo, kde doktor obyčejně sedával.

“Dejte sem!” doktor vzal mu sklenici z ruky a učinil dlouhý doušek. Postaviv sklenici na stůl, oddychl si z hluboka, řka: “Měl jsem žízeň jako trám. Ale byla to práce.” A neusednuv, obrátil se ke stolu, kde seděli důlní úředníci, řekl temným hlasem: “Přicházím z důlu. Stalo se tam neštěstí. Úraz skončivší se smrtí.”

Na několik okamžiků zavládlo ticho, než se přítomní vzpamatovali z překvapení vyvolaného smutnou zprávou

doktorovou. Všichni měli tutéž myšlenku: některý horník se zavalil. Stávalo se tak dosti často od těch dob, co si horníci stávkou dobyli osmihodinovou střidu. Správa dolu jim osmihodinovou pracovní dobu povolila, ale oznámila jim současně, že nemůže platiti tesaře k bednění štol, že si tu zabezpečovací práci musí horníci teď obstarávati sami, ale že budou pracovati akordem a přičinlivý dělník že má tedy možnost i při tom bednění vydělati tolik, jako dříve, když mu bednění obstarával správou důlu placený tesař. Záhy se ukázalo, že je to chytrá past kterou na dělnictvo nalíčil správce Drazký a do níž se neprozíraví dělníci chytili. Osmihodinová střida byla vyvážena velkými oběťmi. Horníci, aby akordem vydělali alespoň tolik, jako mívali přede stávkou týdenního platu, bednili jen na rychlo a ledabyly a každé chvíle spadl na někoho kus slemena, zabil ho nebo zmrzačil a vyšetřující komise pak vždycky uznala, že se neštěstí stalo neopatrností dělníkovou. Bezpočtůkrát už horníci správce prokleli, že je s tou osmihodinovou akordní prací vlastně napálil.

Myšlenku společnou všem přítomným vyjádřil konečně naddůlní: “Který z noční střidy to je, pane doktore?”

Ostatní čekali napjatě na doktorovu odpověď.

Ten usedl těžce na židli a řekl temným hlasem: “Nikdo z dělnictva. Je to pan správce Drazký.”

Tato slova zapůsobila zdrcujícím dojmem. Ticho potrvávalo tentokrát o několik okamžiků déle než prve. Vzpa-matoval se nejdříve farář. Sepial ruce na prsou a řekl upřímně: “Ubohý pán!”

Důlní úředníci, jako by je farářův vzdech byl vrátil přítomnosti, vyskočili teď ze svých míst, obstoupili doktora a zase hrnuly se otázky: “Jak se to mohlo státi? Co dělal v důlu při noční střidě? Kde a jak vlastně přišel o život? Nemohl mu nikdo pomoci? Záchrana nebyla možná?”

Doktor vrtěl hlavou, dokud všichni nepronesli svoje otázky, potom vypravoval stručně: — “Předevčím si střeľmistr panu správci stěžoval, že zásoba dynamitu, po-

sledně na důl dodaná, je prý nějaká špatná. Zápálná šňůra dohoří do konce a náboj prý nevybuchne. Dnes zase večer dlouho neozval se v důlu výstřel. Pan správce chtěl dolů poslati pana důlního Čimeru, ale na neštěstí byla nějaká porucha na čerpacím stroji, vody v důlu rychle přibývalo a pan důlní se strojníkem to spravovali. Nemoha pana důlního od té práce odvolati, sfáral pan správce do důlu sám. Na štolu číslo třetí je skok. Mezi uhlem je tu skála, za níž je opět pokračování uhelné sloje. Skálu tuto trhá střelmistr dynamitem, aby se dělníci dostali na druhou stranu k uhlí. Když pan správce došel ke štole číslo třetí, hned na jejím kraji zastihl střelmistra a šest dělníků, kteří měli odklízeti odstřelenou jalovinu. Střelmistr oznámil, že zápálná šňůra musela už dávno dohořeti, ale náboj dosud nevybuchl. Dělníci bručeli, že mají ten odklíz akordem a teď že musí čekat půl hodiny nebo i déle, až dynamit vybuchne nebo nevybuchne, v kterémžto případě začne práce střelmistrem znovu a oni budou opět připraveni na novou půlhodinu o možnost k práci a tudíž také výdělku.”

Doktor si oddechl a napil se, aby mohl vypravovati dále. V místnosti panovalo takové ticho, že bylo slyšeti oddychování přítomných. Mnohý důlní úředník si v duchu odlehčil: “Zaplat’ pánbůh, že jsem dnes neměl službu, byl by mne správce poslal na štolu vyšetřit tu závadu a byl bych tam přišel o život.”

“Pan správce po ujištění střelmistra, že zápálná šňůra musela už dávno dohořet, šel ke skále,” pokračoval doktor. “Myslel snad, že jde střelmistr za ním, ale ten zůstal s dělníky opatrně na počátku štoly. Sotva správce ušel asi dvacet kroků, ozvala se hromová rána, tlakem vzduchu shasly kahany dělníků, potom zavládlo ticho rušené jen harašením drobného kamení. Dělníci rozsvítili rychle kahance a volali pana správce. Věděli už, co se stalo. Našli konec štoly zavalený odstřelenou skalou a správce ležel pod svalenou jalovinou. Samozřejmě seběhli se dělníci z okolních štol a rychle odklízeli kamení, aby správce vyprostili. Hned také bylo posláno pro mne. Po půlhodině vyvezli pana správce hlavní jamou a odnesli

ho do jeho bytu. Byl ještě živ. Ale za několik minut zemřel.”

Všechny zraky lpěly tázavě na obličej doktorovu. Porozuměv těmto němým otázkám, řekl doktor smutně: “Zlomenina lebky, promáčknutý hrudník a ruce i nohy přerážené.”

Doktor skončil a ticho trvalo hodnou chvíli. Přerušil je konečně farář: “Ubohý pán, Bůh budiž duši jeho milostiv!”

Po chvíli minul trapný dojem, hovor stal se všeobecným, byly pronášeny různé náhledy, doktor musel vysvětlovati různé podrobnosti a o každé rozpředla se debata, jak tomu bývá při každé neobyčejné události.

Radiměřský, předpokládaje, že bude trvati ještě do půlnoci, než smrt Drazkého bude dopodrobna prodebátována, poroučel se společnosti a odešel do kuchyně, aby svou manželku vyzval k návratu domů. Lindovi už také věděli o neštěstí na důlu se přihodivším, byli celí zaražení a povídali jen o tom neštěstí. Všichni správce lítovali, ač mohlo se pochybovati, že je jejich lítost upřímná a vyvolána byla spíše hrozným způsobem smrti, než náklonností k osobě správcově.

“Pan bůh potrestal správcovou za to, že ho odloudila jeho první ženě. Je teď vdovou s ošklivým dítětem,” řekla Anička a pohlédla významně na svého muže. Věděla, že jí rozumí, že míní trest za nebožku paní Drazkou, kterou její Mírek také miloval.

Otec i matka přisvědčili dceři živě, ale Radiměřský neřekl nic, ale stihl svou ženu přísným pohledem. “Aničko, půjdeme! Je už pozdě!” vyzval ji k návratu domů.

Po čtvrt hodině manželé Radiměřští vyšli z hostince a kráčeli tichou nocí po silnici k svému domovu. Obloha byla plná hvězd a zasněžená krajina v jejich matném světle měla pohádkové vzezření. Nějakou chvíli šli manželé mlčky, vedouce se za ruce. Ticho noci bylo pojednou proříznuto pronikavým hvizdem parostroje odjíždějícího vlaku. Když podešli asi dvě stě kroků bylo slyšeti hučení jezu u mlýnského náhonu pod městem.

Anička, jíž bylo patrně mužovo mlčení trapným, učinila pokus k zapředení hovoru, řkouc: „Jak je dnes průslyšno! Počasí se asi změní.“

“Začne nejspíše sněžití,” řekl Radiměřský stručně a zase se odmlčel.

Anička snažila se pohlédnouti mu v obličej, aby z něho vyčetla, proč je její muž dnes tak zamklý, ale pokus se jí nezdařil — svit hvězd byl nedostatečný.

“Jsi dnes nějak zamklý, Mírku,” povídala nejistým hlasem. “Tolik tě dojala zpráva o smrti správce?”

Radiměřský kráčeje po jejím boku, jal se klidně hovořit: “Ani ne. Co mi na Drazkém záleží? Zabil se, dosadí na jeho místo jiného, nějaký čas se o tom neštěstí bude povídati a potom na to lidé pro vlastní starosti zapomenu. Taková událost je sensací jen v takovém malém místě, jako je Zátorčí, ale kdybys žila tři roky v Praze jako já, kde k takovému neštěstí dochází skoro denně v některém z četných průmyslových závodů nebo i na ulici, zvykla bys si hleděti na to klidněji. Ostatně, kdo sfárá do důlu, dává vždycky svůj život v sázku. Znáš přece přísloví: “Čím kdo zachází, tím také schází!” — Lituji mladého života správce, ale jinak není příčiny, aby mne jeho neštěstí hlouběji se dotýkalo. Bolí mne jen, že jeho smrt je příčinou, že jsem dnes objevil u své milované ženy nepěknou vlastnost duševní.”

Radiměřský umkl a Anička stisknuvši jeho ruku, zvolala zděšeně: “U mne, Mírku? Probůh, jakou?”

“Škodolibost,” odvětil Radiměřský. Hlas jeho zněl při pronesení tohoto slova podivně. Měl snad zníti přísně, ale bezděky vyznívala z něho lítost. Anička postřehla tuto a pocítila v srdci jakousi úzkost.

“Mírku, škodolibost?” opakovala po něm ustrašeně. “Kdes u mne pozoroval tuto ošklivou vlastnost?”

“Poslechni mne klidně,” řekl. “Dnes při zprávě o neštěstí, které stihlo důlního správce projevila jsi radost a řekla jsi, že bůh potrestal správce za to, že odloudila správce jeho první ženě.”

Mladá žena pohlédla udiveně na svého muže a patr-

ným ulehčením řekla: “Ale, Mírku, to přece nebyla škodolibost. Jistě to byl trest od boha.”

“Bůh není mstivý, Aničko, pamatuj si to,” namítl Radiměřský vážně.

“Ale lidé to tak říkají, že je to trest boží.”

“Lidé říkají ledacos, ale není to obyčejně pravda. Ty se však uč přemýšleti hlouběji o všem, co se tak obyčejně říká bez náležité rozvahy.”

“Byl to tedy správcův osud,” mínila Anička.

“Ani v tom nemohu s tebou souhlasit,” odporoval Radiměřský. “V osud jako v předurčení člověka nevěřím. Každý člověk ustrojí si svůj osud sám, proto má svobodnou vůli. Ustřóžil si ho tedy také Drazký.”

“Ale chybuji tím byl on i ona. Víš přece proč?” — řekla Anička.

“Nikdo nemá práva souditi o jejich vině,” řekl Radiměřský stále svým klidným způsobem. “Moje zlatá Aničko, na tuto záležitost musíš se naučit pohlížet se stanoviska více lidského. Jednou jsme o této podivné věci začali rozmluvu, když jsem se ti přiznal, že jsem se zamiloval do paní Marie Drazké v době, kdy jsem už miloval tebe. Pamatuješ se, co jsem ti tehdy řekl? Že se láska vloudí do srdce člověka bez všeho jeho přičinění? Porozuměla jsi mi tehdy. Vidiš, nic jiného se u Drazkých nestalo, než že se zamiloval podruhé. Záležitost nebyla by u správců dopadla snad tak tragicky, kdyby Marie nebyla svého muže opustila. Milující žena musí se snažit, aby i jako manželka zůstala svého muže stále milenkou. Marie toho nedovedla. Byla žena slabé vůle a podlehla hned svému zklamání v lásce mužově. Žena silné vůle byla by zkusila všech prostředků, aby muže opět připoutala k sobě a bylo by se jí to jistě podařilo. Správce byl by dříve nebo později nahlédl svou chybu a poměr svůj k Pavelcové byl by přerušil. Proč ti to všechno povídám? Chci, abys se naučila usuzovati o každé věci nestranně a neodsuzovala nikoho jen proto, že ho odsuzuje nemyslíci dav, který nerozumí duši člověka.”

Radiměřský umkl a Anička kráčela vedle něho s hlavou skloněnou, hluboce zamyšlená.

Po chvíli došli k domku, v němž bydleli. Radiměřský otevřel dveře klíčem, vešel dovnitř a Anička šla mlčíc za ním. Když rozžehl v kuchyni lampu a ohlédl se po své ženě, skoro se ulekl. Anička stála uprostřed kuchyně, ruce přitisknuté na prsa a oči plné slzí.

“Aničko, co je ti?” tázal se ulekaně.

“Je mi líto, že jsem tě rozhněvala,” řekla plačíc.

“Rozhněvala? Vždyť se na tebe nehněvám. Proč bych se hněval?”

“Proto, že jsi mne obvinil ze škodolibosti,” řekla nejistě.

“Utiš se, bláhová,” konejšil ji a přistoupiv k ní, objal ji a přivinul ji k sobě. “Upozornil jsem tě pouze, jak se máš dívati na cizí skutky nestranně a neodsuzovati hned při povrchním posuzování.”

Tulíc se k němu, hovořila oddaně: “Rozumím ti, můj Mírku. Jsi moudrý a dobrý a chtěl bys, abych se ti svou povahou podobala. Přičiním se, aby se tak stalo, ale musíš mi ještě mnoho prominouti. To víš, vyrostla jsem mezi obyčejnými lidmi a nedostalo se mi takového vychování, abych dovedla o všem přemýšleti tak, jako ty. Víím, že mám nejlepšího muže na světě, proto tě miluji z celé duše a již nikdy tě nezarmoutím nějakou nepředložeností.”

“Ano, budu ti za to vděčen a srdečně ti děkuji za tento slib,” řekl Radiměřský vřele a ženu políbil. “Nezapomeň, že jsme jedna duše ve dvou tělech, a ta naše duše, že nemůže míti dvě různé tváře.”

VII. — Pochybnosti.

Tragický skón správce Drazkého vyvolal samozřejmě v Záborečích velký rozruch. Smutná tato událost byla posuzována různým způsobem. Dle povah jednotlivců. — Někdo řekl lhostejně: “Byl to jeho osud. Čím kdo zachází, tím také schází.” Většina lidí, hlavně ženy, řekla: “Bůh ho trestal za to, že svou nevěrou připravil svou první paní do hrobu. To byla hodná paní a musela ustoupiti té fíflence.”

Jak vidno, většina Záborských posuzovala neštěstí tak, jak to Anička povídala svému manželi. Horníci pronášeli svůj úsudek s netajenou škodolibostí, ba zlomyslností. “No, byl dobrým popoháněčem nás a na naši škodu snažil se zvýšiti výtěžek z důlu, aby němečtí akcionáři dostávali větší dividendy. — Společnost dá sem nového správce a bude to zase dřič nás, jako byl nebožtík, nebude-li ten nový ještě horší a nevymyslí-li na nás novou sekaturu, než nám nebožtík nadrobil s tou akordní prací.”

Ale přes všechny nepříznivé posudky měl Drazký slavný pohřeb. Ovšem vystrojila ho důlní společnost na svůj náklad. Byl jí spolehlivým úředníkem, jeho důmysl a bezohlednost vydělala společnosti mnoho peněz, proč by tedy na jeho pohřeb neobětovala několik stovek, když mu už nebude muset dávat výslužné? Vdova po něm dostane pensi z bratrské pokladny, do níž si platili horníci i úředníci. Pohřbem jednalo se jen o zdůraznění, že si společnost váží svých oddaných úředníků.

Slavný pohřeb je na malém místě vítaným, protože řídkým divadlem; bylo tomu také tak o pohřbu důlního správce Drazkého. V čele průvodu kráčela důlní kapela, vyhrávající smuteční pochody, za ní ubíralo se přes dvě stě horníků v hornickém úboru, na hlavách opěrené čáky a sekerky v pravicích opřené o ramena. Horníky vedl naddůlní s vytaseným kordem. — Za pohřebním vozem kráčela vdova, oděná elegantně a zavěšená v rámě jednoho z akcionářů. Několik akcionářů a úředníků z ústředního ředitelství ubíralo se za vdovou a potom nepřehledný zástup lidí. Kněží šlo před pohřebním vozem několik. Zdejší děkan pozval si k asistenci několik kněží z okolních far; přece bylo jisto, že důlní společnost bude pohřební výkony dobře honorovati. Podobně bylo s učiteli. Nejen ze Záborcí, nýbrž i ze sousedních obcí přišli učitelé vypomoci zpěvem zdejšímu řídicímu učiteli. Mezi pěvci byl samozřejmě také Radiměřský. Sbor pěvců, čítající asi dvacet osob, účinkoval nejdříve při smuteční mši v kostele, potom cestou z městečka na hřbitov pěl žalmy v přestávkách, když umlkla hudba.

To všechno bylo slavné a nevídané. Ovšem, co zdej-

ší důl byl otevřen, ještě nikdy se nestalo, aby byl pochován jeho správce. Co lid pamatoval, každý dosud do-sloužil do pense a odstěhoval se za Zátorčí.

Anička účastnila se pohřbu se svou matkou a s bratrem, Linda zůstal doma v očekávání silnější návštěvy, až se lidé budou vraceti z pohřbu. Jeho živnosti byl takový pohřeb vítaným. Anička pozorovala cestou stále vdovu správcovu. Zdálo se jí divným, že vdova ani v kostele, ani cestou na hřbitov neuronila ani slzy, šla se svým průvodcem jen s hlavou k zemi trochu skloněnou.

“Neměla svého muže tuze ráda,” pomyslela si Anička a rozprávěla svou myšlenku dál: “Měla ho ráda jen za svobodna, dokud byl ženat. Chutnalo jí zakázané ovoce. A teď ta ženská je snad ráda, že se ho zbavila a myslí už zas na toho Salabu. Je to záletná ženská. Vždycky jsem myslela, že jen muži jsou záletní, o ženě bych tomu ani nebyla věřila. Jde jako studená socha. Já, kdyby mi Mírek umřel, zoufala bych si bolestí.”

Konečně došel průvod na hřbitov.

Nad hrobem promluvil nejprve kněz, líčil život Drazkého vzletnými slovy a vyzdvihl ve své řeči hlavně jeho zásluhy o zdejší městečko. Lidé shromáždění kolem otevřeného hrobu naslouchali řeči knězově, jako naslouchali v kostele vždycky jeho kázání, ale zraky mnohého zaletěly při tom na vdovu po nebožtíkovi, potom dotýčný zakývl hlavou a s obličejem bylo mu možno vyčísti jeho myšlenku: “Nu, ovšem, o mrtvých se musí mluvit jen dobře.” Tutéž myšlenku měla také paní učitelová Radiměřská.

Potom se s nebožtíkem rozloučil jeden z akcionářů těžažské společnosti. Ten pán mluvil německy, nikdo mu nerozuměl, ani potom, když svou řeč zakončil: “Dem Herrn Verwalter auf seinen letzten Weg ein bergmaennisches “Glück auf!” A řada uniformovaných horníků pozdrav opakovala sborem. Hned potom spouštěli rakev do hrobu a důlní kapela při tom hrála píseň: “Kde domov můj.”

Sotvaže rakev byla spuštěna do hrobu, hudebníci vyšli ze hřbitova a postavili se v čelo na silnici už sešikova-

né řady uniformovaných horníků. Za veselého pochodu kráčely řady horníků po silnici zpět k městečku. Za nimi kráčeli mladí muži a dívky, kteří si chtěli při hudbě “vyšlápnouti” a na pohřeb nepřišli z piety k správci, nýbrž k vůli hudbě. Za těmito “funusníky” belhal se Franta Zounek. Před desíti lety přerazil mu spadlý kus uhle ve štole nohu, měl ted’ místo ní dřevěnou, a protože pobíral z bratrské pokladny jen tři zlaté měsíční pense, měl ženu a tři děti, vypomáhal si při shánění živobytí “veselou žebrotou”. Chodil totiž s tahací harmonikou po městečku a po okolních vesnicích.

Zounek belhal se ted’ za hudbou provázenými řadami, zůstával stále pozadu, a vida, že mu průvod brzy odejde, vykřikl pojednou nahlas: “Mordije, naši havíři už jsou Němci! Zapomněli naše staré “Zdař Bůh!” a křičí po svých německých pánech “Klykauf!”

Těžko rozhodovati, byl-li tento projev nespokojenosti Franty Zounka výsledkem jeho vlastenectví nebo jen výrazem zlosti, že nemůže stačiti za hudbou ostatním.

Potom odejeli akcionáři a úředníci v kočárech a ze hřbitova vycházeli staří lidé, kteří přišli na pohřeb skutečně jen, aby prokázali poslední poctu nebožtíku správci. Ubírali se podle osobní známosti zvolna v hloučcích po silnici k městečku.

Tito staří lidé nestačili už hudbě, ale za to si cestou ze hřbitova mohli pohodlně pohovořiti. Samozřejmě mluvilo se hlavně o správce pohřbu a všeobecný úsudek zněl, že to dnes nebyl “funus”, jak má býti. O každém pohřbu stará almužnice Klimšová zvolala po výkropu u hrobu: “Lidičky, pro boha vás prosím, ponejprv, podruhé i potřetí, komu ten nebožtík ublížil, odpusťte mu!” A přítomní pak sborem zvolali: “Odpusť mu pánbůh!” — Potom se Klimšová nahlas pomodlila “Otčenáš”. Této funkci staré Klimešové říkalo se “loučení” a bába za to dostávala padesát krejcarů, nebo i zlatku dle toho, jak vysoko její “loučení” ocenil, kdo pohřeb vypravoval.

A o dnešním pohřbu povídali si stařečkové i stařenky, že byl pan správce pochován bez “loučení”. Taková

novota o funuse! Naddůlní nebožtíka jen chválil, to nemá býti, každý člověk je chybujeícím, potom ten pán z Prahy mluvil u hrobu německy, to se u hrobu také nesluší, místo posledního "loučení", ještě křičeli všichni německy jako v hospodě u muziky. Však on nebožtík odpuštění potřeboval a Klimšová mohla mu je vyprositi, však on nebožtík leckomu ublížil. A ted' se povídalo, komu, kdy a jak a vybavovaly se vzpomínky na různé události ze života Drazkého.

U otevřeného hrobu čekala paní Radiměřská na svého manžela. Učitelé byli ještě v kostelíku stojícím uprostřed hřbitova, odzpěvovali tu responsorie kněžím a potom závěrečné zpěvy, jak je to o pohřbech na venkově obyčejem. Přišli potom ke hrobu, aby do něho vhodili také dle starého obyčeje po třech hrstech hlíny. Učinili tak po řadě, když jim byl hrobař podal lopatu, kterou už chvíli byl házel zem na rakev do hrobu, aby zem nemuseli páni učitelé bráti holou rukou, jak to byli činili četní lidé před nimi. Radiměřský po příkladu ostatních učitelů pěvců, nabral po třikrát trochu hlíny na lopatu, vhodil ji do hrobu, potom podal své manželce rámě a pozdraviv své kolegy, vyšel ze hřbitova. Když manželé Radiměřských došli na silnici, poslední zástup lidí mizel už za vrškem, který se tu vypínal mezi hřbitovem a městečkem. Hudbu bylo slyšet už nejasně. Řady horníků zacházely patrně v městečku už do Lindovy hospody, kde jim těžárstvo předem zaplatilo několik sudů piva.

Manželé kráčeli zvolna do vršku a sdělovali si dojmy z pohřbu. Zprvu to byly jen všeobecné poznámky, ale po chvíli pravila Anička: "Mírku, paní správcová neuronila na celém pohřbu ani slzy. Je viděti, že svého muže ráda neměla."

Radiměřský pohlédl na ženu vážně a vážná byla také jeho slova: "Má zlatá, podle toho nemůžeš o paní správcové souditi, promiň, že pravím, trochu ukvapeně. Jsou lidé různých povah. Někdo se rozpláče pro každou hloupost, která je mu nepříjemnou, někdo zas tají bol na dně svého srdce a nedovede plakati ani při kruté ráně osudu. Soudím, že lidé, kteří svému bolu dovedou ulehčiti plá-

čem, jsou mnohem šťastnější, než ti, kteří takové úlevy schopni nejsou.”

“V tom se mylíš,” pravila Anička trochu nakvašeně. “Ta správcová bolesti v srdci nemá pro svého muže, víš přece, že si už za jeho života začala s tím Salabou?”

“Vím, cos mi o tom povídala,” přisvědčil Radiměřský. “Možná, že má Salabu ráda, ale Drazkého měla také jistě ráda. Vždyť mu obětovala z lásky všechno, co dívka své lásce obětovati může, a to ještě učinila v době, kdy nevěděla, že ji Drazký za ty její oběti učiní svou manželkou. Jednou jsem ti přece vysvětlil, že v srdci člověka mohou vyklíčiti dvě lásky současně. Není to nic nadpřirozeného.”

Ted' se Anička zarazila v rozpacích.

“Vím, co myslíš. Ale ta ženská není taková, jako jsi byl ty, když jsi současně miloval mne a také nebožku paní Drazkou.”

“Nechme toho, Aničko!” řekl Radiměřský pevně. — “Není nám po tom nic. Nechtějme povahy vdoviny rozebíratí.”

Anička umlkla. Vytušila, že jejímu Mírkovi není milou rozmluva vypadající jako maloměstský klep. Šli silnicí mlčky. Teprve, když se pod vrškem objevilo městečko, zeptala se: “Zajdeme k našim?”

“Dnes ne,” odvětil určitě. “Je tam dnes množství horníků vrátivších se z pohřbu a neslyšeli bychom tam nic jiného, než cos mi právě povídala.”

A Anička ho už nenutila.

* * *

Byl jasný a tichý zimní den, kdy se konal pohřeb správce Drazkého. Pohřeb konal se odpoledne, protáhl se dlouho a než manželé Radiměřských došli k svému domovu, snášel se již soumrak nad krajinou. Radiměřský dostal za své vypomáhání zpěvem při pohřbu zlatku od řídicího učitele, při návratu domů doručil tuto zlatku své ženě, řka: “Aničko, vím, že bys se ráda podívala, jak to dnes u vás vypadá. Tu máš, co jsem dnes na nebožtíku správci vydělal, doskoč domů, přines litr piva a

něco k večeři; ale vrať se brzy! Mám po té procházce na hřbitov a po tom zpívání skutečně hlad.”

Anička se jen usmála, oblékla kabát a uchoпивši košíček a džbánek, vyběhla z domu. Žádost mužova přišla jí velmi vhod.

Po ženinu odchodu chodil Radiměřský v neosvětleném pokoji nahoru a dolů a na jeho obličejích bylo znáti, že zapadl v myšlenky, které asi nebyly veselé. Anička vrátila se po půl hodině, postavila na stůl talíře, vyložila na ně, co přinesla k večeři, nalila piva do sklenic a manželé večeřeli. Anička vypravovala, že v hospodě jejich rodičů je plno lidí vrátivších se z pohřbu, hlavně horníků a věděla také mnoho z toho, co se tam povídá o nebožtíkovi správci a o jeho vdově. Pěkného to nebylo nic. Jen přísná kritika podložená ještě maloměstským klepem.

Radiměřský zaměstnával se jen jídlem, nemluvil a Anička v domnění, že její zprávy manžela zajímají, vypravovala živě, doplňujíc své zprávy vlastními poznámkami, vesměs nepříznivými osobám, jichž se její zprávy týkaly.

Při večeři poseděli manželé asi hodinu, potom Anička sklízejíc se stolu, stále ještě povídala.

“Jdi spat, Aničko!” řekl Radiměřský, přerušiv Aniččino vypravování. “Jsi unavená a vymrzlá a musíš časně vstávat k vůli mně, abych přišel včas do školy. Musím si ještě něco napsati a přijdu hned za tebou.”

Anička se spokojeně usmála. Jak je její Mírek k ní stále něžným a o ni starostlivým. Nastavila mu ústa k polibku a odešla do vedlejšího pokoje, který byl současně ložnicí manželů. Chvilí ještě hleděl Radiměřský na dvěře zapadnuvší za jeho ženou, potom si zhluboka vzdychl, odnesl lampu na psací stůl stojící u okna a jal se psáti zprávu o pohřbu správcovu, kterou chtěl ráno poslati do krajinského listu, jehož byl zpravodajem.

Zpráva byla napsána za půl hodiny. Vstav od psacího stolu, usmál se Radiměřský trochu smutně. Vydělal dnes dvojí peníze: co mu dal řídící učitel za to zpívání o pohřbu a z krajinského listu měl za své zpravodajství

pět zlatých měsíčně. Vzpomínka na ten dnešní dvojí výdělek vyloudila mu ten smutný úsměv.

Svlékaje se k ulehnutí stále se tak smutně usmíval a v duchu rozprádal myšlenku, kterou vzpomínka na dnešní vedlejší výdělek u něho vzbudila. “Jsme my lidé přece jen bídní tvorové,” povídal si v duchu. “Nic se neohlížíme na neštěstí jiného, jen když nám z toho kyne zisk. Drazký musel bídně sejítí se světa, aby na jeho smrti vydělal kněz, řídící, všichni moji kolegové a já s nimi. Je to sobectví nebo co jiného? Říká se, že štěstí každého člověka musí býti založeno na neštěstí jiného. Přesvědčil jsem se dosud vždycky, že je to pravda. Ale je to tuze hloupé, ba co hloupé, je to nespravedlivé, ale nelze toho změnit. Je to zákon boží nebo zákon přírody? Sobectví je to! Všichni lidé jsou sobci. A já, který jsem se vždycky přelhával, že moje povaha je prosta obyčejných chyb, jsem sobcem jako ostatní. Vydělávám na cizím neštěstí!”

Za té duševní samomluvy se zul a svlékl ze šatu,, obul si měkké trepky a vstoupil do dveří ložnice. Světlo lampy osvětlovalo jen částečně vedlejší místnost. Radměřský hledal očima svou ženu. Ležela na lůžku nznak, obnažené bílé paže majíc pod hlavou. Rozpletený její rusý vlas splýval kolem hezkého obličejje jako gloriola kolem hlavy světice a ňadra její zdvihala se odměřeným klidným dechem ve zdravém spánku.

Pozoroval chvíli tento ladný obraz, potom si vzdychl: “Jestlipak je Anička se mnou šťastná? Nebylo-li sobectvím, že jsem jí k sobě připoutal? Nerozumí mi a nedovede se vyšinouti k úrovni mého duševního života, a já se přece nemohu snížit až k úrovni jejího nazírání na život. Kdyby se Anička byla provdala za muže, který by jí byl duševně roven, snad by s ním byla prožila šťastný život v úplné shodě, kdežto se mnou naráží její představy stále na můj odpor. Vyjmi fialku ze stínu v němž kvetla pod keřem, vsad' jí na osluněný záhon zahrady, a zbažil jsi jí vůně a přirozené vnady. Totéž jsem učinil s Aničkou vytrhnuv jí z prostředí, v kterém vyrostla. Tomu rozumím. Nepochopí nikdy mých snah a ideálů, ni-

kdy se naše duše nesblíží tak, aby naše manželství bylo úplně šťastné.”

Z této duševní samomluvy byl náhle vyrušen prudkým zadrncením obou oken kuchyně, která byla proti severu. Bezděky ohlédl se do kuchyně a myšlenky jeho obrátily se jiným, méně ideálním směrem.

“Vichřice žene od severu sních. Venku je asi vánice, která do rána nadělá závějí. Přespolní děti zkusí ráno cestou do školy.”

Když pohlédl opět do ložnice, hned se vrátily ty neveselé myšlenky.

“Jak klidně spí moje Anička! Oběť mé lásky! Marie byla by mi rozuměla, ale nebyla mi osudem souzena. Je nějaké předurčení člověka, jemuž se říká osud? — Orientálci říkají, že ano, a pevně věří ve svůj “fatum”. My, vzdělanci západu říkáme, že ne. Ale věda Orientu je o několik tisíciletí starší než naše. Ex Oriente lux. Kdo mi na tuto otázku odpoví? Patrně nikdo. Je marno o takových problémech bádati. Anička je moje, přijal jsem oproti ní povinnosti, z nichž hlavní je, aby se po mém boku cítila šťastnou, a nemusela nikdy litovati, že se do mne zamilovala. A svým povinnostem dostáti dovedu!” Vrátil se do kuchyně, shasl lampu a po tmě ulehl na své lůžko. Ulehal s neklidnou myslí, ale v nejbližší chvíli tento muž do krajnosti poctivý měl nabýti klidu.

Ruka hledala jeho hlavu, a když ji našla, měkká, nahá paže ovinula se kolem jeho krku.

“Mírku, ty jdeš teprve spat?”

“Probudil jsem tě, Aničko? Promiň mi to! Ulehal jsem dost pozorně, abych neporušil tvůj spánek.”

“Už jsem se vyspala a chtěla jsem se vzbuditi, až ulehneš. Chci ti dnes ještě něco říci.”

“Tak mi to pověz, Aničko a hled’ potom zas usnouti.”

“Dnes jsi byl zase se mnou nespokojen. Víš, na cestě z pohřbu.”

“Nespokojen? Ani nevím.”

“Ale já vím, že jsem k tvé nespokojenosti zavdala příčinu svou řečí o paní správcové. Můj zlatý Mírku, musím ti říci všechno, co mám na srdci, a co jsem ti už

několikrát chtěla říci, ale oddalovala jsem to, myslíc, že to časem sám poznáš. Mírku, vím, že jsi nejlepší muž na světě a miluji tě z celého srdce, vím, že také ty mne máš rád a jsem tedy nevýslovně šťastná, že jsi si mne zamiloval, když jsem po tobě toužila od těch dob, kdy jsem přestala být dítětem. Ale jedna věc mi stále působí starosti. Aby snad tvoje láska neochladla proto, že se ti nemohu vyrovnati. Víš, jak to myslím? Vyrostla jsem v hospodě mezi prostými lidmi a tomu ty rozumíš v jakou ženu může vyrůst dívka v takovém prostředí. Ale, Mírku, byla bych šťastnější, kdybys byl se mnou spokojen. Víš, domnívám se, že bys mne měl více rád, kdybys ti rozuměla. Ale slibuji ti, že si ode dneška dám pozor na každé své slovo, abys neměl příčiny kárati. Mírku, slibuji ti, že se přičiním, abych pochopila tvoji povahu a docela se ti podobala. Ty jsi výborný učitel, vychovej si mne tedy takovou, jakou mne chceš mít, a já se s největší radostí podrobím tvému vedení. Jsi spokojen, můj zlatý muži?”

Radiměřský naslouchal ženiným slovům se zatajeným dechem. Kde pojednou Anička našla tato moudrá slova? Její duše byla tedy docela jiná, než jak ji byl ještě před chvílí pesimisticky odhadoval.

“Jsem úplně spokojen, Aničko,” řekl mocně dojatý. “Musíme si úplně rozuměti. Takové vzájemné porozumění je úplně splnutí duší. A takového je v manželství třeba, aby bylo úplně šťastné. A naše bude jistě, Aničko! Jsi dobrá duše a rozumná, a my si jistě budeme rozuměti.”

Po tmě hledal Radiměřský ústa své ženy, a když je našel, vtiskl na ně upřímný polibek. Nezůstalo jen při jednom, neboť Anička ho muži několikrát oplátila. Pojednou pocítil Radiměřský vlhkost na svém kníru.

“Aničko, ty pláčeš?” zvolal uleknutě.

“Tak mne přepadla pojednou nějaká lítost,” povídala vzrušeně. “Ale není to taková lítost, která bolí, nýbrž nějaká příjemná. Ani vlastně nerozumím, co mi je.”

“Ale já tomu rozumím, má zlatá Aničko,” řekl, při-

tuliv ženu k sobě. “Porozuměla jsi mým slovům, a to mne velmi těší a působí mi to velkou spokojenost.”

Vichřice vmetla zášleh zmrzlého sněhu proti domku, až okna zadrnčela.

“Mírku,” řekla s laskavým přízvukem, “hled’ už usnouti! Dlouho jsi psal a ráno musíš brzy vstávat. — Venku je hrozné počasí, ráno budeš se muset brodit závějemi ke škole.”

Ještě jeden polibek a Radiměřský usmívaje se, zavřel oči. Usnul spokojeně, neboť obavy a starosti, s nimiž dnes ulehal, rozplynuly se jako dým.

Venku zuřila sněhová bouře, ale v malém domku spali dva šťastní lidé — šťastní ve své lásce.

VIII. — Srdce nad zákon.

Manželé Radiměřští těšili se na večer, kdy odcházeli do hostince Lindova. V poledne viděli se jen půl hodiny. Radiměřský učil letos nejvyšší třídu, přicházel tedy o dvanácté hodině domů a ve tři čtvrtě na jednu spěchal opět do školy, neboť odpolední vyučování začínalo o jedné. V poledne Anička nevařila. Byla ve vysokém stupni těhotenství, došla tedy v půldvanácté domů, koupila od matky oběd a doma ho udržovala teplý na lihovém samovaru, až muž přijde ze školy. Tato změna v domácnosti stala se na výslovný rozkaz Radiměřského: “Aničko, v panujících těch vedrech nevař! Mohlo by to škodit tobě i děťátku.”

Anička poslechla ráda. Vždyť tato starostlivost mužova svědčila jen o jeho veliké lásce. Ale na večer těšili se oba. V hostinci Aniččiných rodičů byla každého večera četnější společnost, pobavili se tu a Anička dožádala se vždycky nějaké rady vzhledem k svému stavu.

Taková hojně navštěvovaná hospoda v malém městečku je jako krajinský list. Večer ve společnosti smele se všechno, co se přes den v místě přihodilo. Každý návštěvník přijde s nějakou novinou, aby něčím přispěl k všeobecné zábavě. Samozřejmě přicházelo nejvíce novin z důlu. Také manželé Radiměřští dozvěděli se za svých

večerních návštěv v Lindovu hostinci, že vdova po správci Drazkém měla ku své pensi ještě na půl roku svobodný byt na dluhu, nevyčkala však lhůty k vystěhování z bytu, nýbrž vzala si místo své pense odbytné, dostala několik tisíc zlatých a vdala se za naddůlního Salabu.

O této věci mnoho se mluvilo a posudky se rozcháze-ly několika směry. Někdo mínil, že paní Drazká provedla chytrý kousek. Byla by živořila ze své malé pense, ale teď ze svého odbytného přinesla manželvi slušný kapitál, z jeho úroků a příjmů Salabových budou manželé pěkně živi. Byli však lidé, kteří tvrdili, že paní Drazká vyvedla hloupost. Salaba je člověk všelijaký, pijan a karbaník, také holčičkář, a je více než pochybno, že by své ženě byl věrným a její peníze jí jistě brzy rozhází. Ale našli se také lidé, kteří na sňatek mladé vdovy pohlíželi se stanoviska zdánlivě správného. Když ji měl rád jako vdanou paní, bude ji i teď jistě míti rád, když se stala jeho ženou. Je možné, že to její ošklivé dítě je jeho — ale spoň se tak všeobecně soudilo — a paní správcová si Salabu vzala, aby její syn měl vlastního tátu. Tímto sňatkem napravila všechny své dřívější chyby a darebnosti, a to je od ní hezké.

U Radiměřských stala se zmínka o paní Drazké jen jednou. Začala o její svatbě Anička a povídala, co o tom lidé soudí. Ale tato rozmluva skončila mezi manželi krátce.

“O tom nemůžeme souditi nic,” řekl Radiměřský. — “Naši lidé soudí o každé věci tuze povrchně, třeba že neznají pohnutek činu předcházevších. Ale my nemáme příčiny ani práva jednání paní správcové posuzovati. — Není nám zkrátka nic po tom, co ona činí.”

Anička se trochu začervenala a potom muži přisvědčila: “Máš pravdu, jako vždycky.”

O nynější paní naddůlní Salabové se u Radiměřských potom už nemluvilo, a co oba zaslechli večer v Lindovu hostinci, nechal si každý z manželů pro sebe.

V měsíci březnu, když se jednoho večera manželé vrátili od Lindů domů, Anička, tulíc se k mužovi, řekla: “Mírku, na druhý měsíc, tak asi v polovině, to jistě bude.”

Tvář Radiměřského stáhla se v starostlivý výraz. Pohladiv Aničku po tváři, řekl něžně:

“Aničko, buď zmužilou! Doufejme, že to bude šťastné a tvoje utrpení nahradí mnohonásobně radost, že budeme mítí dítě.”

Anička se sebevědomě usmála: “Myslíš porodní bolesti? Toho se nebojím. Když to vydrží ženy slabší mne, vydržím to také. Ostatně ujistil mne pan doktor, že poloha je správná, dítě je normálně vyvinuté, že se tedy nic zvláštního státi nemůže. Ale mám jinou starost. Ráda bych se ti s ní svěřila, abych věděla, co tomu řekneš, ale bojím se, že se mi vysměješ.”

Radiměřský zase ženu pohladil: “Aničko, jak bych se mohl vysmívati, když se jedná o narození našeho dítěte? Jen se mi se svou starostí svěř! Nepochybuji, že ti tu starost dovedu rozmluviti.”

Ještě chvíli mladá žena otálela s odpovědí, potom pronesla nejistě: “Bojím se, aby moje dítě nebylo tak ošklivé, jako chlapec paní Salabové. Potkala jsem ji s ním dvakrát nebo třikrát, ale je skutečně s ošklivostí pohleděti na znetvořený obličej toho dítěte.”

Radiměřský trhl sebou překvapením: — “Aničko, jak přicházíš na tuto podivnou myšlenku?”

“Napřed mi pověz, jestli bys měl moje dítě rád, i kdyby bylo ošklivé!” řekla Anička v znatelné starosti. “Povím ti potom, proč to chci věděti.”

“Ale, moje zlatá Aničko, bude to přece moje dítě, a ať je jakékoliv, budu je milovati, už proto, že vím, že zevnějšek těla není všecko, hlavní věcí u člověka je duše. A krásná duše může sídliti i v nehezkém těle.”

Anička si z hluboka oddychla.

“Povím ti tedy, čeho se bojím. Řekla jsem ti, že jsem potkala toho chlapce paní naddůlní. No, a to už jsi snad někdy slyšel, že když se těhotná žena zhlédne na něčem ošklivém, objeví se to na dítěti, které se má naroditi. Mám tedy strach, aby se to na mne nevyjevilo.”

Radiměřský byl by se rád usmál, ale přemohl se a zachoval si vážný obličej. “To je pověra, Aničko,” řekl a pohledem utkvěl pevně v obličejí ženinu. “Rozumný

člověk nevěří pověrám, které si vymýšlejí lidé nevzdělaní. Ale ty jsi přece rozumná moje ženuška, a nebudeš se proto trápit zbytečnými obavami, které se vůbec vyplnit nemohou.”

Ale Anička byla ještě nerozhodna.

“Ale když se to kolikrát stalo,” namítala.

“Ani jednou se to nestalo,” řekl pevně. “Jestliže si některé dítě přineslo na svět nějakou ošklivou tělesnou poruchu, jako ten hoch paní Salabové, nikdy toho nebylo příčinou zhlédnutí, nýbrž matka sama, že se nezachovala tak, jak měla, když byla s outěžkem. Někdy ovšem příroda sama, i bez zevního vlivu, vytvoří tvora zrůdného. To je její tajemství, do něhož člověk nikdy nevnikne, protože rozum člověka má své hranice, u nichž končí jeho chápavost. Což jsi nikdy neslyšela, že se někomu vylíhlo house s dvěma hlavama, nebo že se někomu vylíhlo se tele s osmi nohama?”

Anička hledíc na muže široce rozevřenýma očima, přisvědčila mlčky.

“Tak vidíš! Shlédla se na něčem husa nebo kráva? Tomu rozumíš, že to není možné, protože zvířata pověrám nerozumějí, víra v ně je vyhrazena jen hloupým lidem. A o tobě jsem přesvědčen, že hloupou nejsi. Věříš tedy mně víc než pověřivým babám?”

Anička vletěla mu radostně na prsa, zvolavši: “Tobě, Mírku, věřím všechno, protože vím, žeš nejmoudřejším mužem na světě.”

“Děkuji ti za tu poklonu,” pravil usmívaje se spokojeně, že ženu zbavil obavy. “Jen věř vždycky jen mně, a nedoznáš nikdy zklamání.” — Učitel Radiměřský dovedl při výchově své ženy obratně využití svých paedagogických vědomostí.

* * *

Teprve v měsíci dubnu přicházely v zdejší krajině první jarní oblevy. Jednoho z těchto nevlídných dní dostavila se těžká hodina Aničkina. Několik dní už meškala v Zátorčí matka Radiměřského. Byl večer s dešťovou přeháňkou a se skučivým větrem. Vody z roztáleného

sněhu hrnuly se s hukotem do řeky. V ložnici sténala Anička na lůžku, pracujíc k porodu. Mimo pomocníci k porodu byly u ní obě matky, Lindová i Radiměřská.

V kuchyni přecházel Radiměřský. Chvilími se zastavil u dveří ložnice a naslouchal. Potom zas v nervosním rozechvění přeměřil několikrát podlahu kuchyně. — V kuchyni se silně topilo, neboť na sporáku ohřívala se voda v několika hrncích, bylo tedy v místnosti vedro k zalknutí. Radiměřský opětovaně setřel si pot s čela, vynucený buď vedrem nebo úzkostí o milovanou ženu. — Chvilími vběhla do kuchyně některá z žen, aby přiložila do sporáku nebo něco vzala z kuchyně.

Když sem vešla Radiměřská, syn se jí zeptal nedočkavě: “Mami, ještě to není?”

“Ne,” odvětila mu matka. “Ale bude to hnedle. — Jen buď trpěliv! Dočkáš se. A strachovat se nemusíš. Všecko jde dobře.”

Radiměřský si zhluboka oddechl. Zase dlouhá doba úzkostlivého čekání. — Po chvíli přišla pomocnice ku porodu do kuchyně.

“Paní babičko, pročpak Anička stále naříká?” zeptal se jí Radiměřský.

“Ale naříká každá,” usmála se oslovená. “Jen ať si poběduje, tím se jí ulehčí. Potom bude mítí tím větší radost!”

Radiměřský usedl na židli a vložil hlavu do dlaní. — Podivné myšlenky ho teď napadly. Proč se vlastně dívky vdávají? Vždyť přece každá ví, co jí v manželství očekává. Ubohé ženy, draho platí za svou lásku. Pojednou vyskočil. Z ložnice ozvalo se mrnění dítěte. První zvuky, kterými vstupovalo v život. — Otevřely se dveře ložnice a na prahu objevila se Radiměřského matka, oznamujíc s radostným výrazem v obličejí: “Máš syna, Mírku — —!”

“Mami, ukažte mi ho!” zvolal s nedočkavostí.

Stará paní se shovívavě usmála: “Musíš mítí ještě chvíli trpělivost. Napřed ho musí babička vykoupat.”

Stará paní zavřela dveře a Radiměřský stanul u nich, naslouchaje se zatajeným dechem. Neslyšel nic, — než

šplouchání vody a tichý hovor žen meškajících u rodičky. A zase dlouhá doba trapného čekání a mučivé nejistoty. Otevřely se zase dveře, do kuchyně vešla pomocnice ku porodu, nesouc v náručí dítě zavinité v bílé peřince.

“Tak, pane učiteli, tady máte toho synáčka!” A podávala mu dítě. Několik okamžiků hleděl na dítě jako na zázrak sestoupivší k němu odněkud z Neznáma, potom vzal dítě od pomocnice a vytřeštěným zrakem zahleděl se na ně.

“Můj syn!” ozvalo se mu v duši. Dítě mělo velké oči matčiny, modré jako jasná obloha, ale mělo tmavé vlásky po otci. Na svého otce hledělo právě tak udiveně, jako on na ně.

“A teď se můžete na paní učitelovou podívat!” řekla pomocnice, berouc dítě Radiměřskému z rukou. “Už je všechno odbyto.”

Vstoupil za pomocnicí do ložnice a dech se mu zatajil leknutím. Anička ležela na lůžku, oči zavřené slabostí, bledá jako alabastrová socha, ale krásnější než jindy.

“Mnoho jsi trpěla, má zlatá Aničko?” ozval se nasměle.

Otevřela oči a spatřivši ho, usmála se: “Už to vím.” Vztáhla k němu ruku, ale hned k ní přiskočila Lindová, napomínajíc: “Jen žádné zbytečné pohyby!”

Slabým hlasem se zeptala: “Je ten chlapec hezký?”

Radiměřský vzpomněl si náhle na obavy Aniččiny, které měla před porodem, které jí rozmlouval, ale úplně nerozmluvil, jak bylo vidno z její otázky. Chtěl jí odpovět, ale předešla ho Lindová.

“Hezký, jako andělíček. Máš hezké dítě, Aničko!”

Anička se spokojeně usmála a očima hledala obličej svého muže.

“Ukažte mi ho!” zaprosila tichounce.

Ženy podaly dítě Radiměřskému a on je sklonil tak, aby Anička viděla obličej dítěte.

“Měla jsi zbytečný strach,” řekl Radiměřský. “Hoch je hezký a silný. Vychováme z něho dobrého člověka.”

“Jako jsi ty, vid’?” vydechla s blaženým úsměvem.

Radiměřský se shýbl a políbil ženu na čelo, na němž stály krupěje studeného potu. Byl to slib jako odpověď na její otázku.

* * *

Čtyři léta splynula do věčnosti. Malý Mírek Radiměřských běhal už po zahradě, chodil s maminkou k dědečkovi a babičce Lindových a na chvíli — ač došti nerad — pokolébal také svou sestřičku Aničku, která byla teprve šestiměsíční. Život manželů Radiměřských plynul klidně, během těch čtyř posledních let žádná zvláštní příhoda neporušila běhu jejich života. — Až letos!

Bylo několik dní před počátkem školního roku. Řídící učitel svolal učitelský sbor ku konferenci a při této oznámil také výsledek letošního zápisu nových žáků. — Vyřknuv počet nově zapsaných dětí, obrátil se pojednou k Radiměřskému a oslovil ho v zřejmých rozpacích: — “Pane kolego, letos přivedla k zápisu také paní naddůlní Salabová svého hocha. Je to dítě po nebožtíku důlním správci Drazkém. Snad se pamatujete?”

“Ovšem,” přisvědčil Radiměřský. “Vdova po správci Drazkém vdala se za pana naddůlního Salabu. Je mi známo, že má hocha z prvního manželství.”

“Právě o toho hocha se jedná,” pokračoval řídící stále jaksi nejistým hlasem. “Tento hoch má hrozně znetvořený obličej.”

“Také jsem o tom slyšel,” řekl Radiměřský klidně.

“Ted’ teprve řekl řídící, co vlastně měl na srdci.”

“Víte, pane kolego, budete letos vyučovati první třídu a podle zákona máte právo odmítnouti žáka, u něhož je zevní vada taková, že by mohla u ostatních žáků vzbuzovati ošklivost tak že by to bylo závadou při vyučování celé třídy. U toho hocha je tomu skutečně tak. Ale vzhledem k panu naddůlnímu věděl bych rád, jak vy o tom soudíte.”

“Jako učitel, pane řídící,” odpověděl Radiměřský zase tak klidně. “O pana naddůlního se mi nejedná, hrubě ho neznám a nic mi po něm není. Jedná se o dítě. Ani jeho vlastního otce neznal jsem blíže, ale jako učitel nezahlížím, proč by mělo dítěti býti upřeno všeobecné vzdě-

lání pro nehezky obličej, protože to náhodou zákon školský dovoluje. Co se jeho obličejem týče, okoukají si ho žáci v krátké době, a za čtvrt leta žádný z jeho spolužáků si už nevzpomene, že má malý Drazký jiný obličej nežli oni.” —

Řídící učitel vstal, podal Radiměřskému ruku, stiskl mu ji upřímně a řekl pohnutý: “Nic jiného jsem od vás neočekával, pane kolego. Proto jsem první třídu letos přidělil právě vám.”

Ostatní členové učitelského sboru udělali dlouhé obličej a zamračili se. Slova řídícího vypadala tak; jako by oni nedovedli jednati stejně šlechetně. Ale řídící patrně znal dobře všechny své podřízené, a oni znali jeho, že řekne všechno tak, jak si to myslí, a obyčejně bylo to správné.

Radiměřský vrátil se dnes domů se zvláštním teplem u srdce. Nabyl dnes milého přesvědčení, že řídící učitel je týchž zásad jako on, a že miluje své žáky jako on, posuzuje svůj úřad ideálně a že není pouhým chlebařem, jako ostatní členové zdejšího učitelského sboru.

Trochu byl Radiměřský zvědavým, jak to dítě paní Salabové vypadá. Od své Aničky i v hospodě Lindově slyšel mnohokrát, že dítě je ošklivé, ale pojem ošklivosti a krásy je dosti neurčitý. Co se jednomu zdá ošklivé, může se líbit jinému. Vždyť si často vezme muž dívku, dle názoru jiných ošklivou, a je s ní šťasten.

Vzpomněl si na svého spolužáka, který se tak oženil. Na střední škole byl jeho spolužákem hezký a elegantní mladík. Po absolvování nižší střední školy se rozešli. Radiměřský šel na ústav ku vzdělání učitelů a známý jeho šel do školy obchodní. Léta se neviděli a snad by se za svého života nebyli sešli, kdyby se Radiměřský nebyl dal odvésti k vojsku. Když sloužil v Praze, potkal ho v Karlíně pán, který ho oslovil: “Nazdar, Radiměřský! Ty jsi vojákem?”

“Nazdar, Kliebře! Ty jsi v Praze?” odvětil Radiměřský, poznáv svého někdejšího spolužáka.

“Etabloval jsem se na Žižkově,” vysvětloval Klieber. Přátelé podali si ruce, a protože měli stejný směr cesty,

kráčeli spolu k Florenci. Cestou pověděli si své osudy, Radiměřský byl při sdělování dosti zdrženlivý a přiznal se jen k tomu, o čem myslel, že to Kliebrovi bude pochopitelným. Osud Kliebrův byl mnohem jednodušší než Radiměřského. — Osud, jaký si dovede ustrojiti člověk praktický. Vypravoval Klieber, že po absolvování obchodní školy a po několikaletém zaměstnání v různých pražských obchodech se oženil a s penězi svými i ženinými, že si na Žižkově otevřel obchod smíšeným zbožím, obchodu daří se dobře, a bude se mu dařiti stále lépe, neboť mladé město Žižkov bude v budoucnosti stále vzrůstat. Žena Kliebrova vyzná se v obchodě výborně, mají zdravého synka, dodal tedy Klieber, že je v manželství šťasten a v obchodě spokojen.

Když se přátelé u Prašné brány rozcházel, Klieber Radiměřského upřímně pozval: “Někdy mne navštiv!”

A Radiměřský slíbil. Jednoho dne odpoledne skutečně Kliebra navštívil. — Byl překvapen zevnějškem Kliebrovy ženy. Byla o hlavu větší než její manžel, hubená jako chmelová tyčka, měla široká ústa s vyceněnými zuby — zkrátka nehezká. Když Radiměřský odcházel, řekl doprovázejícímu jej Kliebrovi: “Poslyš! Byls mezi námi vždycky takovým krasavcem, soudil jsem tedy, žeš si vybral ženu tak hezkou, jako jsi sám.”

Klieber se jen usmál: “Tobě se moje žena také nelíbí? Ale kdybys měl moje oči, líbila by se ti také.”

To byla pravda, proti níž nebylo co namítati. Na tu příhodu si dnes Radiměřský vzpomněl, proto byl zvědav, jak vypadá hoch Salabové. S tou zvědavostí šel ráno do školy.

Je to dítě skutečně takové, aby se každému zdálo ošklivé? Ovšem, Anička porovnává toho hochu se svým Mírečkem, který se jí zdá ze všech dětí nejhezčím. Dělaljí to tak všichni rodičové, že myslí, že nad jejich dítě v světě není. Samolibost rodičů. Ostatně, co by na dítěti Salabové mohlo býti odpuzujícího? Nemá-li hezkého obličej, to lze přehlédnouti. Vždyť je to dítě. Zase si Radiměřský vzpomněl na ženu svého spolužáka Kliebra.

Když vstoupil do první třídy, byl tu už zástup matek, přivádějících své nejmladší synky nebo dcerušky po nejprv do školy. Radiměřský hledal očima paní naddůlní. Stála vzadu u stěny za ostatními ženami, jako by se ostýchala předstoupiti se svým dítětem před ostatní, jak by podle její hodnosti bylo se rozumělo.

Radiměřský snažil se odbýti rychle toto přejímání malých žáčků a žákyň. Uchopil dítě za ručku, promluvil k němu několik laskavých slov a zavedl je mezi lavice a vykázal mu místo. Potom několik zdvořilých slov s matkou dítěte, a to se opakovalo s dítětem následujícím v řadě. Obvyklá procedura přijímání dětí v první třídě obecné školy na počátku školního roku.

Konečně přistoupila paní Salabová se svým synkem ke stolu. Radiměřský musel sebrati všechnu svou pevnou vůli, aby ovládl výraz svého obličejce. Pohled na malého synka zvěčnělého správce Drázkého byl skutečně hrozný. Polovina obličejce hochova byla celá znetvořená. Lícní kost pod okem čněla ve tvaru nádoru daleko z obličejce, následkem toho vypadalo oko na této straně obličejce jako hluboko zapadlé; na této poruchou postižené straně také dolní čelist byla křivá a následkem toho byla ústa hochova znetvořena tak, že byla stále pootevřená a bylo viděti křivé zuby.

Salabová hleděla na učitele s úzkostlivým pohledem, a když hoch stejně jako ostatní děti oslovil laskavě a přátelivě, vstoupily jí slze do očí.

Na otázku Radiměřského, bude-li hoch rád choditi do školy, a bude-li se rád učit, odpověděl hoch špatně srozumitelnou větou.

“Náš Jindřich mluví špatně,” podotkla naddůlní jaksi bolestně; a teď už jí slze skanuly po lících.

“Neškodí, milostivá paní,” řekl Radiměřský a usmál se. “Však my ho naučíme mluvití správně. Každého roku se přihodí, že některé šestileté dítě nedovede všechno vyslovovati, ale po letech se to poddá.”

Posadil hochu na kraj do první lavice a podáváje paní Salabové ruku, doprovodil ji ke dveřím třídy, řka: — “Račte býti o hochu bez starosti! Hlavní věc je odbyta,

že hoch nepřichází do školy se strachem, jak jste to dnes u některých dětí viděla.”

Radiměřský pocítil upřímné stisknutí ruky, kterou paní naddůlní podal a v jejím obličejí postřehl vděčný pohled. Byl mu dostatečnou odměnou za to, že zrůzněná tvář dítěte nedovedla působiti na dobrou vlastnost srdce mladého učitele odpudlivě.

Když o desáté hodině pustil Radiměřský své malé žáčky domů, setkal se na chodbě školní budovy s řídícím učitelem. Bylo patrno, že řídící na Radiměřského čekal. Popošel mu několik kroků vstříc, a hned se ho otázal: — “Co soudíte o Drazkém?”

“Je to skutečně politování hodné dítě, pane řídící,” odpověděl Radiměřský vážně.

“Pohled na to dítě je skutečně odpuzující,” pravil řídící. “Budete se museti dlouho přemáhat, než tomu pohledu zvyknete.”

“Což o to,” usmál se Radiměřský nuceně, “zvyknu a zvyknou i ostatní děti. Něco jiného mi dnes přišlo na mysl: Co si nešťastný hoch počne, až vychodí školu? Jaká budoucnost ho čeká?”

Řídící učitel potřásl vážně šedivou hlavou:

“Také mne to napadlo. Znáte jeho otčima Salabu?”

“Jen nemnoho, pane řídící.”

“Vidíte! Salaba není člověk, který by dovedl k svému ošklivému pastorkovi přiložiti srdce,” vysvětloval řídící trochu popuzeně. “Je to člověk tuze povreční, pijan a karbaník, proto jsem se velmi divil, že si ho vdova po nebožtíku správci vzala. Také jsem se divil, že on si ji vzal, když věděl, jaké má dítě. Patrně u ní cítil peníze.”

“Bude tomu asi tak,” řekl Radiměřský. — Oba učitelé se rozešli.

IX. — Různá manželství.

Vyučování na škole v Záborčí trvalo druhý týden. V prvním týdnu došlo mezi manželky Radiměřských dvakrát nebo třikrát k rozmluvě, kterou Anička snažila se upokojiti svou zvědavost. Výsledek této rozmluvy byl vždycky skoro stejný.

“Co říkáš, Mírku, tomu Jindřichovi paní Salabové?” začala vždy Anička.

“Co bych mu říkal?” pokrčil Radiměřský rameny. — “Nic mu neříkám.”

“Myslím ohledně jeho obličeje,” zase Anička vyzvídala. —

“Jeho obličej mi nevadí,” zněla odpověď. “Jindřich Drazký je poslušný a velmi chápavý hoch; to je ve škole hlavní věci. Jeho zevnějšek je pro mne jako učitele věci vedlejší.”

Anička, přesvědčivši se, že se od muže nedozví nic sensančního o škaredém dítěti, už se o něm nezmiňovala. Až v druhém týdnu zvláštní příhoda přivolala opět vzpomínku na hoča.

Bylo dopoledne, venku přeprchalo, podzim ohlašoval svůj příchod vlhkým počasím. Mezi vařením oběda musela Anička přes tu chvíli dozírat na své děti. V takové chvíli přišlo jí také pohlédnutí oknem na cestu vedoucí od městečka k jejich domku. Spatřila, že sem jde nějaká paní pod deštníkem. K Radiměřským nepřicházely návštěvy vůbec; zvědavost Aniččina byla tedy vzbuzena na nejvyšší míru. Kdo to je a co ho sem přivádí?

Když neznámá přišla blíže, Anička poznala paní naddůlní Salabovou. “Co tu chce?” pomyslila si. Ale spěchala do předsíně, aby otevřela domovní dveře a uvítala vzácnou návštěvu, jak se slušelo.

“Pěkně vítám, paní naddůlní,” řekla.

Salabová, sklapnuvši deštník a usmávši se, odvětila: “Děkuji, paní učitelová. A promiňte, že k vám přicházím. Ráda bych mluvila s panem učitelem.”

“Není ještě doma,” vysvětlovala Anička. “Učí do desíti, ale hnedle tu bude. Račte jen dál.”

Vedla návštěvu chodbičkou do kuchyně a chtěla otevřít dveře do pokoje, ale Salabová bránila:

“Děkuji, paní učitelová, nepůjdu dál; zůstaňme jen zde v kuchyni. Hled'te, jak mi teče voda z kabátu!”

“Ale to se utře,” usmála se Anička.

“Ne, ne, paní učitelová, zůstanu zde.” — A usedla hned na židli u psacího stolu Radiměřského. Anička si stoupla před návštěvnici, chvílemi musela odskočiti ke sporáku, na němž vařila oběd a než Radiměřský přišel ze školy, rozpředla se mezi oběma zajímavá rozmluva.

“Přišla jsem, abych panu učitelovi poděkovala, za jeho laskavost, kterou projevil k mému hochovi,” začala Salabová. “Víte, že váš pán učí mého chlapce, a že ten chlapec je jiný než ostatní děti?”

Anička mlčky přisvědčila.

“Vidíte, jiný učitel by mého synka třeba viděl nerad ve své třídě, ale váš pán s ním zachází stejně jako s ostatními svými žáky,” pokračovala Salabová.

“To je jeho povinnost,” mínila Anička, “a můj muž je přísně dbalý svých povinností.”

“Ovšem, ovšem, ale váš pán je přece jen jiný, než obyčejný učitel. Své povinnosti koná se zvláštní srdečností. Můj hoch přilnul k němu celým srdcem. Doma nemluví o ničem, než o panu učitelovi. Jsem přesvědčena, že váš pán je muž ušlechtilého charakteru, a že jste ve svém manželství jistě šťastná.”

“To jsem, zaplať pán bůh,” pospíšila si Anička přisvědčiti radostně. “Miluji Mírka a on miluje mne. Vzali jsme se z lásky a část své lásky přenesl teď Mírek na naše děti, v nichž se přímo vidí.”

Salabová smutně zakývala hlavou: — “Takové bylo moje manželství s nebožtíkem Drazkým. — Domnívala jsem se, že si mne také Salaba bere z lásky, ale mýlila jsem se. Vám se, paní učitelová, mohu svěřiti se svým osudem, protože vy z toho nebudete dělati potřebu. Měla jsem Salabu ráda, ale dnes už moje láska ochladla.”

Anička stala se pozornou.

“Můj muž je jiný, než váš,” pokračovala Salabová. “Co ho ke mně jako vdově poutalo, nebyla láska, nýbrž jenom žádost mého těla, a když toho docílil, nemám už pro něho ceny!” — Salabové vyskočily slzy z očí. — “Ráno jde na důl, v poledne se přijde naobědvat a večer jde do hospody. Vráti se pozdě na noc napilý, lehne a spí. Je to nějaké manželské soužití? Nemluví se mnou, než

co nutně musí. A pro to moje dítě nemá ani pohledu. Denně musím se přesvědčovati, že nehezká tvář mého hochy je mu protivnou. A teď jsem poznala, že váš pán dovedl si mého hochy nakloniti v lásce a je mi stále do pláče, že toho docílil cizí člověk a otčím toho nedovede." Salabová teď už opravdu plakala.

Dosud naslouchala Anička slovům Salabové se zvláštním pocitem: Patří toto zklamání té frejírce. Je to trest boží za to, že měla hříšný poměr se ženatým Drazkým, a když se konečně stala jeho ženou, klamala ho se Salabou. Teď má, co zasloužila. Ale když spatřila slzy Salabové, dobré srdce Aniččino okamžitě pocítilo soucit s nešťastnou ženou. Vždyť je matkou jako ona, miluje své dítě, a tato její láska je jistě upřímnou, neboť mateřská láska nemůže býti strojenou ani přetvařovanou. A to dítě Salabové nemůže přece za to, že není hezké. Aničce už se také tlačily slze do očí.

"No, to není od pana naddůlního hezké, že nemá vašeho Jindříška rád," řekla jako útěchu. "Ovšem, nejsou všichni muži stejní."

"Máte pravdu," přisvědčila Salabová, usušujíc slze. "Nebožtík Drazký byl podoben vašemu panu manželí. — Nedovedl nikomu ublížiti."

Tu se Aničce náhle vhrnula krev do obličeje a v jejím srdci ochladl náhle soucit.

"To nepovídejte, paní naddůlní," řekla trochu podrážděně. "Vždyť se paní správcová chtěla k vůli němu utopiti. Můj muž jí vytáhl z řeky, z toho potom dostala souchotiny a umřela. Potom si pan správce teprve vzal vás — —"

Salabová pohlédla udiveně na Aničku a zřetelně při tom zbledla: — "Ale o tom nic nevím, paní učitelová! — A nebožtík Drazký to také nevěděl."

"Nevěděl to nikdo než můj muž a nebožka paní správcová," vysvětlovala Anička. "Mírek to neřekl ani mně, až když jsme byli už delší čas svoji. Můj Mírek je šlechtná povaha."

"To každý uznává, proto . . ."

Salabová nedokončila svou větu, neboť otevřely se

dveře a vešel do kuchyně Radiměřský. Salabová vysvětlila příčinu své návštěvy, děkovala Radiměřskému, že se laskavě chová k jejímu synkovi. Radiměřský odmítl díky s poukazem, že nekoná nic zvláštního mimo své povinnosti jako učitel; rozmluva obou odbyla se několika zdvořilými frázemi a Salabová odešla.

Po jejím odchodu vrhla se Anička svému muži kolem krku a líbajíc ho, jákala: “Mírku, ty jsi nejlepší muž na světě a já jsem šťastná, že jsem tě dostala!”

Vyprostiv se něžně z jejího objetí, tázal se s úsměvem: “Tos mi přece už kolikrát řekla. Jak to, že mne zase dnes tolik chválíš? Co se ti stalo?”

“Víš, podle toho, co mi dnes ta Salabová povídala o sobě, poznala jsem, jak jsem vlastně šťastná.”

“Tak, co ti povídala?” tázal se Radiměřský bez patrného zájmu.

Anička se hned rozpovídala: “Salaba stále pije.”

“To nemůže nikoho překvapiti,” usmál se Radiměřský. “Pije už dávno. To víš ty nejlepší, když jsi byla doma, a nosívala mu naplněné sklenice. Kdo je oddán nemírnému pití, už toho do smrti nezanechá. To mohla ta paní věděti, než si ho vzala.”

“Ale přiznala se mi také, že ji muž nemá už rád.”

“To je možné,” přisvědčil Radiměřský. “Měl ji třeba jen rád, dokud láska k ní byla pro něho zakázaným ovocem. Taková láska dlouhého trvání nemá. Také to mohla paní Salabová věděti.”

“Na jejího chlapce prý nepromluví, nikdy prý se na něho ani nepodívá.”

“Rád věřím. Pohled na toho hochu skutečně není vášním.” —

“Ale ty se na něho díváš denně a přece není ti protivným a zacházíš s ním jako s ostatními dětmi v třídě.”

Radiměřský pohlédl na ženu vážně: “Aničko, já nejsem Salaba. A víš co? Prostří k obědu! Odejdu v půl jedné, aby moji malí žáci neběhali v dešti kolem školní budovy. Mohl by se některý nastuditi.”

Malý Mírek, hned jak Radiměřský po odchodu Salabové usedl, přitočil se k otci a opřev se rukama o jeho ko-

lena, hleděl mu upřeně v obličej po celou dobu, co rozmluva rodičů trvala. Ted' ho vzal Radiměřský na klín, vyptával se ho, byl-li hodný a nehněval-li maminku. Anička vrhla blažený pohled na ladnou skupinu otce a syna, podívala se na malou Aničku v kolébce a pocítila u srdce zvláštní blažené teplo. Porovnávala v duchu své manželství s oním Salabové a usmívala se spokojeně. K ní byl osud velmi přízniv, dal jí šlechtného muže, který ji miluje a stejnou láskou lne k jejím hezkým dětem. — A prostírajíc s blaženým úsměvem na stůl, vzdychla si: "Jak jsem šťastná!"

* * *

Uplynula řada let. Život v Záborech šel ve vyježděných kolejkách maloměstských poměrů, bez značnějších změn a bez velkých otřesů. Radiměřský dosáhl místa řídicího učitele, když starý řídicí šel do pense. Za Rakouska služba na vojně byla pro veřejnou službu počítána za zásluhu, tak také Radiměřskému byla tři léta na vojně ztrávená započítána do postupu. V době, kdy se stal řídicím učitelem v Záborech, jeho tchán postoupil živnost synovi, mladý Linda se výhodně oženil a vyplatil své sestře otcovský podíl. Když Anička tyto peníze přinesla do školy, v níž ted' s mužem bydleli, a doručovala je mužovi, řekl:

"Jsou to tvé peníze, Aničko. — Nalož s nimi tedy dle své vůle."

"Vložím je tedy do záložny," řekla. "Dobré nám budou, až bude Mírek studovati; budeš mít s jeho studii menší starosti."

Pohlídl ženu po buclaté tvářince, řka spokojeně: "Jsi rozumná žena, že pamatuješ na budoucnost. Kdyby tak činila každá, bylo by méně žen v manželství nešťastných." —

Anička se blaženě usmála, vzpomenuvši si na paní naddůlní, o níž kolovalo městečkem mnoho smutných pověstí. O pravdivosti slov svého muže přesvědčila se za několik dní.

Naddůlní Salabová přicházela v posledních letech došti často do bytu Radiměřského. Příčinou jejích návštěv

byl vždycky její syn Jindřich, buď aby se pozeptala, jak hoch prospívá, nebo Radiměřského požádala o nějakou radu. Letos měl Jindřich vystoupiti ze školy, dospěv čtrnáctého roku svého věku. Často Radiměřského napadla myšlenka, jak Salabová myslí svého škaredého syna zaopatřiti. Často také o tom hovořil se svou Aničkou. Byl Jindřichovi upřímně nakloněn.

Salabová se za svých návštěv o této důležité záležitosti dosud nebyla zmínila. Až několik dní před ukončením školního roku. Přišla zase na návštěvu a po obvyklém uvítání začala hned o příčině své návštěvy.

“Pane řídící, přicházím jako obyčejně obtěžovat vás prosbou.”

Radiměřský se mlčky uklonil.

“Můj Jindřich vyjde ze školy, osměluji se vás tedy poprositi, jestli byste mi nemohl poraditi, co teď s chlapcem. Sama si rady nevím a se svým mužem o tom mluvíti nemohu. Zmíním-li se mu o Jindřichově budoucnosti, odbude mne zkrátka: “Chlapec je tvůj, starej se tedy, abys ho zaopatřila a mně s tím dej pokoj! Koukej jen, aby přišel co nejdříve z domova!” — Jsem celá nešťastná, protože můj muž vyčítá Jindřichovi každý kousek jídla. Co jsem se už k vůli tomu dítěti naplakala, ale můj muž, jakoby mých slzí ani neviděl. Je tvrdý jako kámen, hrozný sobec, ušlechtilému citu vůbec nepřístupný, a tu v mém soužení jste vy, pane řídící, jedinou mojí nadějí, jestli byste svou radou . . .”

“Počkejte, paní naddůlní!” přerušil její řeč Radiměřský. “Musíme si o tom promluvíti důkladně.”

Ovšem, o budoucnosti nešťastného hochy přemýšlel už celý letošní školní rok, hovořil o tom s Aničkou, proto teď Anička naslouchala rozmluvě s velkým zájmem.

“Radu bych věděl, a myslím, že je dobrá,” pokračoval Radiměřský. “Bude-li se vám zamlouvati, co bych pro Jindřicha usoudil jako nejlepší pro jeho budoucnost.”

“Se vším souhlasím, co za dobré uznáte, pane řídící. Vždyť vím, že máte moje dítě rád, jediný člověk mimo mne,” zvolala Salabová v pohnutí.”

“No, musíme si o tom vážně pohovořiti,” pravil Ra-

diměřský. “Mou povinností jako učitele je, abych vám byl nápomocen radou, když se jedná o budoucnost dítěte, které jsem vychoval. Jindřich musí se vyučiti řemeslu, jiného nic se pro něho nehodí. Jedná se jen o to, aby to bylo řemeslo, které má trvalou budoucnost a současně, aby se pro Jindřicha hodilo. Dnes dávají rodiče hochy nejraději na pekařství nebo na řeznictví, že prý se učení při těchto řemeslech aspoň do syta nají. Ale pro Jindřicha by to nebylo. V pekařském nebo řeznickém krámě nemohl by se objeviti. Mnoho učňů jde také na zámečnictví a strojnictví, ale dříve nebo později, jednou to však bude jistě, při obrábění kovů, nahradí práci lidských rukou stroje. Ale znám řemeslo, které se pro něho hodí. Je to kožešnictví. Kožešiny budou vždycky, dokud bude ženské mody.”

Obě ženy pohlížely se zájmem na vypravujícího.

Radiměřský si oddechl a hned pokračoval: “Před třemi lety odborný časopis, kam občas přispívám článkem, vyzval mne, abych napsal delší stať o tak zvaném staročeském činění, totiž, jak se u nás v Čechách dosud vydělávají kožešiny. V dopise bylo naznačeno, že majitel kožešnického závodu v našem hlavním městě, pan Návara, je ochoten poskytnouti mi všecka potřebná vysvětlení. Jel jsem tedy do hlavního města. Jméno Návara bylo mi jaksi povědomé, a skutečně, v majiteli kožešnického závodu poznal jsem svého bývalého spolužáka.

Návara se mnou studoval na reálce, ale v druhé třídě propadl. Jeho otec přesvědčiv se, že by synek ve studiích neprosplval, dal ho na řemeslo. Návara se vyučil kožešnictví v Praze, pracoval potom několik roků v Holandsku, dva roky byl v Americe a vrátiv se do vlasti, zařídil si velkodílnu v našem hlavním městě a je z něho dnes bohatý člověk. A teď poslyšte, proč vám povídám tak obšírně tuto příhodu ze svého života!

Návara přijal mne velmi přátelsky, provedl mne po svém závodě, vysvětlil mi všecky podrobnosti vydělávání kožešin, od okamžiku, kdy surová kůže přijde do obchodu kožicháře, který ji zpracuje v kožich, límece, čapku nebo něco jiného. Já si při tom činil do zápisníku po-

známky pro svůj chystaný odborný článek. Když jsme opouštěli dílnu, oslovil mne Návara:

“Pohled’, příteli, na dělníka, který právě barví kůži amerického skunka, — aby ji zbavil nežádoucích bílých skvrn! Je to můj přední dělník a má mzdy padesát zlatých týdně. Ostatní moji dělníci mají po třiceti zlatých týdenní mzdy.”

Trhl jsem sebou překvapením. Ten kožešnický dělník vydělá tedy měsíčně dvě stě zlatých a já po osmiletém studiu měl jsem jako podučitel a vychovatel národa měsíčně třicet tři zlaté!

Návára postřehl sice moje překvapení, nemohl ovšem tušiti, co bylo jeho příčinou, nerozuměje mu tedy, vyložil si je podle svého: “A jestlipak věříš, že nemohu dostati učně? Přes to, že kožešníci dělníci jsou skvěle placeni, žádný otec nechce svého syna dáti na naše řemeslo, že prý je to nečistá práce.”

Radiměřský umlkl a pohlédl tázavě na Salabovou. Seděla se skloněnou hlavou, přemýšlejíc. Potom hlavu zdvihla a pohlédnuvši na Radiměřského, tázala se: “Myslíte, pane řídící, že by se to pro mého Jindřicha hodilo?”

“Rozhodně,” odpověděl. “Hoch je rozumný a chápavý, jsem přesvědčen, že by ho těšilo ze surové kůže zvířete upravití látku pro drahocennou součást oděvu.”

“A tomu svému příteli byste laskavě dopsal?”

“S radostí,” odpověděl Radiměřský. “Ovšem slíbiti nemohu nic, ale myslím, protože mne Návara přijal velmi přátelsky, že mi prokáže ochotu dle své možnosti. — Vždyť jsem svým článkem v odborném listu udělal také znamenitou reklamu jeho závodu. Zítřka mu dopíše a do týdne mohla by tu býti jeho odpověď.”

Salabová vstala a podala Radiměřskému ruku: — “Velkou starost snímáte mi s beder, pane řídící. Bude-li váš zákrok korunován výsledkem, bude mne život více těšiti. Tedy za týden bych se směla u vás pozeptati?”

“Jen přijďte bez ostychu,” odpověděl. “Do týdne budu míti jistě od Navary zprávu. Bude mne velmi těšiti, bude-li příznivá, protože rád bych pro vašeho Jindři-

cha učinil, co je v mé možnosti, aby hoch byl pro budoucnost zaopatřen.”

“Předem mnohokrát děkuji,” řekla Salabová vřele. Rozloučila se a odešla. Anička ji vyprovodila před dům. Když se vrátila do kuchyně, otázala se manžela starostlivě: — “Ty, Mírku, co to naddůlní povídala, že ji život netěší? Aby si snad nechtěla sáhnouti na život, jako to udělala nebožka paní správcová Drázká.”

Radiměřský se jen usmál: “Neboj se! Tahle žena neskočí do řeky, protože se má ráda. Nedostatek lásky jejího muže neboli ji tolik jako nešťastnou Marii. Bolí ji jen všední starosti, kterých se hledí zbavit. Zbaví-li se jich, bude zase se životem spokojená.”

Anička vyslala k manželovi vyčítavý pohled: “A ty jí od těch starostí chceš pomoci!”

Radiměřský pohlédl na manželku vážně: “O ni se mi nejedná, protože má co chtěla, ale o její dítě, které přece nemůže za to, čím se prohřešila matka. Rozumíš mi — ?”

“Rozumím,” řekla Anička už spokojená. “Je tvé jednání šlechetné jako vždycky.”

* * *

Za týden dostavila se Salabová k Radiměřským.

“Přicházím, pane řídící, pozeptati se v záležitosti svého Jindřicha,” řekla, když jí po obyčejných zdvořilostních frázích vyzvali, aby se posadila.

“Všecko dobře,” řekl jí Radiměřský. “Račte si přečísti dopis mého spolužáka Návary! Podmínky jeho jsou velmi příznivé.”

Vyňal dopis ze zásuvky svého psacího stolu a podal ho paní. Četla pozorně, při čemž se jí obličej stále vyjasňoval, až se na něm konečně objevil spokojený úsměv.

“To je výborné!” zvolala, vracejíc dopis Radiměřskému. “Podmínky vesměs přijímám.”

“Podržte si tedy dopis, abyste se jím mohla vykážati, až dovezete Jindřicha do Prahy! Radil bych vám, abyste tak učinila co nejdříve. Je třeba, aby hoch z práce školní přišel hned do práce skutečné. Nebude se mu pak zdát vstoup do praktického života příliš tvrdým.”

Salabová vstala, přikročila k Radiměřskému a nastavujíc mu ruku, řekla: “Krásně jste se postaral o mého syna, pane řídící, lépe než jeho otčim. Zbavil jste mne velké starosti, protože bez vás nebyla bych věděla, co s hochem počítí. Jak se vám kdy za vaši dobrotu odsloužím?”

Radiměřský se jen usmál: “Rád jsem vám pomohl bez nároků na nějaké odsloužení. A věřte mi, že jsem velmi rád, že se mi to povedlo. Nejste mi ničím povinována, ani díkem.”

Vstal a stiskl ruku Salabové. Z toho stisknutí musela vycítiti, že jeho slova jsou míněna upřímně. Obrátila se potom k Aničce, a majíc oči plné slzí, oslovila ji: “Paní řídící, vy jste si vybrala nejlepšího muže a jste ve svém manželství jistě šťastná.”

Anička vypukla v srdečný smích: “Já si ho nevybrala, on si vybral mne. Ale příliš ho chváliti nesmíte, aby nezpyšněl.”

Aniččin smích nakazil ostatní. Usmál se Radiměřský, usmála se i Salabová skrze slzy. Nejsrdečnějším byl úsměv Aniččin. Co Salabová o jejím muži řekla, to Anička dávno věděla a kolikrát to už svému muži sama řekla.

* * *

Uplynuly dva roky. V té době Salabová několikrát navštívila rodinu Radiměřského, aby oznámila, že je Jindřich velmi spokojený, že mu pan Návara dává už vedle celého zaopatření také plat a řemeslo že se Jindřichovi líbí. Tyto zprávy přinášela Salabová radostně.

Až po dvou letech přišla jednou s pláčem.

“Přicházím, pane řídící, zase k vám o radu ve svém velikém soužení.”

“Co se vám stalo?” tázal se Radiměřský, ukázav na židli, kterou Anička Salabové přistavila.

Salabová usedla a stále tiše plačíc, jala se vypravovati: “Vdala jsem se za svého nynějšího muže v naději, že si svůj osud polepším. Nemohu zapíratí, že jsem Salabu měla ráda. Ale chybila jsem. Mohla jsem z pense po Drázkém skrovně sice, ale spokojeně žítí a vychovávati své dítě. Ale člověk se často přepočítá. Nejvíce

jsem se zmýlila v povaze Salabově. Pane řídící, je to špatný chlap. Léta jsem trpěla, ale déle už to není s ním k vydržení. Jen pije, v karty hraje, namlouvá si holky, co pracují na rampě, všechny mé peníze, které jsem od těžářstva dostala jako odbytné místo pense, ze mne vytahal a utratil. Ted' mi nedá ani na živobytí, týrá mne, jak může a často mne bije. Půjdu od něho pryč, ale nevím, čeho se chytit. Přišla jsem vás tedy poprosit, jestli byste neměl pro mne radu, jak bych se mohla třeba skrovně uživit.

Anička hleděla udiveně na Salabovou a Radiměřský se hluboce zamyslíl. Salabová, stále slzíc, neodvracela od Radiměřského zraků, jakoby od něho jistě čekala vysvobození ze svého nesnesitelného osudu.

Po delší chvíli řekl Radiměřský zdráhavě: "V tomto případě je mi těžko radit vám, drahá paní naddůlní. Vždyť bych tu vlastně podporoval úplný rozvrat manželství."

"Jste jedinou mojí nadějí, pane řídící," zvolala Salabová vzrušeně. "Se Salabou už žítí nemohu. Lehkomyslným životem připravil mne o všechno, takže jsem skutečně žebračkou, týrá a bije ještě ke všemu a už dávno jsem poznala, že jsem mu protivná."

"Ale paní naddůlní," snažil se Radiměřský namítati, "snad není věc tak hrozná, jak ji líčíte. Snad byste pana naddůlního mohla přivést na dobrou cestu, myslím svojí něžností a laskavou domluvou."

"Vše marné, pane řídící. To už jsem všechno zkusila. Salaba o mou něžnost nestojí, má poměr s několika rampačkami a mladá děvčata vyhovují jeho lásce mnohem lépe než já. Vždyť já vám nemohu ani všechno povídati, jak ted' s mužem žiji. Je to skutečně hrozný stav."

Salabová vypukla ted' v usedavý pláč a také Aničce zamhlyly se oči slzami, kterým nedovedla brániti. Když se Salabová trochu utišila, pokračovala už klidněji, ale s vřelým přízvukem ve hlase: "Na celém světě nemám příbuzného ani přítele, na kterého bych se mohla obrátiti se svým soužením. Pomohl jste mi svojí radou už jednou, poznala jsem ve vás člověka šlechetného a nezišt-

ného, který má pochopení pro cizí neštěstí a prosím vás, pane řídící, porad'te mi, čeho bych se měla chopiti, abych mohla odejiti od muže, — který je nejhorší stvůrou na světě . . .”

“Něco bych věděl,” řekl Radiměřský neobyčejně vážně, “ale nevím, bude-li se vám moje myšlenka zamlouvat.”

Salabová sepjala ruce směrem k Radiměřskému: — “Pane řídící, úpěnlivě vás prosím, porad'te mi, jak bych se zbavila pekla, v němž nyní jsem nucena žíti. Poslechnu vás ve všem, protože vím, že rada vaše vychází z čisté duše a že to myslíte se mnou dobře.”

“Milá paní naddůlní,” začal Radiměřský jako úvodem, “předem musím vás upozorniti, že takového místa, jako jste mívala kdysi na zdejším důlu, už nikdy nedosáhnete. Jsou dnes absolventi obchodních škol a nemožou se nikde umístiti. Radil bych vám tedy, abyste šla k obchodu. Při něm je samostatné ženě otevřené mnohem širší pole, než v kanceláři.”

“Ale pane řídící, když nemám vůbec žádných známostí,” vzdychla Salabová.

“Jednu známost bych tedy měl, ale jen jednu,” vysvětloval Radiměřský. “Poslyšte! Mám v Praze spolužáka přítele, jmenuje se Klieber. Studoval výborně, ale nešel ani do státní ani do soukromé služby, nýbrž věnoval se obchodu. Po několikaleté obchodní praxi se oženil, vyženil peníze a zařídil si obchod na Žižkově. Když jsem sloužil na vojně, několikrát jsem se s ním sešel a jednou jsem ho také navštívil. Měl malý obchod, ale dařilo se mu dobře. Osvědčilo se na něm přísloví: “handle jsou mandle”. Klieber je dnes boháčem, má v Praze velkoobchod kořením a zaměstnává pro svůj obchod také několik cestujících. Je to velmi rozsáhlý obchod. Loni byl jsem v Praze, maje něco vyříditi s nakladatelem, do jehož listu přispívám, a navštívil jsem také Kliebra. — Byl jsem překvapen jeho obchodní zdatností. Kdybych ho tedy požádal, myslím, že by vás přijal za cestující.”

“To bych byla obchodní agentkou?” řekla Salabová trochu malomyslně.

“Ovšem,” usmál se Radiměřský. “Ale promluvmě si o mém návrhu! Povím vám, co jsem se od Kliebra dozvěděl. Velkoobchodů kořením je v Čechách jen několik a každý z nich má své jisté odběratele. Cestující z takového obchodu má přidělenou jistou část země, nejde ke kupci nabízet zboží, nýbrž jen zeptat se, jak chce kupec zásoby svého koření doplniti. Konkurence je tu úplně vyloučená. Mimo to každý cestující má kočár s kočím, a když vyjede na túru, navštíví jen stálé odběratele a napíše si, jak jejich zásoby doplniti. To byste nepřijala? Myslím, že je to jediné zaměstnání, které by se vám hodilo. A mimo to byla byste v Praze u Jindřicha.”

“To bych přijala, pane řídící,” svolila Salabová.

“Dobrá,” kývl Radiměřský. “Dopíšeš Kliebrovi a pak vám vzkáží, co mi odpoví.”

* * *

Za čtrnáct dní přišla Salabová opět do bytu Radiměřského. Tenkrát její obličej zářil radostí.

“Pan Klieber mne akceptoval!” oznamovala slavnostně. “Tři sta zlatých měsíčně fix a dvě procenta provise z obchodů. Píše mi osobně a oznamuje, že právě potřebuje síly k cestování jako jsem já pro několik okresů v západních Čechách. A mám vám jeho jménem poděkovati za zprostředkování. Až přijedete do Prahy, máte ho jistě navštívit, aby vám poděkoval osobně.”

“Přeji vám tedy štěstí k tak dobře honorovanému místu,” řekl Radiměřský a podal Salabové ruku. Také Anička tak učinila, ačkoliv nikoliv z vnitřního popudu, ale protože si myslila, že tak učiniti musí, když tak učinil její Mírek.

“Zítra odjedu do Prahy a pozítří nastoupím,” oznamovala Salabová, a teď se její obličej zasmušil starostí. “Dala jsem na nádraží dopraviti velký kufr. Mám v něm však jen svoje šatstvo a prádlo, jiného nic nenechal mne Salaba vzíti. Chtěla jsem také alespoň peřiny, ale nedovolil mi vzíti nic a ještě mne spoličkoval a křičel, abych byla už venku. Byl zase opilý. A přece je všechno zařízení bytu moje po nebožtíku Drazkém! Co teď mám dělati, pane řídící?”

“Ted’ nedělejte nic,, odpověděl Radiměřský. “Nastup-
te místo, až se v něm zapracujete, můžete pak svůj maje-
tek na panu naddůlním vymáhati soudně. Vaše majetko-
vé právo se nemůže promlčeti.”

Srdečně poděkovala Salabová Radiměřskému za to,
že se postaral o ni i o jejího syna a po upřímném rozlou-
čení opustila byt Radiměřských.

Po jejím odchodu Radiměřský jal se bavit se svými
dětmi, ale Anička stála uprostřed světnice, hledíc na své-
ho muže s němou otázkou.

“Co je ti, Aničko?” zeptal se Radiměřský všimnuv
si podivného chování své ženy.

“Řekni mi, Mírku, proč se o Salabovou tak staráš,
když přece víš, že je to ženská darebná od kosti a maso
všecko?” tázala se Anička trochu popuzeně.

“Z vděčnosti, má zlatá,” odpověděl s úsměvem.

“Tys jí za něco vděčen?” udiveně otázala se Anička.

“Ano. Za své štěstí!”

Anička pohlédla na manžela nechápavě.

Zase se jen usmál a jal se hovořiti: “Sedni si a po-
slechni mne klidně! Vysvětlím ti všechno. Ta ženská je
zlým démonem a je dobře, že je ze Záborčí pryč a nikdy
se sem už nevrátí.”

“No, to je dobře. Tropila tu jen neplechu a má ted’,
co si udělala. Ale tys ji ted’ poslal k tomu kupci do Pra-
hy; když je to tvůj spolužák, není tedy starší tebe, což
jestli ona ta hudermanice začne se svým nynějším šéfem,
jako začala s Drazkým a se Salabou?”

Radiměřský vypukl v srdečný smích: “Bud’ bez sta-
rosti! Klieber má sice ošklivou ženu, ale má ji rád, pro-
tože svými penězi založila jeho existenci a umožnila mu
shromáždit velké jmění. Ale i kdyby se později stalo,
co máš na mysli, k tragedii takové, jako v Záborčí, jistě
nedojde. Nazapomeň, že Klieber je chytrý a i takový
nedovolený poměr dovede realizovati po obchodnicku.”

“Ráda bych ještě věděla, co ti ta necuda prokázala
dobrého, že jsi jí vděčným?” zase ožehavá otázka.

“Byl bych ti už vysvětlil, kdybys mne nebyla svou
obavou o Kliebra přerušila,” stále se směje, povídal. —

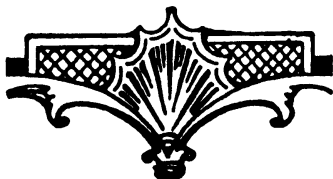
“Jsem jí vděčným za své štěstí. Hled’! Kdyby si před lety slečna Žofka Pavelcová nebyla namlouvala správce důlu Drazkého, nebyla by se pro jeho nevěru chtěla utopit jeho manželka Marie. Byl bych jel přímo do Prahy z dovolené, nebyl bych ji zachránil před samovraždou, nebyl bych přišel k vám umáčený, nebyli bychom se blíže seznámili, nebyl bych se dozvěděl, že mne máš ráda a nebyl bych se do tebe zamiloval. Zkrátka bez té záletné ženské nebylo by se stalo všechno, co se stalo mezi námi. Už rozumíš, Aničko, že jí musím býti vděčným za to, že byla příčinou, třeba nepřímou, našeho štěstí?”

“Už ti dobře rozumím, ty můj mudrci!” zvolala Anička a přiskočivši k muži, objala ho i s malou Aničkou, kterou držel na klíně. Malý Mírek stál opodál, hleděl na rodiče rozšířenými očky, slovům otcovým nerozuměl, ale v jeho dětské duši bylo přesvědčení, že tatíček řekl zas něco hezkého, co mamičce působí radost.

Políbiv ženu, dodal Radiměřský vážně:

“A pamatuj si moje drahá! Musí mýti tma, abychom dovedli ocenit důležitost světla, musí býti zima, abychom se mohli těšit na jaro a musí býti zlo, abychom poznali cenu dobra. A při každém špatném činu musíme zkoumat, nebude-li mít ve svých následcích něco dobrého pro jiného, který jím nebyl postižen. Tenhle ždíbec zdravé filosofie měl by mít každý rozumný člověk a my své děti musíme vychovávat v tomto přirozeném nazírání na život.”

Vřelý polibek byl souhlasem — a současně i slibem Aniččiným.

Anglické učebnice a slovníky.

Ku psaní
dopisů
českých
a
anglických

Česko-americký Dopisovatel—čili vzory ku správnému sestavení všech dopisů společenských i obchodních v řeči anglické i české, jakož i právních listin dle amerických zákonů jest jedním z nejdůležitějších a nejpotřebnějších spisů vydaných pro Čecho-Američany, který v žádné rodině by neměl chyběti. V něm naleznete celou sbírku nejpotřebnějších a nejčastěji užívaných právních listin, psaných vesměs dle amerických zákonů, jako plnomocenství, nájemné smlouvy společenské, všeobecná sprostění a velký počet ještě jiných důležitých právních spisů. Dle něho možno snadno a správně vyříditi buď po česku aneb po anglicku nejrůznější obchodní a soukromé záležitosti, objednávky, stížnosti, dotazy a odpovědi, upomínky, žádosti o půjčky, stížnosti, doporučení, dopisy představující, poděkovací, přihlášky o místa, omluvy, oznámky, gratulace, různé formuláře atd. atd. Neméně vítaným jest dopisovatel i pro zamilovanou mládež, s hojnou sbírkou vzorů milostných dopisů, podle nichž mohou zamilovaní vyřizovati svou korespondenci anglicky nebo česky. Se stejným úspěchem může býti "Dopisovatel" používán od Čecha i od Američana, mluvícího pouze anglicky. **Velice praktickým osvědčuje se též co cvičebnice anglické korespondence na základě českém.** Cena důležitě této knihy o 230 stránkách ve vkusné, plátěné vazbě \$1.50, poštou \$1.60.

Pro
pokroči-
lejší
žáky.

Slovníky neslouží k učení, ale k vyhledávání slov. Těm, kdož částečnou znalost řeči zde panující si již přisvojil, však tu a tam k úplnému ovládnutí jí nějakého významu postrádají, neb o správnosti pravopisu neb výslovnosti pochybují, jest zapotřebí slovníků, abecedně sestavených, ve kterých každý význam lehce a rychle se vynajítí dá. Nevíme-li jak to neb ono slovo české se do angličtiny překládá, máme zapotřebí **Slovníku Česko-Anglického**, v němž jsou slova česká napřed s překladem a výslovností na druhém místě. Čteme-li nebo slyšíme slovo anglické, jež jest nám neznámo, a chceme-li věděti, co na česky znamená, potřebujeme **Slovníku Anglicko-českého**, v němž jsou sestavena slova anglická napřed, s českým překladem na druhém místě. **U každého anglického slova v obou slovnících naznačena je správná jeho výslovnost.** — Máme na skladě Zdrůbkovy kapesní slovníky. Pro začátečníka v řeči anglické jest těchto dvou slovníků nevyhnutelně zapotřebí. Každý z těchto slovníků tvoří pěknou knížku s ohebnými deskami, snadno se v kapse nosící a stojí \$1.25; oba slovníky vazaré v jednu knihu stojí \$2.25.

Slovník česko-anglický\$1.25
Slovník anglicko-český 1.25
Slovník česko-anglický a anglicko-český
v jedné knize za..... 2.25

Ku domácímu cvičení se ve správném vyslovování, hláskování a slabikování, ku čtení a psaní anglických slov hodí se dobře **Anglický vyslovovatel**. Žák učí se z něho zároveň výslovnosti a významům anglických slov. Cena této vázané knihy jest snížena na 50 centů, poštou 55 centů.

Všechny tyto knihy lze dostati u vydatelstva

AUG. GERINGER A SYNOVÉ, Inc.
2520 So. Crawford Ave.,
CHICAGO, ILL.

Nejlepší českoamerická

KUCHAŘKA 1400 různých předpisů.

NOVÉ VYDÁNÍ.

V přítomné době spíše než kdy jindy má každá hospodyňka zapotřebí kuchařské knihy nejen k tomu, aby mohla různé pokrmy chutně upravit, ale aby též mohla vařiti úsporně. Některé z nejchutnějších jídel, jsou též připraveny ze zbytků masa, bramborů, zelenin, atd., šikovná kuchařka nezhodí ničeho. Vše se nechá upotřebiti. Naše **Nová domácí kuchařka** vyplatí se za krátkou dobu. Každý předpis je vyzkoušený tak, že nic se nezkazí.

Z těchto příčin jest tedy dobré oběma a sice jak začátenicím tak i zkušeným kuchařkám věděti, že v "Nové domácí kuchařce" naleznou tu nejlepší rádkyni a má-li hospodyňka tuto knihu po ruce, že nepřijde nikdy do nesnází.

"Nová domácí kuchařka" je tak prakticky sepsána, že by neměla scházeti v žádné českoamerické domácnosti.

Zkušené kuchařky, které měly příležitost porovnatí tuto kuchařku s jinými, uznávají tuto za rozhodně nejlepší.—Cena poštou \$1.60.

Veškeré objednávky vyřizuje:

AUG. GERINGER A SYNOVÉ, Inc.,
2520 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

UNIVERSITY OF CHICAGO

108 498 541

Nákladem a tiskem
Aug. Geringer & Synové, Inc.
2520 So. Crawford Ave.,
Chicago, Ill.

